

curio pot esse vor eccleie: vt dicat ecclesia. Quis co- furet mibi in auitiis in die iudicij aduersus ma- lignates: z psecutores meos: aut quis stabit meci- aduersus operates iniquitate quado ego in die iu- dicy accusabo eos: qui erunt iuxta illam iudicia- lem sententiam: quam xps fulminabit contra im- pios zc. Respond etur q oes qui recto sunt corde. Aliter videtur beatus Hieronimus exponere ista particulam: sed magis videtur mibi conueniens prefens expositio.

Nisi qz dñs adiunxit me: paulomin⁹ habitasset in inferno anima mea. Si dicebam motus est pes me⁹ imia tua domine adiunxerat me. Scdm multitudinē dolorū meorum in corde meo: consolationes tue le- tificauerunt animam meam.

Hic ppheta demonstrat quōd est necessaria gra- xpi specialis ad tolerandas persecutioes cum pa- tientia. Nisi dicit. Nisi q: dñs adiunxit me tenendo manū meā z dādo mibi grām z paciētiam in to- lerandis psecutionibus: paulominus habitasset in inferno aīa mea. qd. si deus non dedisset mibi grām z fidē incidissem in desperationē z errores z aliqē casum commissem. Et sic aīa mea fuisset in inferno. Nā si dicebā motus est pes meus. i. quan- do sensuality mea fatigata z afflicta quasi dubi- tabar z titubabar de tua diuina prouidentia z p- debam aliquāter patientiam: tunc mīa tua rele- uauit me a tali meditatione: z gratia tua tunc ad- iunxerat me illuminādo z reducēdo ad patientia- z refrenabā iram meā z cū patientia tolerabā p- secutiones meas: z sic cōsolationes tue z bone inspi- rationes letificauerūt aīam meā fm multitudinē dolorū meorū qui erāt in corde meo. Nāz quādoq; me inspirabas per internas inspirationes: z quāq; per euāgelicas exhortationes. Et sic desistebā in- tra z vindicta z mitigabas dolorē meum z tolera- bam psecutiones z aduersitates cum paciētia qz cognoscebam te esse iustum iudicē z paciētē erpe- tando peccatores ad penitentiam.

Nunquid adberet tibi sedes iniqui- tatis: qui singis laborem i precepto. Captiuus in animā iusti z sanguis innocentem condemnabunt. Et fact⁹ est mibi dñs in refugiu z de- us meus in adiutorium spei mee. Et reddet illis iniquitatem ipsorū: et in malicia eorum disperdet eos: disperdet illos dominus deus nos- ter.

Hic predicat punitionē z dāpnationē impiorū z

rl. qd. rñ. ca. ad mē sam. Et. ec. ecc. et. xij. q. i. c. hñta

illas do- lo- re. xv. q. i. ca. firmi- sine. xvij. q. h. c. si- qñbz.

persecutorū xpi z ecclesie z omnī iustorum. Unde propheta cōuersus ad xpm dicit. Dñe iudex nū- quid adberet tibi sedes iniquitatis qui singis la- borem in precepto. tu qui desidisti precepta z sta- tuisti z firisti labore z cōminationē peccatorū in precepto z in lege tua ipsi trasgrediētibz z pmi- lisi pmiā obseruātibz. eris iudex iniquus. nūm qd sedes i sede iniquitatis z iustitie z etis ita in- iustus qd nō punitas iniquos z peccatores meos qd. nō cum sis iustus per essentiam: immo facies iudicium tribuens vnicuiq; iuxta opera sua. Nāz ideo desidisti precepta cū labore. i. sub cōminatione penarum transgressoribus. z etiā promissisti pmiūz pro labore obseruantibus.

Unde nota q pmiūz est pmiūz meritiū pro labore. Et ideo ponit hic la- bor pro premio laboris cum dicit: qui singis labo- rem in precepto quasi dicitur. tu qui promissisti pmi- um laborantibus in lege z preceptis. non iudica- bis inique: immo punitas malos z pmiabis bonos Et ideo subdit. Iudex iniqui captiuus occasio- nem z perpetrabit mortem in animam xpi iusti.

Et condemnavit sanguinem innocentem ab ip- sū causa: sed illis pater factus mibi refugium z i ad- iutorium spei mee a motus me fuscitandum. z red- det illis iudex crucifixoribus meis iniquitatem ipso- rum. i. reddet eis pena fm iniquitatem ipso- rum z disperdet illos dñs deus noster in malitia sua. i. fm malitiam suam eternaliter puniendo. Totum hoc etiam potest dici in persona ecclesie totius et cuiuslibet iusti. vnde dicit ecclesia z quilibet ius- tus. o chiste tu es vere iudex iustus. z non sedes in sede iniquitatis immo tribuis vnicuiq; iuxta opera sua. Nam tyranni z iniqui captiuus contra aīam iusti z condēnabunt sanguinem innocen- tem martyres occidendo z bona pauperū auferen- do z iustos opprimēdo z viduas z pupillos verē- do. Tamē dñs factus est mibi in refugiu z in ad- iutoriu spei mee. quia ab eis me liberauit z premi- um eternum mibi contulit pro laboribus z perse- cutionibus. Et tamē illis reddet iniquitatem ipo- rum z in malitia eorum disperdet eos ad penam eternam destinādo. Et quibus pty qd deus est iudex iustus z deus vltionū. z per cōsequēs non cō- temnit: imo habet specialem curam z puidētiam circa actus humanos. Et sic pty qd iste psalm⁹ est vnus de illis quos fecit dauid contra negantes dēi vnam prouidentiam. **D** **E**t hoc psalm⁹ pos- sunt recolligi quattuor conclusiones.

Prima conclusio qd xpus est deus vltionem et vindictarū eo qd est subtradita potestas iudican- di ab ipso patre.

Secunda conclusio. qd potestas iudicaria xpi maxime apparebit in iudicio finali vbi retribuet vnicuiq; premium fm opera sua.

Tertia conclusio q licet infideles z tyranni cō- tēnant diuinam prouidentiam in hac vita. qz pu- nat q deus non videt sua mala opera. ramen in die iudicij iustitia z misericordia dei qua expectat peccatores ad penitentiam conuertetur in iudicium contra malos z tyrannos.

Quid sit pmiūm

Quarta conclusio q beat⁹ est homo qui ē erudi- tur in lege dñi: qñ pteplā do gestat. qñ amī qz i sancti fuerūt liberati de malitis psecutorū z psecutores eoz fuerūt finat puniti. Tunc iusti talia considerans patienter tolerabit aduersa.

Venite exultemus domi- no: iubilemus deo salu- tari nostro. Preoccupemus faciem eius in cōfessione in: z psal- mis iubilemus et.

Titulus laus cantici ipsi dauid. Iste ps⁹ apud hebreos est omnino sine titulo. Et dicunt quidam eoz q moyses fecit ipm. Sed qd apostol⁹ paulus ad hebreos. iij. z. iij. allegat magna pte hui⁹ psalmi fuit note ipsi dauid. ideo est magis credendus sibi q perñis iudex modernis qui cōstat per uertere sensum sacre scripture z auferre ab ipso dauid prophetiam dignitatem de christo z ideo nec hic nec alibi est illis fides exhibenda. Ideo est di- cendus q propheta dauid puidēs in spiritu chi- sti futurū vey deū z hoīez saluatorē a gētilib⁹ re- cipiedū: z p maiori pte a iudeis repudiā dñ. **J**ō se- cit hūc pmi i q oēs nationes iurat ad recipiēdū xps z exhibēdū sibi honores diuinos z cultū latric taq; deo vero z redēptō: z messie i lege pmissio i q duo facit. Nam pmo facit quod dicitur est. Scdo specialiter vocat z inuitat iudeos ad xpm audiēdum z legem euāgelicā recipiēdā ibi. **H**odie si vocē ei⁹ audieritis. **Q**uātū ad pmiū duo facit. Pmi- mo inuitat oēs nationes ad recipiēdū xpm cū ex- ultatione z cōfessione fidei tanq; deū. Scdo inuitat eos ad cultū latric assignando rōnē. ibi. **N**isi deus magnus dñs z rex magn⁹ sup zc. **Q**uāntum ad pmiū est aduertendum. qz qz xps venit in mun- dum verus de⁹ z homo: ideo debetur sibi latric. **I**z quia venit ad liberandū nos a pctō et captiuitate. ideo talis latric rōnē beneficiorum debet esse cū exultatione z gratiarū actione. z qz non solum cor- pora: sed etiam aīas liberauit ideo talis exultatio debet esse cū exultatione laudis z etiam in psalmis cum instrumentis musicis. z totum hoc ppter bñ- ficia redēptōis. Dicit ergo dñs. **V**os oēs gētilēs relinque idola z deceptorias z execrabiles supersti- tiones. z vos iudei relinque sacrificia et certimo- nias legales. Et omnes simul venite exultemus do- mino iesu christo in aduētū suo z iubilem⁹ ipsi dño salutarī nostro. **I**tem iesu qui est saluator noster: quia ideo dicitur iesus. quia venit ad saluandū nos. **N**isi litera. Hierony. habet **V**enite laudemus dominū iubilemus petre iesu nostro. Nam pro ma- iori parte vbi cunq; in scriptura reperitur salutare ipse trāstulit iesus ad venorandum in hoc loco qz causa nostre salutis venit in hunc mundum vt sal- uator z defensor. **I**n quo tanq; immobili z infran- gibili petra sum⁹ immobiliter fundatū. Et ideo seq- tur preoccupemus. i. ante cedamus faciē. i. aduen-

rr. q. i. ca. re- uerti- mini. z. xv. d. ecce z. xij. q. i. c. hñta

tum eius in confessione laudis cōfittendo ipm esse verū deū: licet veniat in forma serui. Et sic in psal- mis z canticis z musicis instrumentis iubilemus ei pro gratiarum actione.

Quoniam deus magnus domin⁹: et rex magnus super omnes deos. Quia in manu ei⁹ sunt oēs fines ter- re: et altitudines montū ipsius sunt. Quā ips⁹ est mare z ipse fecit illud: et sicca manus eius formauerunt. Venite adoremus z prociadamus: et ploremus ante dñm qui fecit nos: qz ipse est dominus de⁹ noster. Et nos populus pascue eius: z oues manus eius.

Hodie si vocem eius audieritis no- lite obdurare corda vestra. Sicut in irritatione secūdū diem te- tationis in deserto.

Abi tentauerūt me patres vestri: p- bauerunt z viderunt opera mea.

Hic red dit causam quare debentur sibi tales honores z quare deberunt sibi iustas latric. **I**z **A**d cuius intellectum est notandum. qz latric est quedam seruitus siue cult⁹ ratione summi do- mini z summe potestatis z bonitatis. Sed quia christ⁹ ab eterno in qñtu deus est summus z vni- uersalis dñs z ab eterno hz summā potentia que maxime fuit ostēsa in creatione. z summā bonita- tē que maxime ostēsa fuit in nra redemptione. Et etiā xps in quāntū homo accepti a patre vniuersale dñum z iudiciariū pñtem in celo z in terra. Et in quantum de⁹ z hō operat⁹ est mysteriū nre redem- ptionis. Ideo psonē xpi recte z debite exhibetur latric⁹ latric z vera adoratio. Et hoc est quod dicit dauid in hac parte. **V**enite exultem⁹ z c. **V**os gentiles q hucusq; adorastis deos lignecos z aureos z argenteos z hoīes mortales puta Sa- turnū ioue: z pbebi: venite adorem⁹ dominū iesu xpm. qm ipse est rex magn⁹ z de⁹ magnus sup oēs angelos z sup oēs deos quos coluistis. qz non re- pelleret plebē suā: qd. nō repelleret vos a plebe sua qz non solū est domin⁹ iudeoz: s; etiā gētiliū z in ma- nu z pñte ei⁹ sunt oēs fines z termini terre a so- lis ortu vsq; ad occasum z ab aquilone vsq; ad me- ridiē: z oēs altitudines montū ipsius sunt sub ei⁹ potestate z dñio z ipse cōspicit altissimos mōtes puta caucasos z tauris z emanus z mōtes tiphocōs scythie z arblantē. affricē z montem lane ethiopye qd. h. isti mōtes sunt altissimi. tñ altior ē dñs z ip- sis dominabit. Et quo p q dñm xpi ē vniuersa christi- lissimū: qz fuit exēctum per omnes habitatores sui pte.

de ps. d. ij. c. accet- ferūt. d. iij. c. qd. cc. xxiij. q. i. qd culpa- tur in bello. xxiij. d. c. i. in gosa. pe. iij. b. zad de. iij. b. xxiij. z xxiij.

de ps. d. ij. c. accet- ferūt. d. iij. c. qd. cc. xxiij. q. i. qd culpa- tur in bello. xxiij. d. c. i. in gosa. pe. iij. b. zad de. iij. b. xxiij. z xxiij.

pradictiois montium terminos terre q fuerunt sub
 facti dno xpi. Et rone summi dñi debent xpo dñi
 nihonores & cultu latrie. Sed q nolum ratione
 creationis & beneficii redemptionis debet sibi
 tria. idco sequitur. Qm ipse est mare & ipse fecit et
 creavit illud de arida sine siccā terram fundaverit
 man' ei'. Et ponit ibi ppetuas p substantia. eo q
 terra est naturaliter siccā sicut aqua frigida & aer
 humidus & ignis calidus. Ergo propter supradic-
 ctas rones q xps est vniuersalis dñs terre & maris
 ergo venit aduocemus & p'dam' ante deū. Et si-
 militer q ipse est dñs de' nos' nos sum' ppls ei'
 ei' & oues pascue ei'. & p'ns ipse est pastor nos' ter
 qui pascit nos in pascua sacramentorum ecclesiasti-
 coz q traxerunt virtutē ex morte & passione sua
 sanguine ex latere effuso & per dñs ipse est salua-
 tor & redemptor nr. Et sic ipse est de' & vniuersalis
 dñs & creator om' & redemptor & saluator & pastor
 nos' roneo propter omnia ista venit oēs natiōes
 & conditiones hoīum & aduocem' ipsum iesum xpm
 & p'dicamus ante eū. q' talis aduocatus cū p'uidē-
 tia debetur ei ppter rones supradictas: quali dī-
 cat non dubitetis aduocare istum xpm. Nam licet
 appareat in carne hūana. tñ ipse est verus deus et
 domin' omnium qui creauit omnia &c. Et hō die si
 vocem &c. hęc est secunda pars in qua specialiter
 inuitat iudeos ad recipiendū messia xpm eis p
 missum. Unde est aduertendum sicut legitur Deu-
 tero. xxviii. q' iudei desiderabant intelligere leges
 et cerimonias quas deus scīpebat in lege. q' per
 moysen hoc non potuerunt intelligere & desidera-
 bant videre deum facialiter. vt p' eod. xxviii. Sed
 deus promissit moysi dī. posterioa mea videbis &c.
 Et. c. xlii. dicit. propheta suscitado de medio fra-
 trum tuoz silitem tibi & ponam verba mea in ore
 eius loqueris ad eos quecumq' dixerō tibi & qui
 eum non audierit vltor existat. In quibus verbis
 quatuor pmissit futurus verus homo de populo is-
 rael. s. de iuda. scō q' de' pater poneret verba sua i
 ore eius in quo demonstrat naturalis & substan-
 tialis processio filij a patre: sic iste propheta non
 erat hō. sed etiā de'. tertio q' erat declaraturus le-
 gem & cerimonias locuturus populo ex parte dei
 p'ns p' voluntatē ei'. q'ro q' iudei rebelles & nō au-
 diētes xpm iustū pphētā erant puniēdi terribilē
 v' rōe vidicta. dauid ergo iro ducit hic dei p'ez
 ad iudeos loquentē & dicētem. Quidē q' hucusq'
 fuistis in nocte ignorantie sub lege & cerimonis: &
 in tenebris pctōy. si p' qñ hodie. s. te gratie q' iaz
 non pcessit dies appropinquabit audieritis vocē
 & p'dicationē ei'. s. i. spiritus pphete xpi in lege pmissi
 fi in cuius ore pater posuit verba sua. nolite obdu-
 rare corda v'ra sicut obduratis corda vestra in era-
 cerbatione q' erat obduratis & irritatis me ad ius-
 tiam in deserto qm dīe tentationis qñ misit moyses ex-
 ploa reuertit ad terrā pmissiois & vos pariter volutis
 reuertī i egypti. nō p'dētes de metis pmissis
 & dubitantes de mea potentia: q' non possem ido-
 larias delere. & vos iroducere in unnes. in quo lo-

Qua-
 tuor
 xpo
 mes-
 sia.

co tentauerūt me p'ez vestri vbit ad a quas cōtra
 dictionis pbauerūt. & viderunt opa mea: pura mi-
 racula q' ibi feci & punitiones vt p' numeri. xlii.
 Quadraginta annis offensus fui ge-
 nerationi illi: et dixi semp' hi errant
 corde.
 Et isti non cognouerūt vias meas:
 vt iurauī in ira mea: si introibunt in
 requiem meam.

Quadraginta annis primus & p'piti' fui gene-
 rationi illi & semper fui offensus ab eis & displicuit
 mihi generatio illa & rebellis fuit & incedula. Et
 tunc videns obfirmationē illorū dixi & statui & de-
 creui. q' isti filij israel non cognouerūt vias meas
 nec crediderunt: nō iurauī in ira mea q' non intro-
 ibunt in requiē meam. q' dicit illi p'piter iaz
 & incredulitatē eoz nō introierit in terrā pmissio-
 nis. led vagantes per desertū morui sunt & eoz ca-
 dauera ibi sepulta. Ita pariter iudei increduli q'
 messiam nō sunt recepturi. nec voluerūt audire vo-
 cē euāgelicā nunq' introibit in requiē meā cele-
 stem: sed disp'p' p' mundū vagabuntur & eoz iant
 me in inferno sepelient. Et vocem p' fm aplm ad he-
 brei. xlii. q' dauid fecit hunc psalmus inuitans ad re-
 cipiendū xpm & audiendū ei' vocem euāgelicā
 vt ingrediamur in requiē dñi. s. in hęc ecclēsiā vt
 p'gram & baptismū & cetera sacramenta & in aliā ec-
 clēsiā per gloriā. q' non est dicēdum q' dauid ex
 hoterit iudeos ad audiendam legem moysi quā
 tam per. x. annos ante audierant. nec inuitat eos
 ad ingrediendum terram pmissiois nis in qua per
 toridem annos habitabant ante illum diez. sed vo-
 cat oēs & inuitat ad audiendum q' in futuro per glo-
 riam. probat autēz dauid q' christo deberet latria
 p'm o' q' deus & dñs vniuersalis. scō q' creator: &
 tertio q' saluator & redemptor. Et ideo in prima
 parte vocat omnes ad latriam xpi. In scōda p' parte
 vocat & inuitat omes ad audiedā & recipiendā
 legē euāgelicā & vt ingrediant' ecclēsiā xpi in req' e-
 m eius & hoc sub cōmatione p'matiōis heredi-
 tatis eterne. Ad maiorem autem intelligentiā
 huius psal. est aduertendum q' dō in hoc psal. aper-
 rit nobis vnam p'positionē de veteri testa. & insert
 vnā conclusionem & cantat vnā chōidam de psal-
 te euāgelico. p'positio autē est ista. Nā legitur nu-
 meri. xlii. et. xlii. q' moyses ex p'cepto dei misit
 xij. exploatores qui considerauerunt corā terrā: i
 qua viderunt ciuitates fortissimas et homines se-
 rocissimos. sed erat in tātum fertilit. quod iudea
 sporaauerūt magnū botrum cū palmitē auulsum
 de vite: qui quidē exploatores reueri narraunt
 populo ea que viderant dicentes. terra fertilit
 est fluens lacte & melle et copia fructuum. sicut et
 hīs fructib' cognosci potest. sed hīs ciuitates gran-
 des atq' muratas. vnde Zaleph et iosue dixerunt

vt p'p-
 ero &
 Num.
 xxxiii.

ppol-
 rion
 rāda.

ascendamus & possideamus terrā qm poterimus
 obtinere eā. oēs autē alij exploatores dixerit nequa
 q' ad hunc pplm valemus ascēdere. q' fortioi no-
 bis est q' terra deuorat habitatores suos q' vidi-
 mus gigantes in ea &c. quib' auditis p'p'voluit la-
 pidare moysen & p'stinare aliū ducē & reuertī i egyptū.
 nū. p'ter caleph & iosue q' obfiterit eis vñ tūc
 de' voluit totāl' delere illū p'p' nisi p' p'ces moysi
 fi. Et tūc deus puniuit eos int'itū q' nullus illius
 ppli ingressus est terrā pmissas. s. xl. anis vagati
 sunt p' desertū & oēs mortui ibi. & cadauera eoz ibi
 sepulta p'ter caleph & iosue q' fuerant deo obedien-
 tes: iō ip' soli cū filiis eoz rebellū igressi sunt ter-
 rā pmissiois in quo mysterio p'uidit dō i spiritu
 electionē gentiū & repobationē iudeoz. p'pter re-
 bellionē factā d' xpm. Nā sicut oēs illi xij. electi ex
 bellionē tribub' p'iderant terrā pmissam nisi iosue
 caleph & iosue laudauerūt & voluerūt ascēdere in
 eā. p' q' figurabat de oibz tribub' israel electi erant
 xpm predicantē suā legē euāgelicā q' in hierlm &
 galilea habitabat de oibz tribub'. s. h. maior parti
 eoz vna est lex euāgelica diffusis eo q' p'hibet om-
 nem auaritiā & superbiā & oīa vicia & p'cipit omnē
 virtutē. Et iō noluerūt obedire xpo. q' erat cōtra-
 rius operib' eoz imo crucifixerūt & p'secuti sunt ei'
 sed solia p'li & discipuli & q'dā de pharisais & nobili-
 bus & populari' obedierūt xpo & euāgelio & ideo
 xps expulit oēs rebelles iudeos. Et p'ruauit eos
 terra viuentiū in lege pmissa ad quā solia p'li & di-
 scipuli cū ceteris ad iudei xpi cōuerterit iugressi.
 Nū p'p' expectant iudeos. xl. annis. sed q' mane-
 rūt obdurati & obfirmati in sua nequitia & cecitate.
 Iō misit deus tyri cū exercitu romanorū q' ciuita-
 tem & pplm cōbussit & euerit & eos trucidauit & ca-
 pitauerunt disp'p'ti. Et sic duplici morte puniuit eos
 scz copali & eterna et duplici exilio. s. ab illa terra
 mūdāna & a terraviuentū: q' nūq' intrabit in illā
 requiē dñi. hęc p'positionē aperit nobis dō zhāc
 cōclusionē & chōidā euāgelicā cantat in hoc psal.
 Dicit ergo dō per os dō cōmāndat iudeis rebel-
 bus xpo. q' si & qñ audieritis vocē dei incarnati. s.
 vocē euāgelicā: nolite obdurare corda v'ra sicut
 obdurauerūt p'ez vestri corda sua qñ tētauerunt
 me in deserto volētes retrocedere in egyptum &c.
 Quos expectauit. xl. anis. sed q' māsērit in sua ma-
 licia & obduratiōe. Ideo iurauī in ira mea q' sicut
 ip'li nō intrauerūt terrā pmissam. ita vos nūq' in-
 trabitis in requiē meā nisi obedieritis voci euā-
 gelice. Quālibet dicit. sicut expectat p'ez vestros. xl. anis
 in deserto: vt cōuerterent a sua duricia. Ita ex-
 ctabo vos. xl. anis post passionē meā. sed q' mane-
 bitis in n'ra duricia & obfirmatiōe sicut p'ez vestri.
 Ideo sicut illi fuerūt p'strati in desertor nūq'
 intrarūt terrā pmissam. Ita & vos cū ciuitate v'ra
 eritis p'strati & disp'p'ati & nūq' intrabitis in requiē
 meā celestē. sed peribitis in corpore & anima. A
 Sed cōtra intentū n'ro expositiois in hoc psal.
 arguit q'dā mōdēru iudei dicētes q' nō veniūt cō-
 tra int'itū. p'phete in hoc psal. Nā de' cōmānt in
 hoc psal. illis qui non sequūtur nec audiēt vocem

regis messie in suo aduētū quos nō introduct in
 terrā pmissiois: quā possederūt antē p'ez sed so-
 li rex messias iroducit eos q' obediēt. sed q' xps
 nō fuit verus messias: ideo nō audierūt eū: sicut
 parati audire messia quod expectāt q' est edificaturus
 nouā hierlm & congregaturus oīs filios israel ex
 oibus partib' mūdā. q' aut ielus xps nō fuit verus
 messias: p'bat q' nō vocauit eos ad illā terrā. nec
 retinuit eā. p' senec p' fuit: cū fuerit in ea crucifig'
 ideo nō potuit illā terrā dare filiis israel: sicut
 cū oēs p'phete in hac ergo cecitate p'fuerant pro
 die moderni. Sed q'p'rua decipiat eos ista vana cu-
 piditas rerū spaliū dictum est in p'cedētibz. B
 Sed ad detegēdā eoz fallam intelligētā & va. Ho. 3
 nā spē ponit p' cōclusionē q' illa terra chanaā in q' pmiss'
 est ita hierly terrena nō fuit sanctis p'bas a deo sione
 pmissa i p'ecumū p'mū. p' lege seruāda. nec eripit: terre
 ctabat ea p'riarche & p'phete tāq' requiē etermitū chana
 vltimatiū. hęc cōclusio multiply p'bat. p'no sic. an. 2c.
 Nā si de' p'missit & videsit illā terrā iudeis in
 p'bitum p'miū. p' lege obseruāda: sequeret q' de'
 esset inuitus aut sup'posito & cultus idolorū: sicut
 nobiloz q' lex diuina. Nā terra quā possidebat q' ge-
 tiles. s. amalec' & babilonia & egypt' & o'pima re-
 gio in dox abfz p'p'otione fuerūt semp' fertiliores
 & ditiores q' terra chanaā q' est fertilit & inaq'uo-
 sa & misera: frequēter patit' famē & inediā: vt p'z
 per totū discursum p'riarcharū in lib. i. scē. Nā p'ro-
 pter famē & inediā p'puli sunt fugere ab aīa ysaac
 & iacob cū suis filijs ab illa terra i egyptū. Et quo
 pater q' m' elioz rētra possederūt semp' gentiles et
 idolatre & per dñs deus nō p'misit illā terrā in p'ae-
 mū obseruātē legis: q' nobiliori legi nobiliss de-
 bec p'mū. Itē hoc iudei patet auroitate. Nā si illaz
 terrā p'missit deus in p'scūm p'mū suis cultorū:
 bus nō p'ruasset moysen famulū suū ingressū illū
 terre. Nā multi scelerati ingressi sunt cū iosue in il-
 lā terrā & in moyses nō p'missit xpm introire. qui
 magis seruauit p'cepta dei q' alij quoz alioz. Item
 dō tanq' rex & dñs possidebat illā terrā sed tñ con-
 tēnē illā aliā desiderabat cū dicebat sarraboz cū
 apparuit gloria tua ps. xvi. Itē psal. lxxxiij. elegit
 abiect' esse in domo dei mei: magis q' habitare in
 taberna culis peccatorū. Itē psal. cxix. heu mihi q'
 incolatus meo: plōgarus &c. Itē psal. cclij. portio
 mea in terra viuētū. Itē salomō rex erat in hieru-
 salem potentissimus &c. & tamen dicit quod hieru-
 salē illa terra cū oib' regnis mūdū fuit q'dā vā-
 nitatis vt p'z ecclēstias. i. c. per totū. imo cōcludit in
 fine illi' libelli q' oīa ista sunt vana nec est alia be-
 titudo in hoc mōdo nisi seruare mandata eo q' de-
 bemus apparere in fine vite aī dei iudicē & p'ma-
 torē &c. q' sancti p'ez nō expectabant messia. p'pter
 possessionē illi' terre misere. hęc iudei affirma-
 rati moyses a beniamyō in lib. i. iudicē in sentētis
 regū. vbi ait: q' nō desiderat' p'phete & sapiētes
 spē messie vt dñaretur sup' oibē nec vt haberēt po-
 testatē in gētib' nec ad comedēdū & bibēdū nec
 ad delicias & voluptates: s' vt vacarēt in lege & sa-
 piētā. vt cēt eis fas h'ere v'itā scī futuri sicut decla-

raulm? in sententijs de pnia vsi i illo tpe oes
 diuitie reputabunt rāq terra. Et nō erit oc
 cupatio in isrl nisi ad scidm dñm. Jō erunt
 sapientes magni z sciet rba clausa z obscura
 z artinget scietia sui creatoris. vt dicit. Esa. xi.
 q. tunc erit terra plena scietia dñi zc. Et di
 ctis ergo hui? magni magni reputari apud
 iudeos p3 quali rex messias nō est daturus
 tudens in suo aduentu illā terrā hierim nec
 alia mūdāna. sed sciam verā z intelligentiā
 legis vt p illā psequerent vitā vcturi seculi
 qd totū fuit impletū p rpm in aptis z docto
 rib? z oibus fidelib? suis ppter hāc ergo re
 queit eternā in celo z sequēdā exhortat dō i
 hoc psal. oēs gentiles z iudeos vt recipiant
 rpm i suo aduentu: z audiat vocē ei? euāgeli
 cā. Et puitationē hui? requiet z britudinis
 cōmūta. iudeis rebellib? z cōtēnētib? vocē
 rpi cū dicit. hodie si vocē eius audieritis no
 lite obdurare corda vsa sicut zc. Et per h3 p3
 rñio ad vanū argumētū iudeoz: z ad vanā
 spē z intelligentiā eoz sed hoc z latius pate
 bit in tractatu finali ptra iudeos. Et quib?
 p3 qd dō in hoc psalmo predicat electionem
 gentiliū q ad rpm colendū z adorandū vene
 runt z vocē euāgelicā audierūt z predicat
 reprobationē iudeoz q rpm negauerunt.

**Antate dño canticū
 nouus: cantate dño
 omnis terra.**
**Cātate dño z bene
 dicite noi eius: an
 nūciate de die i diē salutare ei?.**
**Annūciate iter gētes gloriā ei?:
 in oib? populis mirabilia eius.**
**Quoniam magnus dominus z
 laudabilis nimis: terribilis est
 super omnes deos.**
**Qui oēs dij gentium demonia:
 dominus autem celos fecit.**

Titulus psalmi dauid qñ domus edifica
 bat post captiuitatē. Iste psal. apd hebreos
 est oino sine titulo. sed dicunt hebrei moder
 ni q moyses fecit istū psalmū p gra z actiōe
 de reedificatiōe tēpli reedificati post capti

uitatē babilonie. quā puidit moyses in ipū
 sed isti manifeste mētuntur. Nam legitur se
 cundo paralipomenon. vii. c. q. in dedicatiōe
 templi sacerdotēs stabant in officijs suis
 z leuite in organis carminū que fecit dō rex
 ad laudādū dñm qñ bonus. quoniam in
 eternum mia eius hymnos dauid canentes
 p manus suas. Et quo patet qd fecit oēs
 psalmos qui incipiūt Confitemini vel Lan
 tate. vel Laudate zc. Item manifeste p3 qd
 iste psalmus totus cantatus est cū psalmo.
 cū. z. cv. qñ dauid introduxit arcē in iheru
 salē. vt p3. i. Paralipome. xvi. Et quo p3 qd
 iste psalmus specialiter factus est ad laudā
 dū deū in rēplo ab ipso dauid. **D** Sed
 ad maiore euidentiā huius psalmi z omniū
 subsequētū z etiā pcedentiū est aduerterē
 dū q sicut tota lex euāgelica dicitur de
 cē choidarum eo q p3 tinet decē mysteria de
 rpo z ecclia que sunt decē articuli humani
 tatis rpi: p3 tinet sepe dēcti est. Ita pariter lex
 euāgelica dicit canticum nouū in toto isto li
 bro psalmoz. eo q lex euāgelica z tinet z cā
 rat nota mysteria de rpo z tota ecclia. qui
 sunt omēs articuli fidei z omnia gesta rpi: et
 omnia v3 pcepta. Unde sicut tota lex
 moysi dicit cōtinens sexdecim pcepta
 veteris legis inter moralia z iudicialia z ce
 rimoniaia. Ita lex euāgelica dicit canticum
 nouū. eo q relicta veritate literē cantat no
 ua mysteria de rpo z ecclia figurata per il
 lia antiqua mysteria veteris legis. **U**ñ
 relicta veritate. z renouati per rpm. z ambu
 lantes in nouitate spiritus iā cantamus in
 ecclia z lege euāgelica mysteriū trinitatis
 diuinarū personarū. z mysteriū incar
 nationis z predicationis rpi. z opera mira
 culorū eius z mysterium mortis z passionis
 z liberationem fidelium veteris testamēti
 per descensum rpi ad inferos. Et cāramus
 z celebramus iugiter eccliaistica septem sa
 crāmēta. in quibus cōtinetur virtus ipsius
 passionis christi z precium eius. Item can
 tamus rpi resurrectionem z ascensionem et
 spiritus sancti missionem. z gentiliū in vnam
 ecclia vocatiōem: z iudeoz reprobationē z
 vltimū iudicij examinationē z bonoz z malo
 rum retributionē. **H**oc est ergo canticū nouū
 euāgelicū qd mō iugiter cātāt realit ecclia:
 qd dō frequēter ppheticē cōmōtōr i psal
 mo. Nā sicut dō per cytharā intelligit my
 steriū trinitatis. z p psalteriū decē choidarū

Lex
 euāge
 lica d
 cāricū
 nouū.

f. pte.
 xvi. c.
 cxi.
 di. c. f.
 i glo.
 z. xv.
 qd. f. z
 ca. re
 uerti
 muni.
 supra.
 p. vii. z
 eccles
 xlii. z
 xxvi.
 q. h. c.
 q. sine

Intelligit decē articulos hñanitatē rpi. Ita p cā
 ticū nouū intelligit oia pacta z pilla z gesta z mira
 cula euāgelica: oia septem eccliaistica sacra z oēs
 articulos fidei tā diuinitatis qñ hñanitatē. **U**ñ si
 cut nos cantamus hoc canticum realiter et euā
 gelicē. Ita dauid cātāt ipm in toto libro psalmoz
 figurat z ppheticē. Jō in hoc psalmo apostrophā
 dō inuitat oēs gētes z natiōes mūdū vt veniāt ad
 cātandū hoc canticū nouū euāgelicū rpo in adue
 tu suo. **T**ria ergo principaliter facit dō in hoc psal
 mo. Nā p3 tinet oēs gētes z natiōes ad cā
 tandū omnipotētiā z excellentiā z mirabilia ope
 ra que fecit rps in suo aduentu. Secundo inuitat
 omnes ad cantandum z exhibendum rpo cultum
 vere latric scdm moē euāgelicū. Tertio inuitat
 omnes ad cantandum z predicandū regiā z iudi
 ciam potestatem rpi quam accepit in sua resur
 rectione z ascensione ex merito sue passionis. Et p
 cōsequē s inuitat omnes vt recipiāt rpm tāq me
 siam z saluatorem z legislatoem. Scdm ibi. **C**on
 fessio z pulchritudo. Tertia ibi. **C**ōmōtōr a fa
 cie eius. Quantum ergo ad primū dicit. **D** vos iu
 del quibus p3 tinet facta est. p3 tinet de rpo cantate
 ipi domino iesu rpo canticum nouū. z nolite iam
 cantare canticū antiquū ipsius moysi: qz iam per
 fecit cursum et officium suum in aduentu rpi. **E**rgo
 cantate rpo canticū nouū z euāgelicū piofite
 do z obseruādo oia que in lege euāgelica continē
 tur. **Q**ue sunt obseruātia pceptoz z p3 tōrū et
 fides articuloz z gra: z sanctificatio sacramētoz
 et firma spes futuroz bonoz. **E**t vos ois terra scz
 oēs habitatores terre. **G**reci z latini z oēs barba
 re natiōes. **I**ndi. z scythe. z ethiopes. **C**ātate hoc
 supradictum canticum euāgelicū cum omnib? par
 tibus z conditiōibus. **E**t omnes simul cātate do
 mino rpo: z bñdicite nomen ei? qd est iesus quia
 non est aliud nomen sub celo in quo nos oporteat
 saluos fieri. z quia nomen dñi est iesus id est salua
 tor: in quo totus mūdus debet saluari. ideo annū
 ciate de die in diem. **C**ontinēz z assidue z omni tē
 pore salutare eius: z predicare hoc nomē iesus vbi
 qz z semper. **I**annunciando eius redemptionem et
 saluationē: quā iesus rps opatus est in mūdo per
 mortem z passionē. **E**t vos apostoli z discipuli an
 nunciāte inter gētes. **I**nter gētes gloriā ei? id
 est gloriā quā acq3 sicut z ostendit in sua resurre
 ctione z ascensione. **E**t annūciate omnibus popu
 lis mirabilia eius: que operatus est in firmos sanā
 do z mortuos suscitando. **E**t predicāte euāgel
 ium omni creature. sicut pcepit vobis **M**arcus
 timo. **E**t ostendite potestatem in miraculis facien
 tia quā rps vobis consulit in sua ascensione: vt
 patet ibi dem. **Q**uasi dicat. Non solum annūcia
 te z predicāte miracula que fecit rps ante suam
 passionem et ascensionem. **S**ed etiam vos facite si
 gna z miracula in note eius in p3 plo gētili z iudai
 co: sicut p3 per totū discursum actū ap3 loz z per
 hystorias eoz: z alioz sanctorū. **E**t sic non solū di
 ctis z predicationibus. sed etiā signis z miraculis
 ostēdit: qñ z quō dñs nr. iesus rps est de? z mago?

dñs z rex magnus. **E**t nimis z valde laudabilis z
 terribilis super omnes deos gentium. **E**t quō solū
 rpo debetur laus z honor: z cultus latric tanq ve
 ro deo. **N**am ipse est terribilis sup oēs deos gētiliū
 qd probatur. **N**am ipse elecit eos de corpib? ob
 sessis. **I**te rps est terribilis super oēs deos gētiliū
 Nam omnes dij gentium sunt demonia imūda
 Dominus aut iesus rps est dñs magnus qd pba
 tur. **N**am ipse fecit celos z oia in eis. z sub eis con
 tenta. **I**deo iesus rps intatūm est magnus z ter
 ribilis super omnes demones: qz primo elecit eos
 de celo. **S**ecūdo elecit eos de corpib? ob sessis.
Tertio elecit eos foras de mūdo z populo gētili
 z alligauit eos in inferno z quotē die elecit eos de
 animabus hominum per eccliaistica sacramēta.
Et quo patet qd solus rps est laudabilis z sibi de
 betur honor latric: z non demonibus: cum sit crea
 tor z redemptor mundi z triumphator: contra dia
 bolum z omnes demones.

**Confessio z pulchritudo in conspe
 ctu eius: sanctimonia z magnificen
 tia in sanctificatione eius.**
**Afferre dño patrie gentium: afferre
 domino gloriā z honorem: afferre
 domino gloriā nomini eius.**
**Tollite hostias z itroite i atria ei?:
 adorate dominum in atrio factō ei?**

Hæc est scda pars in qua dauid inuitat oēs ad
 exhibēdū latricam ipsi rpo in suo aduentu. **I**
Que quidem latric consistit in tribus. **f.** in con
 fessione fidei z laudis cum mundicia cordis. **i.** in
 oblatione z adoratione: vt pluries dictum est. **D**i
 ct ergo dauid postqz ita est q rps est magnus do
 minus z de? q fecit celos. **z** est terribilis super oēs
 deos gentiū qui nō sunt dij nisi demōia. quos rps
 elecit de celo. **z** de corpib? ob sessis. **z** de aīab?
 z idolis gentiū. ergo soli rpo debetur latric. **z** nō
 idolis gentiū: quib? habitat demones. **E**thiopa
 tur ergo rpo prima pars latric que dicit cōfessio z
 plentudo z scimonia z magnificētia. **U**nde tri
 plex est confessio. **f.** confessio pctōrū z fidei z laudis
Una presupponit aliam. **N**am cōfessio laudis nō
 est acceptabilis in conspectu dei sine cōfessioe ve
 re fidei oīum a rriculois. **N**ec cōfessio fidei sine cō
 fessione pctōrum: z mundicia cordis: vt talis sit in
 charitate. **N**ō est speciosa z acceptabilis laus in
 ore peccatoris. **E**t ideo oportet qd sit confessio in
 ore: z pulchritudo z munditia in corde ipsius cul
 toris dei in cōspectu rpi. **I**tem oportet qz sit ibi sa
 crimonia. **i.** qd tales laudes z honores sint res fac
 ere z ad diuina applicate: z non sunt obcene sicut
 laudes turpes: quas gentiles cōhibebant dec ve
 ste z bacho z piapo zc. **I**tem oportet qz sit magni
 ficētia. **i.** qmā tērentur z predicentur opera magni
 fica. in talia latric. **z** in tali sanctificatione z cultu
 rpi. **Q**uasi dicat qz talis cultus fiat cōfessione

xxvi.
 qd. v.
 ita ne
 supra.
 xxvii.
 xxviii.
 c. h. in
 glo.

latr
 in trē
 bus cō
 sistit.

Tunc ofusi sunt oēs q̄ adorāt sculpsilla z idola. zc. q̄ tūc cognouerūt erroē suū. Et ideo delenerūt idola z cōfēcrarūt tēpla idolorū in basilicas et ecclēas xp̄i: z coluerūt xp̄m verū deū. **T**ota etiā lra p̄dicata pōt exponi d̄ futuro iudicio q̄n apparet d̄ns in nube cum p̄tate magna z maiestate: s̄o nubes z caligo erit in circuitu eius. Et ignis ante ip̄m p̄cedet z reallert in flāmābit oēs inimicos ei⁹ q̄ secuti sunt antixp̄m z allucebūt fulgura oibz teris: q̄ erūt signa in sole z luna. Et sic mōtes sicut cera liq̄fēt z cremabūtur z equabunt campis plana. Et celli anniāciabūt iustitiam xp̄i q̄i dabunt signa ad n̄t̄ ei⁹. q̄ signa videbūt oēs ppli: z postea videbūt gl̄iam ei⁹ q̄n apparet in nube zc. Et tūc oēs gētilēs q̄ adorāt sculpsilla. z noluerūt p̄uertit: sed p̄p̄cūt sunt sc̄ros martyres cōfundēt vidēt: teos xp̄m regē iudicē z sc̄ros martyres z ap̄ostolos simul cū xp̄o iudicātes z ipsos cōdēnātes. **M**art. xix. z sap̄tē. v. q̄ stabit iusti in magna cōstantia aduersus eos qui se angustiauerūt zc.

Adorate cum omnes ageli eius: au diunt et letata est syon.

Et exultauerūt filie iude: propter tu dicta tua domine.

Quā tu dñs altissimus sup oēm terrā: nimis exaltat⁹ es sup oēs deos.

hab. i. sup. a. xlvij. de cō. se. d. j. ca. no. cte. Et. c. dym nis.

Ibi d̄mōstrat quō p̄tās xp̄i nō solum est super oēs hoīes: s̄ etiā sup oēs angelos: z sic est v̄s in celo z in terra q̄d v̄sum fuit in sua resurrectione q̄n angelus annūciat ei⁹ resurrectionē multierib⁹ z acēssione q̄ nō solum nubes in obsequiū suscepit illū. sed etiā angeli ei⁹ asiterūt iuxta illū i myste riu z ad adorant ip̄m tanq̄ dñm z deū. z nūctauerūt sc̄dm aduētū dicentes. **A**ri galilei zc. Dicit ergo adorare ei⁹ sc̄z xp̄m oēs angeli eius. Quasi dicit q̄ apli audierūt qualiter oēs angeli adorauerunt xp̄m in sua acēssione z sociarūt ip̄m in cellū exhibētes ei diuinū cultū. z honorē z adorationem larrie z sic audiuit syō. i. tora ecclia q̄ erat ibi in virgine maria. z ap̄ls z discipulis. Et iō letata est tora ecclia in acēssione xp̄i cū viderēt āgelos p̄bere larriā xp̄o. Et iō iter seprē gaudia v̄ginis marie numerat acēssio gl̄iosa xp̄i. Et iō sequit q̄ exultauerūt filie iude. s̄. vgo maria: z sorores ei⁹ z magdalena et martha q̄ erat de tribu iude oēs iste exultauerunt p̄pter iudicia tua o dñe et etiā oēs aie cōfiterēs xp̄m dicuntur filie iude quia ibi cognouerunt v̄t dērit te accepisse iudiciāriā potestātē in celo z in terra: p̄batur q̄n viderūt quō tu es dñs vniuersaliter z altissimus z iudei super omnes terram. Et quō nimis exaltat⁹ es sup oēs deos. i. sup oēs angelos. Nam ibi fuit manifesta tua v̄s p̄tās super oēs hoīes z āgelos. Et iō letata est syō. i. totus ce tus ap̄los. z filie iude. i. maria cū toto cētū multierū fidelitū. in quo erat tora ecclia. **T**ora lra p̄dicata pōt ēt referri ad sc̄m aduētū xp̄i. vt p̄ty in tuenti z applicare volēt p̄ singulara. Item oēs aie

filie iude. i. filie vere cōfessionis eo q̄ cōfiterent verū deū incarnatū iō oēs iste filie iude letate sunt in aduētū xp̄i ipsum recipiēdo z cōstendo.

Qui diligitis dñm odite malū custodit dñs aias sc̄rōz suozum: de manu peccatoris liberabit eos.

Rex ortā est iusto: et rectis corde letifica.

Letamini iusti in dño: z confitemini memorie sanctificatiōis eius.

In hac sc̄da parte principaliter p̄pheta exhortatur omnes fideles ad recipiēdā legē xp̄i euāgelicā: z eā obseruādā: q̄ cōsistit in fugēdo maluz z sequēdo z diligēdo bonū. ideo ait. **D** vos oēs qui diligitis dñm recipiēdo legem xp̄i odire malū z declinare ab omni malo z peccato agen do penitētiam. Penitētia autē cōsistit in d̄tēssādo peccatorum z cōuertēdo ad dñm. Nam per penitētiaz custodit dñs aias sc̄rōz suozum z de manu p̄cōris diaboli liberabit eos. Et etiā i primo aduētū suo per mortem z passionem custodiuit aias sanctozū suozum qui fuerūt ad ipsum conuerti. Et de manu diaboli liberabit eos z etiam custodiuit sc̄ros suos z liberavit eos de manu tyrānorum in persecutione ecclesie. Et sequitur lra legis euāgelicę z sacramentozū orta est populū xp̄iano iusto. Et orta est iustitia rectis corde z renouati estis in xp̄o **L**etamini in dño z confitemini memorie sanctificatiōis eius. Et sitis memores quomodo estis sanctificati in eius passione z resurrectione z regenerati in baptismo. ideo confitemini: z predicatē palam z agite gr̄as z laudes zc.

amos v. xxx. h. q. n. li. pau. li. q. xliij. qd. vi. odi. xcv. d. c. ecce

Antate dño canticum nouum: qz mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius: z brachium sanctū eius.

Notū fecit dñs salutare suū: in p̄spectu gētiū reuelauit iustitiā suam.

Recordatus est misericordie sue: et veritatis sue domui israel.

Viderunt omnes termini terre: salutare dei nostri.

Intuē psalmo p̄ponitur titulus psalmus abfolute abfolū alia dictione z est vnus de illis quos fecit dauid ad cōfiteudum nomini dñi. z ad laudādum deū in tabernaculo templi. vt dicitur est psalmo. xcv. Unde dauid p̄cedens xp̄istū in suo aduētū renouaturum mundū z daturū legem euā

gelicā z facturū multa miracula z mirabilia fecit hūc psalmū vt cāret in tēplo cū instrumētis musicis infra nominatis. in quo duo facit. Nam primo inuitat z excitat oēs natiōes ad recipiēdū xp̄m in suo aduētū z proficiēdū nouam legem euāgelicā. Secūdo explicat modum recipiēdi xp̄m ubi. **J**ubilate dño. **D** Quantum ergo ad primum est aduertendū q̄ hic ponuntur quinque nomina idem significantia realiter. Sed differūt p̄ modos significandi. scilicet dextera dei: z brachium salutare iustitia: veritas que oīa significant vnum z eundē xp̄istum diuersis respectibus consideratū. Nam xp̄s dicitur dextera dei patris ratione mirabilium operum que fecit. Dicitur brachium rōne victorie contra diabolum. Dicitur salutare rōne nostre medicationis. Dicitur iustitia rōne nostre iustificatiōis. Dicitur veritas ratione euāgelicę p̄dicatiōis: z scripture adimpletiōis. **Q**ue omnia fuerūt facta z impleta in eius aduētū. Dicit ergo p̄pheta ad omnes gētes z natiōes. **L**etate domino iesu xp̄o canticum nouū. **D** vos iudei relinquitēs legalia antiqua p̄sternite legem nouam euāgelicam z recipite eam. **E**t vos gētilēs relictiis idolis vestris z antiquis superstitionibus renouamini z recipite nouā legem z cārate cārici nouum operam legē proficiēdo in quā mirabilia z nona opera fecit z operatus est in suo aduētū z enumerat mirabilia dicens. **Q**uia saluauit nos sibi cum dextera eius. i. cum filio suo iesu xp̄o. Et dicit modū. Nam notū fecit dñs deus pater brachiū sanctū suū. cum misit xp̄m filiu suū. quia ob p̄cedit tāq̄ brachium a corpore. **I**deo est pater cōsubstātiālis. in quo de notat vniuersalis potentia: qz pater trādidit filio p̄tātē in celo z in terra zc. Et nō solum pater fecit nobis notū brachiū suū z op̄tētian in filio. Sed etiā notū fecit nobis salutare suū z virtutē nostre salutis per mortē z passionē. Et in p̄spectu gētiuz reuelauit iustitiā suā in filio suo. in quo nos iustificauit p̄ nobis satisfaciēdo. Et hoc fecit q̄ dñs recordatus est misericordie suę q̄ misit nō solum abiae et p̄fācē de saluatore suo. **S**z totū domū israel. i. quā tota ecclia figurabat. Et ēt recordat⁹ est veritatis sue: qz mētū nō pōt in p̄missis suis z figuris. Nam sicut totū mysteriū xp̄i fuerat figuratum in lege et tabernaculo. ideo oportebat. vt in euāgelio verificaret. Et sic euāgelium d̄ veritas omni figuratur. Et ideo viderūt oēs termini terre tā iudei q̄ gētilēs salutare dei n̄ri: p̄ euāgelizā z per effectū z p̄ ecclia ista sacramēta: q̄ sunt effectū passōis xp̄i in quibus n̄ra salus effectiue continet. qz in nobis salutem efficiunt virtute passōis xp̄i. in q̄ virtutē z precii salutare passōis xp̄isti in nos transferūt et nos participes efficiunt.

In hac. p̄te inuitat nos ad modū recipiēdi xp̄m. Et quō debem⁹ cārate z laudes z beneficia eius. **P**palare. **D** cū iubilo z exultatione cū simus a morte p̄petua z captiuitate z miseria liberati z a veritate renouati. **I**deo ait. **J**ubilate deo. **N**ō solum populus iudaeus. sed omnis terra: qz redemptio vniuersalis est: z oēs receperit beneficiū istud **J**ubilate ergo gaudio i: trinitate: cārate cū ex p̄sione vocati. et beneficiā p̄fiteō. Et exultate ostensione corporali z psallite musicis instrumētis. Et ex p̄mitit q̄ntū: infra dicens. **P**sallete dño n̄ro in cythara sc̄z fide sancte trinitatis formata spe z charitate. Et in voce psalmi. sc̄beruaria z articuloz sermo in tubis ductib⁹. i. cū euāgelizā p̄dicatiōe. z voce tu disc̄p̄be comeet. i. cū psallit sollicitudine. **E** tū est in ex p̄ aduertēdū q̄ istos sermos d̄ xp̄m colimus in ecclia ecclia. i. i iubilo freritiois gaudij n̄ra liberatione colit⁹ z vocis ex p̄sione s̄ntēdo beneficiā: z cū cythara simus. dei trinitatis. spei z charitatis. sine quibus meriti nō possumus. Et cum psalterio. z p̄ceptum et chordarum. z articuloz. qz vt fide z charitate formata operamur z p̄cepta implēmus. q̄ oīa quartum sunt in omnib⁹ xp̄ianis necessaria. **Q**uinto colimus xp̄m cum tubis ductilibus p̄dicatiōis: qd̄ p̄dicatiōibus z doctōribus conuenit. Nam sicut tuba era marcello percussa extenditur z ducit virtutē z mollificationē ignis z postea oēs ad bellū exercitat. Ita lex euāgelica est igne purgata cerimonis legis z martyriū extēnsa. que oēs gentes ad bellū cōtra diabolum z mundū z cōcitauit. z ad ecclēiam cōgregauit. **S**eruo dicit q̄ psallam in voce tube comeet quod pastorib⁹ z p̄clatis ecclesie conuenit. qui in buccina pastorali ones suas vocāt z lupos arcēt. z fugant a grege fidelitū. Et tanq̄ speculatores z custodes vigilant. z oues auisunt. vt p̄t. **E**z. xxxij. **S**peculatores rem posuite fili hominis zc. Et ideo sequitur.

Jubilate in conspectu regis dñi moneat mare z plenitudo ei⁹ orbis terrarum z qui habitant in eo.

Flumina plaudēt manu simul montes exultabunt a cōspectu dñi: qñ uenit iudicare terram.

Quos apostoli z p̄dicatores z plati psallite z iubilare in tubis ductilib⁹ z voce tube comeet p̄dicatiōis zc. **J**ubilate z c̄lāgite: buccinare in cōspectu regis xp̄i dñi qui uenit ad iudicādū diabolum armatus z moueatur mare huius mundi z plenitudo eius. sc̄z oēs iudei. Et moueatur totus orbis terrarum: z omnes qui habitant in eo. **Q**uod totum impletum est in predicatione apostolorum. Nam tuba pauli z ceterorum apostolorum totum orbem concitauit. **U**nde non solum insule maris z populi terre. sed etiam flumina. i. habitātes in ripis fluminū. scilicet nili. z eufratis. z gangis. z tanays plauerunt manu z ingenti societate simul montes id est habitantes in montibus ethiopicę z

Nota christi notanda.

ps. d. c. i. in glo. i. f. c.

rev. d. c. ecce

z. xij. qd. i. diu ita

D. Jacobi de Valentia.

atplantiabus. z caucasi. z sicut. zc. Exulta uerunt a
cōspectu dñi. qñ uenit ad iudicādum terram iudicā
cio discretiois z uocationis z electionis ad fides
z non solum hoc impletum fuit literaliter: sed etiā
spiritualiter. Nam flumina fontis baptisimi plau
runt cum in iordane carnem xpi tetigerunt in cui
contractu omnes aque ustruētem regeneratiuam re
ceperunt. Et mōtes idest apostoli z doctores erul
tauerunt cum altitudine z profunditate intelligē
tie diuinoꝝ mysterioꝝ acceptuerunt. Et ad culmen
diuinoꝝ secretorum conscenderunt. Sed qñ nō
solū xps fuit cōstitutus iudex discretiois in pio
aduentu. Sed etiā expectat iudex uniuersalis in
scdo aduentu. Ideo sequitur.

supra
rcv.

**Judicabit orbē terrarū in iustitia: z
populos in equitate.**

Judicabit orbē terrarū in iustitia. i. fm legem
euāgelicam. quā mōdo tradidit. que precipit oīm
iustitiam. z ppos in equitate retribuendo uinculos
fm opera sua. Nam sicut in primo aduentu uenit in
dicare terram in mia in qua nulla erat iustitia nec
equitas ex parte nostri. Quia nō ex operibus que
fecimus nos: sed fm miām saluos nos fecit.
Sic in die iudicij iudicabit populos i equitate in
nobis repera. Quia tunc uinculos iudicabitur
scdm merita pꝛia. Et nota qd iste psal. cuiꝝ duo
bus pcedentibus recitatur in officio beate yginis
Mariane: benemerito. Nā ipsa fuit pma qd cāruit
canticū nouū z pfecta est ipse. z legē euāgelicam
z annūciatū xpm in carne: cū cecinit illud cāticū.
Magnificat anima mea dñm. vt pꝛ ibidē z etiam
quā iste rex z dominus qui uenit in mundū ex fo
ma humana. ex ipa uirgine carnē assumpsit.

de pe.
o. iij.
ad
huc
h. q. i.
c. mlti
i glo.

**Dñs in syon magnus: et
excelsus super omnes populos.**

Licet nullus titulus preponat huc psal. tamē
credendum est qd iste psal. est de illis quos fecit dñs
ad constituēdū z laudandū dñm in templo z tabe
naculo sicut dicitur eum est psal. rcv. in quo dñs duo fac
cit. Nā primo inuitat principales iudeos ad cul
tum z obedientiā regis xpi in suo aduentu. Scdo
adducit exemplū antiqꝝ patꝛis: vt iudeos mag
is confirmet in fide. Dicit ergo ad pimum Dñs
regnauit transcantū populū. i. quando dñs Iesus
xps post resurrectionē suā incepit regnare in celo
z in terra. Tunc omnes populi nō solummodo gēti
les: sed iudeos trascens et mouebunt: maxime iu
deli qui est crucifixerit: qui parabat et pēnit? exti
ctū z delectū: tremēdē z tremēdū z terrificabuntur.
Et conuersus ppheta ad xpm dicit. Dñs xpe qui se
des super cherubin ad dexterā patris: et adeptus
es dominū super omnes pꝛates angelicas: fac ut ad

Christopolitani Episcopi Expōsitiō

predicatione apostolorū moueat tota terra. z tot
populū gentilis. Et Cū nō uera qd arca dñi sedebat
super duo cherubin. ad denotandū qd filius dei de
bebat sedere in hīanitate scz sup animā z corpus.
Et debebat sedere super duo testamēta scz uetus
z nouum. z super duos populos scz gentilem z iu
daicum. z super duas intellectuales naturas in ce
lo: scz humanā z angelicam z sub tali natura deus
pcepit moysi: vt poneret archam super duo cheru
bin: qd pꝛiū significabat misterij incarnationis
z dominū z regnū xpi. Unde dauid iam inuocat
xpm sedentes super duo cherubin. q. d. xpe sicut
quādo arca dñi sedentis super duo cherubin du
cebatur p desertum. in trauit totā terrā promissio
nis: tota terra mota est a facie dñi. Ita in aduentu
suo mouebatur a facie dñi. ut es dñs magnus
in syon. z excelsus sup oēs populos. Ita pꝛophe
tia fuit completa nō solummodo in pꝛedicatione xpi
qñ tota iudea z terra promissionis fuit mota ad p
dicationē xpi: z eius miracula. vt patꝛ per totum
discursum euāgelicum. Sed etia: sup mota tota
terra in eius resurrectione: qd terremoto factus
est magn? qñ xps uoluerit. Et etiam fuit mota
tota hierusalē in die pentecostes: qd pꝛedicatione
petri z alioꝝ apostolorū cōuersi sunt in illa die
quasi quattuor milia. vt pꝛ Act. ij. Et expe pꝛe
serunt apostoli p uniuersum mundum: z cōmoue
runt totam terrā: z totum populū gentilem do
mitino cooperante z sermone confirmante seque
tibz lignis. Et ideo sequitur.

**Confiteantur nomini tuo magno:
quoniam terribile z sanctū est z ho
noris regis iudicium diligit.**

Tu parasti directiones: iudicium z
iustitiam in sacob tu fecisti.

Xpe confiteant oēs gentes nomini tuo: mag
no quod est iesus. Dñm scim est: in quo diabolus
victus est: princeps huius mundi elect? est foras
cui sola subiecerūt oēs reges terre: in quo tor m
rabilia z prodigia facta sunt. Et iō terribile est cō
tra diabolū z oēs inimicos. Et scim est apud fide
les. Et ideo quia nomen tuū scim est: debetur tibi
honor: z latia. Et qd terribile est: est timendum. et
tremēdum. quia tradita est tibi potestas in celo et
in terra. Et iō honor: talis regis diligit z requirit
iudicium z meret habere iudiciaria potestates: qd
tu xpe parasti directiones. i. vias hīanas direct
si dādo regulas. z leges: z pcepta: z cōsilia huma
ne uite directiua in lege euāgelica. Et tu fecisti
iudicium z iustitiam in iacob. i. in tota xpiana pecc
gione qd regnū iacob dñi. Nā in lege euāgelica pꝛe
pitur oīs iustitia z oē iudicium. Iustitia enim de
cit habitū. z iudicij dicit actū z effectum iustitie.
Iustitiā em. fecisti: cū dixisti in lege euāgelica. Di
ligite inimicos uestros: benefacite his qui oderunt
uos zc. Iudicij autē fecisti: cū dixisti ad iudare
nec ego te condēnabo amplius iam nōlit peccare.

Arca
dñi
xpi.

de pe.
o. iij.
ad
huc
h. q. i.
c. mlti
i glo.

Dñs regnauit ira scantur

Et dixisti pharisaeis qui sine peccato est uestrum
in eam pimum mirat lapidem. Et sic de multis
alij iudicis que fecisti in lege euāgelica ad no
stram doctrinam.

Intra
eod es
di. xxiij
c. ij. in
finc.

**Exaltate dominum deum nostrum
z adorate scabellum pedū eius: quo
nam sanctum est.**

Postqꝫ superius inuitat oēs ad obediētiam: et
recipiēdā legē magni regis xpi. Nūc i hac scda pte
inuitat oēs natōes. Principaliter autē iudeos
ad cultū z ad latia. vñ dicit. Vos iudei quibus
deus dedit legē ueterē: z per tot tēpora adorastis
deū sedentē sup cherubin in tabernaculo z tēplo
in quo figuraliter sedebat. Exaltate xpm dñm deū
uestꝛū z adorate scabellū pedū eius. i. eius huma
nitatē: qñ sanctū est. Nā sicut ante sedebat in illa
archa super cherubin: nunc sedet filius dei in illa
humanitate quam assumpsit in uirtute suppositi.
Et iam sedet ad dexterā patris. z adeptus est re
gnū uniuersale. Et sic nō solum adoretis eius di
uinitatē scdm seculum. Sed etia: ipsas humanitatē que
est uerbo personaliter coniuncta. que dicit scabellus
pedū eius. q. d. Adorate eū simul cū humanitate i
quā sedet tanqꝫ rex in folio uel i scabello: qd talis
humanitas est sancta: qd uerbo personaliter con
iuncta. Nā xps iniquūm homō est caput ecclesie
z principium z fons omnium donorum z gratiarum
a quo deriuantur in omnia mēbra sua. Et ideo qd
talis humanitas fuit instrumentum passionis per
quam xps meruit pro oibus. Ideo simul cum dei
uirtute debetur sit una adoratio eua latia ratio
ne uerbi uniti. Et ideo licet uideatis ipsum homi
nem nō dubitatis ipm adorare: qñ uerus deus est
Et est ille idē de? qui eduxit israel de egypto z tra
duxit ipsum per mare rubiū zc. Itē adorate crucē
que est scabellum pedum eius in qua sedit clauis
affixus z triumphauit de diabolo. q. d. scdit adora
tis ipsum incarnatū. Ita adorate eū crucifixum.

vñ. q.
i. c. l. iij.
rcv. iij.
di. c. ij.
quid
uit.
de pe.
o. iij.
ad
huc
h. q. i.
c. mlti
i glo.

**Moyles z aaron in sacerdotibus
eius: z samuel inter eos qui inuocāt
nomen eius.**

Inuocabant dominum z ipse exau
diebat eos: in columna nubis loque
batur ad eos.

**Custodiebant testimonia eius: z pꝛe
ceptum quod dedit illis.**

Dñe de? noster tu exaudiebas eos
deus tu propici? fuisti eis: z uiciscēs
in oēs adinventiones eorum.

David ppheta in hoc loco uult remouere du
bium a iudeis: cōfirmare eos in fide: vt recipiāt
xpm in aduentu suo: tribuant sibi latiaz z hono
res diuinos. Nā possent dicere iudei: deus pcepit

Psalmi. xcviij. Fo. ccl. xxiij.

nobis in lege deus. vñ. Dñm tuū a doabitis z illi so
li seruitus. quō ergo tu dauid dicit qd adoretis
z exaltetis xpm in suo aduentu. Ad hoc rōndet qd
nō dubitent. Nā is sit hō tñ ipse est etiā uerus deus
incarnatus z humanatus. Et est ille met deus qui
locutus est moysi in mari rubio z eduxit israel de
egyptio. que ē moyses z aaron adoraauerunt. Et cū
moyses z aaron z samuel sacrificia obtulerūt: z qd
dedit legē moysi in mōte synai. Et qui loquebat
moysi z aaron de tabernaculo. Et ideo ille met tes
sus qui uenit in carnē z dedit legē euāgelicā. Et
illemet deus qui dedit leges moysi. z creauit mun
dum qd iesus xps hert z hodie z ipse in secula. Et
sic est uere adorandus z timēdus: z hoc est qd dicit
hic dauid. vñ ait. Iudei nō dubitatis nec timea
tis adorare xpm cū uenerit in carnē: qd licet uide
tis ipsum hominē: tñ ipse est uerus deus que ado
rauerūt patres uestri in uete. testa. Nam moyses z
aaron in sacerdotibus eius: samuel inter eos qui
inuocant z inuocabant nomen eius. q. d. qd xps est
ille deus z moyses z aaron z samuel inuocauerunt
in uete. test. z adoraauerunt. Nā illi tres cum
oibus alijs sacerdotibus iam inuocabāt xpm do
minū in tabernaculo. Et ipse xps iam exaudiebat
eos de tabernaculo. z iam loquebatur ad moysen
z aaron in columna nubis. Et ad cuius ma: iesus
iozē intelligētiā est aduertēdus sicut dicitur est i xpus
pologo z psal. viij. z c. z. c. xviij. qd iesus xps est nō me
men dei nō solū homo scribitur: sed etiam realiter. Dei est
Nāz pmo in hebreo litterarū eisdē quattuor litte
ris. i. yorh. he. uau. he. que reddūt hoc nomē yorh
esua. in hebreo quod est iesus z saluator: la sine. Et
sic hoc nomē iesus est nomē dei adonai qd omnes
patriarche z pphete inuocabāt in uete. testa. z ex
pectabant ad saluandū. vt pꝛ per totū discursum
legis z pphetarū. Itē ibi pbatū est qualiter uer
bum incarnatū est realiter nomen dei notificans
mundo quattuor perfectio: es dei. oipotētiam z
sapientiam z miām z iustitiā. Et per consequēs te
sus saluator: noster est illud nomen dei quod quat
tuor litteris scribebatur in signū federtis: z sub pro
testatione xpi futurū inuocādo ipsum. Nā quod nomē
domini. Ergo tam inuocabant ielūm xpm qui est
nomē dñi: vt ueniret ad saluandū eos z ad iuo
cationē hui? nominis. Moyles fecit oīs miracu
la. hoc ergo pꝛedicens dauid in spū dicit. Moy
ses z aaron in sacerdotibus eius z samuel inter
eos qui inuocabant nomen eius quod est iesus.
Et loquebatur ad eos per desertum. Nā ille deus
qui lbat per illā colinam nubis. postea fuit incar
natus in colina humanitatis. Et sicut dicebat il
lum populū per desertum dirigendo in terram
promissionis latens in illa nube. Ita postea latēs
in humanitate direxit populū xpianūm per
legem euāgelicam in patriam celestem. Et ideo
sequitur qd ille tres custodiebant testimonia eius
z pꝛceptum quod dedit illis. Ad cuius euiden
tiam est notandum quod propheta conuenienter

D. Jacobi devalentia.

nia vobis nec aliquid alterius scilicet mereat cantari. si sacra scriptura nec in tēplo: sed soli dei cui soli convenit misereri semper p. parcere. Scđo propter hoc qđ d. in fine in matutino interficiebam omnes pctōes terre qđ pertinet ad die iudicii. vt patebit. **D.** vñ n̄q̄s. interfecit oēs peccatores terre. Et t̄o est dice dū qđ vauit nō sōlū fabricavit tabernaculum & disposuit eo cultū diuinū & similit̄r statuit edificare repl̄i s̄m eccl̄iam sibi tradidit: disposuit ordinē cātoꝝ & sacerdotum: & fecit psalmos appropos ad laudē dei. in quibz p̄dicēbātur omnia mysteria xpi & eccl̄ie: s; etiā ordinauit in ea sanctas ordinationes p̄iour significabant eccl̄iam xpi. In qua etiā p̄iudic̄ dispōnēs totius legis euangēlice. Et itē in hoc psalmo cantat dispōnēm legis euangēlice. qđ per christum erat dāta. Que quidē lex euangēlica ordinat tōtū domū. i. eccl̄iam xpi. et dirigit eam in suum finē vltimū. **D.** Quid cur? eut denā est notādū qđ totus discursus legis xpi cōsistit in duobus. i. in mīa & iudicio. Hā misericordia resonat ab accessōe xpi vsq; ad finē iudicii. qđ xpi iudicat p̄ mīam omēs penitentes. S; in fine iudicabit s̄m iustitiā nostrā. Et ideo tunc iam nō erit tēpus mīe s; iudicii. Et sic habet in discursu vite cuiuslibet nā tota vita hoīs dicitur tempus misericordie eo qđ h; loci penitentię. ideo iudicat per misericordiā s; in morte. i. post mortē iam nō est locus misericordie: sed iudicii. ideo iudicatur vnusquisq; s; iustitiā suam. Sed quia in prauis nō inuentur iustitię: sed in iustitiā. quia sine penitentia mortui sunt ideo s̄m illam iudicabuntur. Ideo dicit propheta psalmo. cxxij. Exaudi me in tua iustitiā. non in mea: quia nulla est. Ideo sequitur. Et nō intres in iudicium cum seruo tuo et cetera. **C.** Unde in hoc seculo deus iudicat nos scđm iustitiā suam que idē est qđ misericordia. Sed post mortē & in iudicio iudicabit s̄m iustitiā vnusquisq; s; nullus habet iustitiā de se nisi per misericordiā adēptus fuerit eam et ex gratia. Ideo prauī condempnabuntur. scilicet impententes. Et ideo distinguitur duplex iudicium. i. iudicium discretionis in quod scilicet xps discernit bonos a malis p̄ gratiam & meritā. Et hoc iudicat per misericordiā. Hā; penitentibus continue indulget: & peccatores expecreat ad penitentiā. Scđum est iudicium examina-tionis. in quo deus segregat bonos a malis per penam & premium in quo iudicat xps s̄m iustitiā inuentam in homine. p̄imum iudiciū durabit vsq; ad finem mundi in eccl̄ia & durat in vnoquoq; p̄ totum tempus vite sue. Secundum iudicium erit post finem mundi in nouissimo die generale omnibus. Et est vniuersū in fine huius vite. Ad p̄mū iudicium venit christus in p̄mo aduentu. ad scđum iudicium venit in scđo cū p̄tate magna & maiestatē. Et qđ de isto duplici aduentu fit mentio i sacra scriptura. Ideo est valde aduertendū de quo istoz duoz loquit scriptura. **A.** **C.** Lum ergo lex euangēlica sit reglā vsu p̄posito totius vite n̄re vt nos bonos efficiat: deo charos: acceptos ad vitā eternā in q̄tuo; ergo cōsistit. P̄mo p̄cipit diuinum

Legit christi discursus in mīa & iudicio.

Duplex iudicium.

Lex euangēlica vite nostre

Christopolitani Epistolici Expositio.

cultum cū dicit. Diliges dñm deū tuū et toto cor- regia
de ze. & p̄cipit oēs articulos fidei cū dicit. Et cre- p̄sist
tis in deum in me credite. Et sic p̄cipit spem fides
& charitatē & latrāte hoc quo ad deū. Scđo p̄cipit
oēm innocētiā & iustitiā & puritatē cū dicit. Beati
mundo corde. Tercio p̄cipit omne vitium: & sepa-
rat p̄iuos a iustis in meritis cū dicit. Discedite a
me omnes qđ operamini iniquitatē. **Matth. vi.** **Q**uāto
uon mīas perdet iā pena oblitnaris i iudicio cū di-
cit. Ire maledicti in ignē eternū. Et ista quatuor
continēt lex euangēlica que docet quid fugiendū
quid credendū: quid petendū et quid fugiendū.
dum. David ergo in p̄sona christi p̄dicat in hoc
psalmo totam dispositionem legis & de mus eccl̄ie
s̄e. Unde quatuor facit. P̄mo dicit ea que perti-
nēt ad cultū diuinū. Scđo ea qđ p̄tinet ad p̄fectio-
nē hoīs in se. Tercio ea que p̄tinet ad alieñā in cō-
utendo. Quarto committat finale iudicium ad
penā p̄uicacoz leg; s; ibi. perambulābā. i. n. s; nō
proponēbam. i. n. s; ibi. in matutino inter. **C.** Sed qđ
tota lex consistit in obseruantia et p̄mo cō. Ideo
reducitur ad mīam in hac vita & ad iudicū i. a
ideo p̄ncipaliter intēdit hoc cantare & namare h;
propheta & non solum in p̄sona sui incipit narra-
re sed etiā in p̄sona xpi. **C.** Quātū ergo ad p̄mū
dicit david in p̄sona sui tanq; p̄pheta & in p̄sona
xpi tanq; leg; s; i. in iudicium cantabo tibi
dñe. i. in hoc psalmo cārabo totū tēpus mīe a p̄-
dicacione xpi vsq; ad finē iudicii in q̄ mīa est i
penitentię & misericordie: qđ lex euangēlica dispo-
sunt i. hōmīes ad gratiam & meritū per bona opa.
P̄mo erga deū per diuinum cultum. Scđo erga
hominem seipsum in puritate & innocētia conser-
uando. Tercio erga proximum iuste cum eo conui-
uendo: quia hoc est viuere scđm misericordiā dei
& in tali vita misericordia dei habet locum: & etiā
cantabo iudicium tibi domine. i. finale iudiciū nō
solum totius mundi. sed etiā vnusquisq; homi-
nis in fine vite sue. & dicit propheta quāz quidem
misericordiam & iudicium psallam operando & p̄-
dicando & intelligam discernendo quando venies
ad me. P̄mo in carnem. Secundo ad iudicium.
Hā in p̄mo aduentu quando venies ad iudicū
misericordie discretionis dabis nobis intelligen-
tiam legis. vt scđm legem euangēlicam operemur.
Hā psallere est decem p̄cepta obseruare: & operari
scđm ea. Et non solum intelligam in p̄mo aduen-
tu legem ad operandū. Sed in scđo aduentu intelli-
gam premium & iudicium vnusquisq; iuxta merita
tributum. Nam in p̄mo aduentu venit ad dan-
dam misericordiam et legem & regumē vite. In se-
cundo vero venit ad tribuendū premium scđm
merita vnicuiq; et in his tribus scilicet cantare psal-
lere & intelligere potest intelligi totus cultū diuinū
deō debitus qui consistit in confessionē laudis & de-
uotionē & sacrificiō & oblationē spiritali. et spiritu
contribulato & corde cōrto & humillato. Et ideo
dicit in via immaculata. q. d. Ergo cantabo. mīam
quā tu xpe venies ad me in p̄mo aduentu in via im-
maculata & in lege euangēlica. Et cārabo iudiciū

*Psal-
mi cō-
p̄-
tō.*

Disericordiam & iudicium

**Perambulabam in innocentia cor-
dis mei: in medio domus mee.
Nam proponebam ante oculos me-
os rem iniustas facientes pruarica-
tiones odit.**

C. Hic narrat ea que p̄cepit lex hōi: quo ad seipsum
Et loquitur hic in p̄sona xpi qui cepit facere et
docere cuius vita fuit nobis lex & doctrina. Et di-
cit p̄ambulābā in innocentia cordis mei: in medio
domi? mee: id est sicut ego dixi totā vitā meā cū innocē-
tia & puritate nō solum operis. sed et cordis & ser-
uauit me ab o p̄ctō & in iudicio domi? mee
que est eccl̄ia & in medio discipulorū meoz. Ita
p̄cipio in lege euangēlica oibus fidelibz xpianis: vt
perambulent in eccl̄ia & vita huius mundi in pu-
ritate innocētiā: iustitiā & misericordia: nō solum operis
s; et cordis: qđ lex euangēlica nō solum iustificat opa
sed corda & affectū: vt p̄p̄t. **Matth. v.** Hā tota iustifica-
tio hoīs stat in innocētia cordis & affectū chari-
tatis p̄ncipalit̄r: & ex cōsequētē in effectu. Unde se-
quit̄. Hā p̄ponebā ante oculos meos rē iniustam.
id est nunq; rē iniustā agere p̄posui: nec ex p̄sequē-
ti egit immo facientes pruaricatos i. opera p̄-
uicacoz odiū hoīs antē pruaricantes p̄fecto odio
odi: qđ eorum cōuersatione eripino in eis peccato
desid̄raui. Et sic non adhēsit mihi cor prauum s;
innocēs & rectum.

**Nam adhesit mihi cor prauum: de-
clinante a me malignum non con-
gnoscebam.
Detrahentem secreto proximo suo
hunc persequabar.
Superbo oculo & insatiabili corde.
Cum hoc non edebam.**

C. Hic tertia pars legis euangēlice que pertinet
ad cōuersationē p̄imi. **L.** Cui est aduertendū
s̄m. Aristot. v. ethicomū. qđ hoc est differentia iter
iustitiam & alias particularē virtutes. Nam oēs
alię virtutes faciunt hoīem perfectū & bonū vitus
eo qđ sunt hominis ad seipsum. Sed iustitia est ad
alterum vt in distributionibus & cōmunitationibus
vt cōsultū cum alijs. Et sic p̄cipit oēs acrit
iustitie erga proximum. & p̄cipit omnem iniustitiā
& iniuriā p̄imi. Et hoc p̄cipit lex euangēlica. Et
qđ p̄mo incipit testis facere & docere. Ideo ait.
Nam adhesit mihi cor prauum. i. molui in societate
mea hoīem habere cor prauū & iniustum. Sed con-
tra qđ xps habuit iudā hominem prauum in socie-
tate sua. Ad hoc r̄ndē qđ is fuerit iudas in socie-
tate corporali xpi: tñ non in spiritali: qđ is corpō-
liter esse t̄p̄e tamē nō spiritaliter immo erat lō-
gus: quia non erat christo charus & acceptus: is per-
mittere et in societate manere vt miserū passio.

*xxij.
q. i. ca.
loquitur.
Et. c.
obibus*

*xxij.
q. iij.
pietatis
q. iij.
ca. iij.
um. et
c. qui
peccat.*

*Disi-
iusti-
alias
virtu-
tes.*

Psalmi c. Fo. cclxxv.

**Uis implere: ideo sequitur. Declinante a me. id
est hoīem malignum declinātem a voluntate mea
& lege & doctrina hunc non cognoscebas cognitio-
ne approbationis cum tales habēat reprobaros.
Maledicti qui declināt a mādatis tuis. Item
ego persequabar detrahētes primo suo in secreto
& abilitā: nec ego edebā cū oculo superbo & istati-
bilit̄. cū hoīe sperbo & auaro. Et ego cōditio-
nes excludit xps a societate sua. i. ab hereditate et
gratia & merito & gloria scđm iustitiam pruaricatorū
legis p̄iuos corde. scđm maliciofos vel hypocritas
& rebelles a voluntate xpi: detractatores proxi-
morum: & superbos & auaros.**

**Oculi mei ad fideles terre vt sedeāt
mecum ambulans in via immaculata
ta hic mihi ministrabat.
Non habitabit in medio domi? mee
qui facit superbiā: qui loquitur in
qua nō dixerit in conspectu oculoꝝ
meorum.**

C. Et opposito diligit fideles & immaculatos & mū-
dos & puros: qđ oēs iste diligit suū sicut qđ pares
cuz paribus facillime cōsuevit. Et ergo xps sit iust?
& innocēs & purus: vt dicit̄ est: ergo diligit iustos
& puros & hanc puritatē & charitatē & fidelitatem
docet in lege euangēlica exemplo & doctrina. Ideo
dicit. oculi mei. s. oculi charitatis & acceptationis
semper sunt propinqui ad fideles terre vt tales se-
deāt mecum in regno & mensa mea & ambulāns
in via immaculata: hic mihi ministrabat. q. d. v. ille
est vere minister & discipulus & seruus meus qui
ambulat in via immaculata: & pura: qđ superbz
quē facit superbiā nō habitabit in medio domus mee
s; huius eccl̄ie: per gratiam nec alterius p̄ glo-
riam. hoc idē habet psalmo. cxiij. per totū. scilicet
dicit qđ habitabit in tabernaculo & c. Qui ingredit̄
sine macula & operat̄ iustitiā & c. per totum qđ ille
psalmus est similis isti. hoc idē patet per totū
discursum euangelicum. Ideo dicit xps **Johā. xij.** qđ
mihi ministrat me sequatur.

**In matutino interficiebā oēs pctō-
res terre: vt operands de ciuitate
dñi oēs operantes iniquitatem.
Postq̄ describit dispositiones legis euangēlice
per totū discursum huius vite que iudicat per mi-
sericordiā. Hic describit statum finis t̄p̄suis legis
tas.**

*xxij. q.
i. legi.*

*xxij.
q. iij.
ip̄sa
pietatis*

*xxij. q. iij.
crem-
plum.
Et. xx
ij. q. d.*

D. Jacobi de Valētia

cor meum: quia oblitus suz comedere panem meum.
A voce gemit mei: adbest os meus carni mee.

Hic ponit tertium dānū: q̄ percussus est in sensu: alitate veneno concupiscentie: intānū q̄ potētie sue rīte vulnerare debilitate p̄ vione ad cadendū nō sufficiens resistere malo nec agere bonū. Et sic claudicat liberum arbitrium sicut fenem percussum intimo ardore solis z sectū a radice aret. Ita homo elect⁹ a gratia z perdita originali iustitia aruit p̄ dēs virorem gratie. ideo ait. Percussus sum ex dei snia: sicut percutitur fenū qñ falce secatur a prato ideo aruit cor meum. Et dat causam quare. z vnde hoc dānū. z dicit. q̄ oblit⁹ sum comedere. q. d. Quia trāsgressus suz p̄ceptū dñi. Hāc de⁹ assignat ut oēs arbores i panē z cibū ad sustentādū vitā: dicit. De oi ligno quod est in paradiso comedes p̄ter q̄s de arborē scientie boni et mali. q̄ qua hora comedetis zc. Sed ego contemnens p̄ceptū dñi oblit⁹ sum comedere panē. i. cibum mihi licitū z assignatum. Et comedi illicitum z vitium. Itē ex sententia dñi venerunt mihi oia predicta mala. Nam illico auditū vocem dei dicens. Adam vbi es. z audiuisti nam a deo mihi datā dicens. Quid disti vocē vroris tue ideo maledicta terra i opere tuo. tribulos z spinas germinabit tibi z in sudore zc. Et ista sententia fuit vox gemitus z fletus z in fortūmū z pene mee. Et sic illico ex ista voce gemit mei qui fuit diuina sententia adbest os meus carni mee ex infirmitatibus z aduersitatibus zc.

Similis factus sum sicut nicticoraz solitudinis factus sum sicut nicticoraz in domicilio.

Quartū dānū fuit exiliū ab illa paradiso de littarum in hac valle chymarum Nam ego q̄ ibi eram in societate z colloquio z familiaritate angelorum expulsi suz inter bestias perdēdo locū mihi debitum ex grā. Et sic fuit fact⁹ similis pellicano solitudinis vagās per desertū. Hāc sicut pellican⁹ fugit societates hominū: ita ego societatem angeloz p̄pter p̄ctm̄ meū: z etiā fact⁹ suz in hoc exilio sicut nicticoraz in domicilio. Littera Hieronymi habet: fact⁹ sum quasi [h]ubo solitudinis. Nicticoraz autē grece interpretatur colinus nocturn⁹ siue noctua latine noctua enim nō valēs sustinere lumē solis absconditur in foraminibus muroz in die. z querit victū. Ita ergo nō valēs videre lumē veritatis suz glo lumen solis z omni virtutis. z gradior in nocte z in tenebris pct̄orum: semz fugiendo lumē et eligendo ignorantia z omne malū. audiendo bonū malū z malū bonū. ex mala inclinatione z ignorantia p̄pter p̄ctm̄: q̄ non solum sum percussus in potētijs cogitatis s̄ etiā in appetitijs. Itē si noctua extra domicilio in die tūc oēs passerēs cōgregati conātur sibi ertere oculos. Ita dñi hō exit in lucē: vt aliq̄ boni agat: oēs diaboli z gregarij

Christopolitani Episcopi Exortio

ad tētādū eum z auferēdū sibi lumē fidei z charitatis. vt p̄t̄ z dicit. xij. q̄ sic affumit septem alios spūs neq̄ uos se zc. Et tō ait hic p̄pheta. fact⁹ suz sicut nicticoraz z quē oēs aues insurgunt: ita cōtra me oēs rētiōnes diaboli zc. Pellican⁹ z auis in solitudine egypti latitās q̄ p̄prios filios interficat. Sed merore ducta z mutata proprio rostrō trahit sanguinem a pectore z latere suo z effudit sup filios. Et sic resuscitat z viuificat eos. Ita adā p̄pter p̄ctm̄ interfecit oēs posteros suos. Sed fecit dñs adam q̄t ex r̄: assumpsit humanitate pio pio sanguine omnes viuificauit. Ideo dauid in persona ipsius primi adam dicit. Similis factus sum pellicano occidendo omnes filios meos. quia sententia mortis per me transiit in oēs. Et fact⁹ sum sicut nicticoraz in domicilio odens et fugiens lucem quam semper demones persequuntur Et obsecrant in tenetibus peccatorum z ignorantie **Agilant in factus suz sicut passer solitarius in tecto.**

Hic ponit sextū dānū q̄ est cōtinuus labor in sudore vult⁹ p̄pter victiā acq̄rendū: q̄ opy vt homo sit i p̄tinua vigilia z motu sicut passer solitari⁹ q̄ habitat in tecto. i. in tegulis domoz sub quo p̄ficat nidū. z semp querit escā p se z p filijs cum periculo. Ita ego semz vigilaui q̄rēdo victum p me z filijs meis cū potuissim escā facillē imitari a solitudine talis. si non peccasset q̄ terra liberā z abq̄s la bore ferebat mihi cibum z victum. Hunc autem in sudore veltor pane:

Tota die exprobabant mihi inimici mei: z qui laudabant me aduersus me iurabant.

Quia cinerem tanq̄ panem manducabam: et poculum meum cum fletu miscebam.

A facie ire indignationis tue: qz eleuans allististi me.

Ponit septimū dānū q̄ est cōtinua p̄secutio ab extraneis z alienis hoīb⁹ z proximis. Hāc semp hō patit p̄secutiones z emulaciones z iniurias z exprobationes occultas z manifestas ab amicis factis iō dicit de inimicis: tota die. i. semp exprobabant mihi inimici mei opprobria inferendo. Et amici mei facti q̄ in p̄ntia laudabāt me postea in absentia aduersum me iurabāt. i. iurabāt falsa imponēdo z dāna pcurādo. **Quia** cinerē hic ponit octauū defectū: qz semp hō ē in p̄tinuo dolore cui ventant vndiq̄ aduersitates aut infirmitates. Inimī q̄ p̄tinuus dolor nō finit esse felix. Et sic nec in vigilia nec in p̄tinuo q̄s p̄t esse sine fletu z merore. iō ait qz cinerē. i. amaritudo erat mihi cib⁹ z flet⁹ mihi pot⁹ post. i. amaritudo erat tanq̄ panē māducabā. z facie ire tue. i. a facie punitōis q̄ est effectus ire z indignationis tue. dñi p̄tinuo irā tuā z me q̄ ele

xl. o. c. illud. z. c. lē. quon.

lxi. q. i. uulsi dicit. l. c. si. q. d. dico nus.

de pe. d. h. c. q. d. i. n. i. t. e. n. a. t. u. r. a.

Dñe exaudi. j.

nās allististi me qz q̄m̄ in dignitate eleuasti et exultasti illa felicitate padisi. Itē postea me allististi oī a paradiso expulisti qz q̄m̄ fuit altior ascensus tanto fuit grauior lapsus in miserā. Et est ad uertēdū qz istū duo uerlus p̄t exponi de humanā p̄ntia: vt sit sensus ego patior hōmō defectus z penā vñ oportet me facere p̄ntiam pio pct̄o. Quia i. qua p̄pter cinerē tanq̄ panē māducabā. i. amaritudinē z p̄titionē in corde. Et poculū meum cū fletu miscebā in satisfactio nez pio reatu. Et hoc a facie ire tue quā eleuās zc. **Uterius** est ad uertēdū qz oēs isti quinq̄ uerlus p̄t referri persona litera ad ipsum dō vt dicat similis factus sum pellicano solitudinis z sicut nicticoraz in domicilio fugies a facie abalō filij mei: z uigilaui per montes sicut passer z inimici. i. semi z alij tota die exprobabant mihi dīcēdo. Egredere vir sanguinum et achitofel: z ceteri qui aī laudabāt me in facie post ea aduersum me iurabāt z tūc oia p̄t figuratiter exponi de ip̄o cui⁹ figurā gererant. Itē oia predicta vna quisq̄ potest dicere ueritum qui sequitur.

Dies mei facti ymbra declinauerit: et ego sicut fenem arui.

Hāc sicut p̄ntē sole oia uiuunt z aer v̄tuerit qz est illuminatus: z herbe alique rānū uiuūt q̄m̄ sol est p̄s z sole absente litco mortificatur z inclinātur vt patet de flore cucurbitō z de herba solis ita fit in vita hūana nā tantū hō uiuūt q̄m̄ deus vi tam insuit z esse naturale. Et intānū bene operatū intānū insuit grām sibi deus z in tantū prosperatū in quātum sibi fauet: sed si deus auertit ab eo omnia bona deficiunt. z sic deficiit z inclinā sicut ymbra: z ideo ait p̄pheta in persona vniuersusq̄ qz eleuans allististi me a te absciendo ideo dies mei nō solum vite sed etiam prosperitatis rāq̄ ymbra declinauerunt z defecerunt deficient sole: z ego sicut fenem arui deficiēte mihi humore gratie postq̄ fui a te abiectus z separatus per peccatum. Et sic potest exponi tota pars huius psalmi supradicta de quolibet penitēte qui per peccatum incidit in oīs miseria spūales supradictas iō iste psal. ponitur quintus inter septem psal. penitentiales sed in veritate sensus propheticus est principaliter intentus a p̄pheta.

Tu autem dñe in eternū permanes: et memoriale tuum in generatione z generatione.

Tu eurgēs dñe misereberis syō: qz t̄ps miserēdi eius qz venit tempus.

Postq̄ superius iste paup̄ explicauit q̄relā z miferias suas: in hac tertia p̄t q̄r̄t remediū z inuocat scdm̄ adā celestē. i. xpm̄ q̄ est de⁹ z hō z per dñs eternus scdm̄ dimittat: vt ueniat ad liberandū eū ab omni miseria z restituat sibi immortalitatem

Psalmi. c. j.

So. cclxxvij.

z vitā eternā: vñ duo facit. pio facit qd̄ dictum est. scdo p̄mittit grās agere pio bñficis receptis: sibi scribāt. Dicit ergo ad p̄m̄ i. ego sim effect⁹: mox illa p̄ p̄ctm̄. Tu autē dñe ipe x̄p̄s i eternū manes in q̄m̄ de⁹ z memoriale tuū in gnatione z gnationem ideo potes me a morte z a penis liberare. Et tu eurgēs. i. uenies in carnē: z etiā eurgēs a mortuis post passionem misereberis syon. i. toti ecclesie credentium eos a morte z captiuitate liberādo quā iam uenit tempus miserēdi eius. scz syon sicut ab eterno statuit.

Quā placuerit seruis tuis lapides eius: z terre eius miserebuntur.

Et timebūt gētes nomen tuū dñe: et oēs reges terre gloriā tuam.

Quia edificauit dominus syon: z uidebitur in gloria sua.

Resperit in orationem humilium: z non spreuit precem eorum

Scribantur hec in gnatione altera: z populus qui creabit laudabit dñm.

Ad cui⁹ intellectū est notādū qz ista ciuitas syō qz res siue hierim quā r̄ps erat edificaturus p̄ totū orbē uertit nō erat cōstruēda ex lapidib⁹ mortuis sicut erat in min. la ciuitas terrena hierim sed ex lapidib⁹ uiuis. scz fidelib⁹ ueris p̄ maiori p̄te de p̄p̄o gētilū quos lapides debebāt apli eligere z adaptare i sua p̄dicatione z ex talibus erat ecclesia cōstruēda qui quidē lapides fuerūt edificari z cōp̄gnari supra fundamētū ap̄toz z p̄phetaz. Uñ zachā. i. c. Et sal uabit eos dñs deus eoz in die illa vt ḡteges p̄t sui: qz lapides eleuabunt super terrā. Et quibus p̄t qz tales lapides marime erāt exidēti per ap̄toz solos de p̄p̄o gentiliū ex quibus debebat edificari ista ciuitas syō toto orbē diffusa: qz hoc est qd̄ dicit qm̄ lapides eius lapides uiui: ciuitatis placuerit seruis tuis aplis ad edificū ecclie. Et iō apli miserebunt terre p̄p̄i gētiliū. z tunc gētes timebunt nomē tuū dñe z oēs reges terre timebūt gloriā tuā. qz ex istis lapidibus dñs ielus x̄p̄s edificabit syon. i. ecclesiam suā z sic uidebitur in gloria z synagoga z iudaeis sup̄bis cecis obstinatis repobatis qz dñs ielus x̄p̄s resperit in oratione humilium gentiliū qui per fidē fuerūt hūillati. Et x̄p̄s nō spreuit precē eoz. i. uo admittit eos ad fidē z p̄ baptismum regnauit z iudaeos repobauit. iō hec mystica redēptōis scribentur z memorabunt in altera gnatione. In religio xp̄iana. z iō ille p̄p̄s xp̄ianus qz creabit z regnabit lau dabit dñm in x̄p̄o redēptore suo z ager grās in te. nō. pio bñficis receptis in sua redēptōe de quib⁹ festa celebrabit. Et hie p̄t qz dō nō loq̄tur de ipsa syon z hierim materiali q̄ iam erat edificata ex lapidib⁹ mortuis. sed loquit de hierim spūali toto orbē diffusa qz per x̄p̄m̄ erat edificāda ex lapidib⁹ uiuis excisis ex v̄tq̄z p̄p̄o

lxi. q. i. post medum.

l. q. c. multre z xru l. q. j. loqf. xxxvi. l. di. c. sedu. lo. rr.

rv. q. i. ca. re. uert. mini.

Quia p̄cepit de excelso sc̄to suo: do minus de celo in terrā aspexit.

Ut audiret gemitus cōpeditōrū: vt solueret filios interēptōrum.

Ut annunciet in syon nomen dñi: ⁊ laudem eius in hierusalem.

In conuenticō populos in ynum: ⁊ reges vt seruiant domino.

¶ Hic enumerat bñficia p̄ q̄b̄ pp̄ls xp̄ianus hō die laudar xp̄m cū deo p̄r. Pr̄mo q̄ cū esset deus eternus in sinu p̄ris p̄cepit de celo excelso ⁊ sc̄to suo. i. de altitudine sue maiestatis in terrā. vt audiret gemitus cōpeditōrū. et sc̄tū i. carcere inferni. i. sanctorum patrum limbo expectantium: ⁊ vt solueret filios interēptōrū. i. patrum dōnatorū: vt tales gētilēs solum tū a pctōe ad fidē p̄ueri annūciatōe sue annūciatōe laudē dñi in syō ⁊ hier̄s̄m. i. vt annūciatōe ⁊ p̄rite renū legē euāgēlicā in eccl̄ia xp̄i toto oibe diffusa. In conuenticō pp̄los in vñ ⁊ reges vt seruiat dño. i. vt conuenticō pp̄li iudeorū ⁊ gētiliū ⁊ oēs reges terre in vñ bap̄tismi ⁊ vñā fidē ⁊ seruit̄er̄ni deo in substantiā ⁊ trino in p̄sonis ⁊ adorat̄er̄ vñū xp̄m deum ⁊ hominem adoratione latrite.

Respondit ei in via virtutis sue: paucitate dierum meorum nuncia mihi.

Ne reuocet me in dimidio dierum meorum: in generatione ⁊ generatio nem anni tui.

¶ Nota q̄ iste passus est valde difficilis p̄m trāslationē n̄fam ad ordinādū ⁊ cōcordādū cū l̄ra p̄ce dēti ⁊ subsequēti ⁊ hoc accidit q̄ l̄ra n̄ra est differēs ab heb̄aica. p̄t n̄c est punctuata. nā illa l̄ra dicit. Cū cōgregati pp̄li simul: ⁊ regna vt seruiant dño. sequit̄. Afflucit in via foritudinē meā abbreviat dies dicā deus ne raptas me i dimidio dierū tūc l̄ra vt magis plana q̄ vt esse voh̄itus pau peris cū sup̄ioi s̄ia repetēdo miseriā suā afflucit dñs foritudinē meā in hac via ⁊ abbreviat dies meos faciēdo me miserū ⁊ mortale. S̄ ego dicam. Ad deus me ne raptas me in dimidio dierū meorū: sed fac me videre xp̄m añq̄ moriar. Et tūc ista l̄ra esset satis plana. Trāslatio aut̄ n̄ra dicit. R̄ndit ei in via virtutis sue: paucitate dierū meorū nuncia mihi: ⁊ ne reuocet me in dimidio dierū meorū: quā l̄ terā beatus Aug. ⁊ cassiodorus sequentes ip̄m ex ponūt analogice p̄ desiderio vite eternē: vñ dicit q̄ eccl̄esia siue pp̄ls xp̄ianus r̄ndit ei. i. xp̄o in via virtutis sue. i. obediūt ⁊ impleūt eius volūtatem in via virtutis sue. i. ambulandū in lege euāgēlicā que est via virtutis dei. Et sic feruādō legē euāgēlicam respōdit xp̄o ⁊ eius voluntati sicut ager bonus ⁊ vber r̄ndit vortis agricole cum bene fructificat. Et quod sequit̄. i. paucitate dierum meorū nuncia mihi referat̄ ad desiderū vite eternē: q̄ iustus

Christopolitani episcopo Expositio. cupit dissolut in beati ⁊ cū xp̄o. Ne reuocet me. i. ne tardes me vocare ad te: q̄ ista vita beatus est respectu tue: q̄ annū tuū sunt eterni in gnatione ⁊ gnatione. H̄eritū h̄ hoc s̄ia ⁊ intelligit̄ dicit b̄ti aug. sicut vera ⁊ subtilissima r̄n nō est omissa d̄a expositio p̄pheticā. D̄ Ad cui⁹ intelligētia est ad uerit̄dū q̄ oēs sc̄t̄ p̄s̄er̄ vt. s̄abāā p̄lac̄ ⁊ iacob cōtra t̄m lōga mis̄a ⁊ captiuitatē cū gn̄d̄ affectu desiderabāt accelerat̄ aduentū xp̄i: vt eos liberaret. Et vt viderēt mirabilia opa xp̄i. vñ dicit xp̄m dicit. r̄. ⁊ Luc. 30. mul tū reges ⁊ pp̄be voluerit viderē q̄ vos videris ⁊ nō videret. Et iō symeō ⁊ zacharias cum magno affectu desiderauerūt viderē xp̄m dñi añq̄ moreret ⁊ sic accepit symeō r̄nsuz nō vifurū se mortē nisi p̄ns videret dñm. Luc. 2. Et q̄ p̄s q̄ vnuq̄sq̄ sc̄dōy patrū desiderauerūt viderē xp̄m añq̄ moreret. H̄is habitis l̄r̄ r̄ndit ei. Dupl̄ p̄t ex ponit. vno mō q̄ referat̄ ad xp̄m p̄tinuato cum l̄ra sp̄iuit vt sit sensus. pp̄ls qui creabit laudabit do minū multip̄r. p̄io q̄ dñs p̄cepit de celo ⁊ audiuit gemitus cōpeditōrū. Sc̄dō q̄ soluit filios interēptōrū. Tertio q̄ la reges ⁊ pp̄li cōuenerūt in vny vt seruiat dño. Quarto q̄ xp̄m r̄ndit ei. i. s̄i hōi mystico iuxta vortū ⁊ desiderū suū. Nā iste hō semper rogādo dicebat. O dñe n̄cia mihi paucitate dierū meorū. q̄ d. abbrevia aduentū tuū: ⁊ veni ad liberādū me. Et ne reuocet me in dimidio dierū meorū. nō tollas me de hac vita s̄z videā aduentū tuū añq̄ moriar. S̄z dñs r̄ndit desiderio suo q̄ iā venit sicut p̄misit. Et sic r̄ndit ⁊ satisfecit ei in via virtutis sue. i. in lege euāgēlicā: ⁊ in tēpore incarnationis q̄ d̄ via virtutis xp̄i. Potest etiā iuxta eundem sensum sic ordinari l̄ra. dñs r̄ndit ei. i. eccl̄esie r̄a satisfecit sibi iuxta vortū ⁊ desiderū suū ⁊ hoc p̄t in cōueniēdo pp̄los in vny. i. q̄ oēs pp̄ls ⁊ reges gen t̄iū cōuenerūt ⁊ cōgregabunt̄ in vny vt seruiat dño n̄fo testu xp̄o. sed q̄ hoc p̄uiderat d̄s in sp̄i conuer sus ad xp̄m pet̄t accelerat̄ eius aduentum añq̄ moriatur. ideo dicit ⁊ subdit. O dñe testu xp̄e ne reuocet me in dimidio dierū meorum ideo si non moriar ego añ aduentum tuū: d̄ n̄cia mihi paucitate dierū meorū. i. abbrevia dies aduentum tuū: et reuela mihi aduentum tuum: ⁊ ne differas ipsum quia dies mei sunt pauci ⁊ beues sed tu es etern⁹ secūdum diuinitatem tuam. quod patet. Nā tu in initio terrā fundasti ⁊c. Similit̄ cū eccl̄esia esset in magna anxietate tpe tyrānoy rogabat xp̄m ne anni h̄laret eam in dimidio dierum suorum. sed permit teret eam crescere vsq̄quo oñs gentiles venirent ad fidem: ⁊ oēs crederēt euāgelio. Sed xp̄m r̄ndit ei ⁊ satisfecit iuxta petitionem suam. Nam tem pore Constantini eccl̄esia fuit liberata a persecutio nibus ⁊ oēs venerunt ad fidem. ⁊ sic pp̄ls qui fuit creatus ⁊ regeneratus laudabit dominū. H̄az reges ⁊ pp̄li cōuenerunt in vnum ad seruiendum dño post constantinum. Et sic xp̄s respondit eccl̄e sic iuxta petitionem ⁊ vortū suū. Alio modo potest exponi iuxta eandem s̄niam referendo l̄r̄ respōdit ad ipsam eccl̄esiam vt sit sensus iste homo mysticus et tota eccl̄esia ante aduentum xp̄i multo

Benedic anima mea. j.

tiens rogando ⁊ clamādo r̄ndit ⁊ dicit ip̄si christo xp̄e n̄cia mihi paucitate dierū meorū in afflictione postorū ⁊ ne reuocet me: sed veni ad liberādū me ante q̄ moriar. Et hoc dicit ab̄iā q̄ desiderat viderē dñm. Et moyses q̄ dicit mitte quē misurus es. Et mo. xxxij. h̄oc idē dicit d̄s q̄ dicit d̄ndē facit tuā ⁊ salui erim. Et l̄ra. cū d̄ p̄t. vñā d̄strumpere celos ⁊ d̄fēdēderes. l̄ra. ⁊c. Et quo patet q̄ omnib⁹ istis r̄ndit xp̄s q̄ venerit q̄ audiuit vocēs eorū. Et similit̄ vt oppositū ip̄i r̄ndebāt xp̄o cū clamabāt ⁊ inuocabāt eū. Nā multo tiens in sacra scriptura ponit r̄spōdere p̄ rogare vt p̄t Zabath. xvi. r̄ndens petrus dicit ad Iesum Bonum est nos hic esse. Et in gnatione ⁊ gnatione. h̄ic p̄bat. p̄pheta: q̄ solus xp̄s poterat redime re genus h̄ianū ⁊ venire ad liberādū ip̄m ⁊ restitue re sibi imortalit̄. ⁊ dare sibi v̄tā eternā eo q̄ xp̄s est eternus ⁊ ip̄a vita ⁊ essentia in q̄ntū deus ⁊ p̄t oēs s̄bere p̄t al̄is vitam. Nā tēpus procedit ad eū. ⁊ est effectus eternitatis ⁊ eū in quo sunt sancti in patria s̄unt ab eternitate.

Ande rogat

Expo lito.

Initio tu dñe terrā fundasti: et opera manū tuarum sunt celi.

Ip̄i peribūt tu aut̄ pmanes: ⁊ oēs sic cut vestimentum veterascent.

Et sicut operitorum mutabis eos ⁊ mutabuntur: tu autem idem ip̄ses et anni tui non deficient.

Filij seruoꝝ tuorū habitabunt: ⁊ sermen eorum in seculū d̄rigetur.

¶ Dicit h̄ p̄p̄a i p̄sona hoīs mystici. xp̄e venit ⁊ libera nos ab hac mortali miseria: q̄ tu solus potes hoc facere: ⁊ recreare genus h̄ianū q̄ tu creasti celos: ⁊ es eternus. Nā in gnatione ⁊ gnatione sunt anni tui. Nā initio tu dñe terram fundasti: q̄ oia p̄ verbū facta sunt: opera manū tuarū sunt celi. ergo tu piecessisti celū ⁊ succedes. Nā ip̄i peribūt: h̄o nō quod substātiā: sed quo ad motū ⁊ operationē: q̄ cessabit moueri. Et iō dicit̄ corrupti ⁊ p̄re ⁊ nō simp̄r: s̄z q̄d q̄ ad operationē. Nā alteratio d̄ gnatio ⁊ corruptio p̄m q̄d vt p̄t. i. de gnatione. tu aut̄ tpe p̄manebis in coe p̄glificato: im mortalis: ⁊ incorruptibilis: inalterabilis. Et anni tui. Duratio nō deficit. Et sicut tu manebis immortalis: ita ⁊ mēbra tua q̄ p̄cipabunt gloriā capitis ⁊ iō nō solū sui tū apli sed et oēs filij suozū tuozū. Coēs fideles q̄ apli in xp̄o genuerunt p̄ bap̄tismi habitabūt in ista r̄ō p̄ gnām in sup̄a p̄ gloriā ⁊ s̄mē eorū. Coēs fideles sequētes fidē illoꝝ d̄rigent in sc̄m ad gl̄iam. q̄ d̄ esse paup̄. xp̄e h̄o tu sis h̄o de matre ⁊ tpe ⁊ natuū tū tu es deus ab eternō ⁊ p̄r gnationē: q̄ in initio tpe mundi creasti ⁊ terrā fundasti: celos foasmisti. ideo q̄ homo potes pio me pati: ⁊ miseras meas s̄bleuare. Et q̄ tu es deus potes mihi pctā remittere ⁊ sicut crea:

sti me: potes me recreare ⁊ regnare. Et sicut for masti ⁊ creasti celos ⁊ totum mundū ex nihilo. Ita potes nouū mundū. i. eccl̄iam sp̄iālē edificare ⁊ lapidib⁹ vitiū ⁊ hoīes renouare. Et q̄ es etern⁹ q̄ in eternū pmanes ⁊ anni tui erunt ⁊ sunt ⁊ fuerunt. In gnatione ⁊ gnatione. i. eternā iō p̄ces mihi imortalit̄e q̄ p̄di d̄ retribuere ⁊ vitā eter nā ⁊ donare. h̄ic quā h̄m p̄t. i. pla mi ad dicit apls ad h̄eb. i. ad p̄bandū q̄ xp̄s q̄ locut⁹ est in no. te. est idē d̄ q̄ dicit legē moysi: locut⁹ est p̄. p̄be tas ⁊ creauit oia. h̄ec est s̄ia ip̄si. p̄pheta hoc psal. i. quo introducto ad d̄fēdē casus sui ⁊ redēptionē ⁊ remissionē futurā p̄ xp̄m postulat̄. Sed q̄ vnuquisq̄ pctōi p̄t recuperare p̄ p̄māz grām q̄ p̄didit p̄ culpā ⁊ ad instar ip̄si ad e. H̄ic q̄ d̄z p̄ntia h̄z h̄rūt ex passioe xp̄i. H̄o eccl̄ia ordinauit istū psal. i. quo loco iter septē psal. p̄ntales ⁊ nō solum loco eccl̄ie: sed vnuq̄sq̄ pctōi d̄ dicere frequēter hunc psalmum pro remissione pctōrum suozū. xv. q.

Benedic anima mea dño: et omnia que intra me sunt: nomini sancto eius. Benedic anima mea domio: ⁊ noli obliuisci omnes retributiones eius.

¶ Titulus ip̄si d̄s sine additōe. Et quo p̄t q̄d fecit h̄ic psal. ⁊ est de illis q̄s fecit ad laudandū dñm vt dicit̄ est psal. c. Ad cui⁹ intelligētia est notādū: q̄ postq̄ adā mystic⁹ defleuit casū suū ⁊ explicauit miseras a q̄b̄ liberat⁹ est p̄ xp̄m: iō d̄ in hoc psal. ⁊ sequētib⁹ introducit enidē ad d̄ b̄ndi cētē: ⁊ laudat̄ d̄cū ⁊ agēte gr̄as pro bñficio r̄ce ptis: ⁊ hoc facit p̄. vii. psal. sequētes. Nā i isto psal. agit gr̄as p̄ bñficio redēptōis. ⁊ remissionē pcti. ⁊ sic laudat̄ d̄cū de sumā m̄ia in q̄ duo facit. Nam p̄mo excitat̄ seip̄suz ad laudē dei. Sc̄dō inuitat̄ na turā angelicā ibi. Dñs i celo. ¶ Quārtū ad p̄mū est aduertēdū q̄ rota ista p̄ma ps̄ ē quod d̄ solilo quiū in q̄ iste h̄o mystic⁹ introductus ad loquēdū alloquit̄ aiām suā excitādo eā ad laudādū d̄cū. de m̄ia ⁊ d̄ bñficio redēptōis. agēdo gr̄as q̄ p̄ suā p̄sionē ⁊ resurrectionē liberauit eū de ser p̄nis per p̄ratis ⁊ peccato p̄m̄i parentis. i. a culpa ⁊ ab infirmitatib⁹. a periculo mortis future ⁊ a miseria ⁊ morte ⁊ corruptione ⁊ penuria. Ita enim fer d̄cū in incurrit adā. p̄pter peccatū inobediētiē d̄cū dicit̄ est psalmo p̄cedenti. a quib⁹ liberat⁹ sum⁹ per xp̄m. ¶ Dicit ergo excitando seip̄m ⁊ aiām suā ad laudē dei. Benedic aiā mea dño. ⁊ oia. id est oēs potētē interioris sensitiue ⁊ intellectiue bñficia nomini sc̄o eius. ¶ Et nota q̄ duplex est bñficioꝝ. vna est gr̄e collatio in q̄ maior bñficio minorē cōferendo gr̄as. q̄ cōuenit solum deo ⁊ sacerdoti loco dei. Sc̄dō b̄ bñficio laudis ⁊ sic minor bñficio maiorē. Et isto modo dicit b̄c p̄pheta bñficia mea dño. i. lauda dñm. ⁊ d̄cū nar ra. oia bona: ⁊ bñficia que tibi fecit. Et ideo sequit̄.

reuer timini. de cō. sec. di. h̄. c. i. re ratur.

D. Jacobi de valentia.

tur. noli obliuisci oēs retribuitōes ei. i. noli obliuisci retribuerē sibi grās pro beneficijs receptis in nostra redemptōe dicens.

Qui propiciat oibus iniquitatibus tuis: q̄ sanat oēs infirmitates tuas.

Qui redimit de interitu vitā tuā: qui coronat te in mīa et miseratōnibus.

Qui replet i bonis desiderū tuū: renouabitur vt aq̄ile iuuentus tua.

Enumerat bñficia q̄ recepim⁹ a xpo i redēptōe. Primo q̄ remisit nobis culpā. Ideo ait. qui p̄piciatur oibus iniquitatib⁹ tuis: satisfaciēdo p̄ moitē. Scdo sanauit languores nros mītigādo concupiscētiā: nō vt nō sit: sed vt nō impuret p̄ baptisimū. Itō ait q̄ sanat oīs infirmitates tuas. i. iō recepit flagella: Tertio p̄seruauit nos a pctō per doctrinā legis euāgelice. iō ait. qui redimit de interitu vitā tuā. Quarto dat nobis p̄mīū de meriti ex obseruantia legis. Tō sequit⁹ q̄ coronat te in mīa. i. miseratōnib⁹ q̄s ipse fecit tibi. p̄ quib⁹ tu facis miseratōnē p̄ sanguinē sui emit nobis regnū celestē cū eius felicitate. Tō sequit⁹ q̄ replet in bonis desiderū tuū. Sexto adēpt⁹ est nobis immortalitatem corpis i hoc p̄ suam resurrectionem. Tō subdit. renouabit vt aq̄le iuuentus tua: q̄ recipabis corp⁹ glōsolum in nouissimo die. Ergo p̄pter p̄fata serbñficia sp̄ialia et intrinseca. aīa mea debet laudare et honorare dñm i bñdicere. Et sed hoc etiā p̄t morali expofermā nri. **Uñ est aduertendū q̄ pctm ser mala affert homini. Primo eldgat eū a deo. Scdo fauciat animam culpa. Tertio capriuar in p̄tate diaboli. Quarto reddit hoīem deo odiosum. Quinto exponit ipm oibus bonis: nō solum gratificat: sed etiā gratuitis. Sexto indurat ipm ex consuetudine in malo. Ita p̄ oppositum medicina p̄nit ser opaf in penitēte. Nā p̄mo facit deū p̄piciū vt tāq̄ medic⁹ accedat ad pctōē. z appropinquet. Scdo sanat ipm a vulnere pcti. deo p̄mo dicit: qui propiciat oibus iniquitatib⁹ tuis: de scdo dicit q̄ sanat oēs infirmitates tuas. Tertio redimit a captiuitate diaboli: z liberat a morte p̄petua. z finalit impenitentia Tō subdit: qui redimit de interitu vitā tuā. Quarto reddit deū benignū recōciliādo sibi peccatōē. Tō subdit. q̄ coronat te in mīa et miseratōnibus. Quinto reddit bona que p̄ pctm fuerāt mortificata cū subdit. qui replet in bonis desiderium tuum. Sexto renouat ipm in nouā vitā: fortificādo oēs potētias. z erigēdo habitus. p̄tūū theologalū z donoy sp̄sancti. etiā operat meritorie p̄ gram reuouabitur: nō vt perficientem. Ideo concludit. Renoouabitur vt aq̄ile iuuentus tua.**

Faciles misericordias dñs: z iudicū omnibus iniquitatibus tuis.

Israel fecit vias suas moysi: filijs israel voluntates suas.

Pctm
sermā
nti.
la af
fert.

Ut p̄
ero. xi
iō. de
pha
raone
et po
pulo
israel.

Christopolitani Epi. Expositio

Et sed q̄ ecclia fidelis nō recepit a deo solū bñficia sp̄ialia p̄ redemptionē: sed etiam quōdas recepit bñficia sp̄ialia: faciens misericordias p̄pulo suo vindicādo de inimicis iniquitas illatas fidelibus: vt p̄t de pharaone: z egyptijs: z ceteris p̄secutoribus p̄puli dei. Ideo septimo debet aīa nra bñdicere dño q̄ fecit mīas suas fidelib⁹ in iuriā patientib⁹ dñi q̄ vindicauit eos de inimicis eorū: z hoc in vtroq̄ test. Nā nō solū in veteri testa. deus afflixit inimicos ecclesie: sed in nouo: vt p̄t de nerone domitiano. z diocletiano. Nono debet aīa nra bñdicere dño. q̄ quondam ipse misericors: z miserator dñs: fecit notas vias suas moysi: filijs israel voluntates suas: cū dedit eis legē i qua sunt p̄cepta z mādāta moralia: vt faceret eos bonos. z certimonialia: vt faceret eos fideles: z certimonialibus erant figurata oīa mysteria xpi z ecclesie: vt uidebāt in fit de z spe xpi venturi: z saluabāt. Et ergo dei dicitur vt dñi inq̄tū in ea cōstitūmā dāta z p̄cepta per q̄ tēdimus. z q̄ vebūt nos ad deum. Dicitur etiā volūntates dñi. Nā q̄ lex est constans z perpetua volūntas. Ideo in lege exprimit voluntas legislatoris: que figurabāt in certimonialib⁹ vt dicitur est. Quasi dicit: sicut deus in pumo testa. fecit mīas z iudicijs hebrieis in egypto iniquitā parietibus eos liberandoz: egyptios flagellādo: ita in nouo testa. fecit mīam p̄pianis. z iudicium de inimicis tyranis eccliam p̄sequētib⁹ eos cōterēdo z subhiciēdo. Item sicut xpi fecit notas vias suas moysi in mōte synai z filijs isrl volūntates suas dādo legē verēre z certimonialia: ita p̄ xpm fecit nobis notas vias suas z volūntates dādo legē euāgelicā que exprimit z notificat voluntatem patrie.

Miserator z misericors dñs: longa nimis z multum misericors.

Non imperpetuum irascetur: neq̄ in eternum comminabitur.

Non secundum peccatū nostra fecit nobis: neq̄ scdm iniquitates nostras retribuit nobis.

Quia superius enumerauit beneficia dei. nunc autē demonstrat vnde emanauerunt ista beneficia collata generi humano. z dicit q̄ ex sola mīa quia inq̄tū miserator z misericors fecit nobis illa beneficia. Et pmo narrat magnitudinē misericordie dei. Scdo dicit modū i quo mō miser fecit ergo q̄ nō aliud mouet deū ad supradicta beneficia nobis exhibēda: nisi sola misericordia. Nam ipse est misericors habitualit z essentialit z est miserator actus. q̄ quia iugiter facit nobis mīam suam z tantum est misericors. q̄ est longanimis in punitione: q̄ p̄ magna tpa expectat z suffert pctōem vt cōuertat. z vniat q̄s p̄bat quo ad tēpus. Nam nō in p̄petuum irascetur: i. i. q̄s corripit: nisi cito placat. Sz q̄ talis correptio nō est nisi q̄ dās cōminatio. ne pctō: eternā p̄pūntat. sed corrigatur per

Nota

Nota

de pe.
di. th.
c. q. i.
uim.
nate.
ra.
p. c. d.
di. ca.
quor.
ni.

lxxvi
d. c. in
singu.
lus. in
glosa.

opus
remis
sionis
est ma
ius q̄
crea
tio: z
icar
natio:
nis
opus.

Benedictio mea

Psalmi. c. ij.

So. cclxxix.

pniam. Ideo talis comminatio nō est eterna: sed sp̄ialit ergo nō in eternū comminabit: q̄ cito desinit a iudicis correptus. Et ideo qui sp̄ialiter corrigitur nō in p̄petuū dānat s̄z cōminat sp̄ialiter. Et q̄ p̄t magnitudinē mīe sue. Et q̄ nō solū oñdit magnitudinē mīe sue: q̄ nō punit eternaliter sed etiam quo ad quantitātē q̄ nō punit cōdigne fm grauitatē pcti sed citra cōdignit. Ideo sequit⁹. Non scdm pctā nra fecit nobis z punit nos pena infinita. sicut peccatum p̄tra infirmitatē nra fm iniquitates nostras retribuit nobis. quia nō retribuit penā scdm quantitātē delicti. nec hic nec in purgatorio.

Quā scdm altitudinē celi a terra: corroboraui miām suā sup timētes se.

Probat q̄ magna est mīa dei sup nos. Et dicit q̄ quātā est longitudo celi a terra. Nā ipse descendit de celo in terram z assumpsit carnem: ergo mīa dei attingitā celo vsq̄ ad terrā tm corroboraui et prolongaui mīam suā super timētes se. Item nō solū distantia celi a terra est longa sed cōparatio terre ad celū est infinita distans. Nam terra est ad modū puncti respectu celi. z est quasi insensibilis: sed deus qui est maior toto celo sine comparatiōe assumpsit carnē z corpus de terra que est minor celo sine cōparatiōe. ergo corroboraui mīam suam super nos scdm altitudinē celi a terra: ideo plus fecit sine cōparatiōe quā vt vbiu caro factū est: q̄ finit ad infinitum nulla est proportio.

Quātū distat ortus ab occidēte: longē fecit a nobis iniquitates nostras.

Nota q̄ altitudo celi a terra distat per mediam diametrū mūdi in summitate celi supra zenith capitis nostri vsq̄ ad centrū. Sed distantia ab oriente in occidēte dicit totam diametrū a polo ad poli secāre centrū mūdi. Tō dicit duplicē p̄portionez z in tali p̄portione se h̄z remissio pcti nostri ad mysteriū incarnationis. Nam per incarnationē nobilitauit z exaltauit naturā humanā in summam dignitatē. Sed per mysteriū passōis remissio pcti z iustificauit genus humanū. Sed iustificatio impij est maximū inter opera dei: ergo in dupli ostendit nobis mīam suā liberādo nos a peccato per passionem: q̄ exaltādo naturā per incarnationem.

Et sed q̄tū quare est mīa? opus remissio peccati q̄s in carnato. z creatio. Respōdet q̄ in ope creatio nis vel incarnationis. de m̄ posuit de suo nec alit⁹ quis motus factus est in deo: led in remissioe pcti dedit sui sanguinē xpi: q̄ ipse soluit de proprio pio pctō impij. etiā vltra resistentiā quam reperit soluit aliq̄ de pprio. Et ideo dicit p̄pheta quantum distat ortus ab occidente longe fecit a nobis vias iniquitates. q. d. q̄ est dupla distantia in quantitate. Aliter exponit alij. Nā xpus duo nobis retribuit sc̄z culpam z penā. Et per minorē distantiam intelligunt remissionē pene z per maiorē remissionem culpe. eo q̄ culpa est infinita quia cōtra obiectū infinitū: sed totū est benedictū: quia vtrobq̄

ostenditur magnitudo misericordie dei. Quomodo miseret pater filiorū: m̄ fertus est dñs timētib⁹ se: qm̄ ipse cognouit figmentum nostrum.

Recordatus est qm̄ puluis sumus: homo sicut fenum: dies eius tanq̄ flos agri sic efflorescit.

Quī spiritus pertransibit in illo et non subsistet: et nō cognosceat amplī locum suum.

Quia superius dicit mīam dei infinitam respectu temporis et respectu quantitatis culpe. Hoc idem probat hic exemplo siue ratione. Primo quo ad quantitatem in se. Scdo quo ad longitudines temporis. Primo ergo ponit quō cognosceat mīam dei esse infinitā ratione modū redimēdi dicens quō miseretur. Dicit autē intellectū esse nos dñi q̄ aliter miseretur extraneis homo aliter amicus. Aliter consanguineus: aliter pater. Nā extraneus q̄q̄ miseret ore: dñs quis est in miseria z q̄q̄ ore z corde tāq̄ proximus. Sed amicus miseretur nō solum corde z ore. sed etiam auxilio bonorum: temporalium. Consanguineus iuuat q̄q̄ cum persona. Sed pater miseretur corde z ore: opere z astituit negotium filij vt propitius: z semper z cum proprio sanguine redimit filium vt liberet a malo. Ita ergo deus non solum corde z operet in persona assumpti negotium nostrum vt propitium et descendit de celo factus homo in qua humanitate voluit pio nobis pati. z dare suum sanguinem vt nos a morte perpetua liberaret ergo miserus est nobis. nō sicut amicus z frater: sed sicut pater. Nā frater quādoq̄ deficit. Ideo ait dāuid: quomodo miseretur pater filiorū: ita miserus est dominus timētibus fidelibus z per z̄s miserus est nobis quonā pio q̄ aut pio vt cognouit figmentum nostrum per experientiam. i. voluit assumere carnem nostram. vt cognosceret z experiretur in se fragilitatem nostram z penas nostras. Unde in y quoniam nō fiat casualiter: sed cōcutit z potest etiā stare casualiter pio quia. i. quia cognouit z cognosce re voluit et experiri figmentum nostrum z fragilitatem nostram per carnis assumptionem. Ideo miserus est nobis sicut miseretur pater filiorum. Et tunc cum fuit factus homo cognoscebat figmentū nostrum per experientiam recordatus quonā puluis sumus z fragiles z cognouit q̄ homo sic efflorescit z floret tanq̄ flos agri qui de mane profertur: z in sero marcescit: ita vires hominis consistunt in quadam apparentia cū sit fragilissimus z pronus ad peccādū z sit infirmus z mortalis et semper in continuo fluxu qm̄ sp̄s vitalis z naturalis z animalis eius. p̄ābit in illo q̄ z̄tine generantur z corrumpuntur z sunt huiusmodi spiritus z nunq̄ hec natura subsistet cōtinue in eisdē. nec cognosceat amplius locū suū eundē. Et etiam p̄t ex

rl. q. d.
th. ca.
ad me
sam.
xii. q.
h. in
ecclia
stico. z
xii. q.
vlt. q̄
p̄p̄o
sterni.

Nota

subiecti morti z omnis moribus z laboribus z in firmitatibus corporalibus. ergo non perfecte nos redemit nec abtulit omnem lachrymaz ab oculis nostris prout dicitur in Esai. Secūdo arguit cōtra secundam conclusionē. Nā si deus nō puniuit nos scdm peccata nostra. sequeretur q nō esset iustus iudex tribuens vniuersis fm opera sua. Tertio arguitur contra tertiam conclusionē. Nā si deus esset magis pronus ad misericordiam q ad iustitiam: quod videtur falsum: q ista duo sunt vniuz substantialiter z essentialiter in deo. ergo vna non est maior altera. Quarto arguitur contra quartā conclusionē. z videt q xpus nō sit dñs angeloy: q mī nor: nō pōt esse dñs maioris: sed xps est minor angelis: cū sit homo. igitur. Item nec xpus pōt esse caput angeloy: q corpus nō pōt influere grām rēglō rīā reb' spūalibus. Itē xps nō pōt esse redemptor angeloy: q angeli remanētēs nō sūt peccauerunt: z per xps nō indiguerūt redēptōe nec repatore. In oppōsitū est ppheta dō i hoc psal. Nā deo hic sunt quatuor vidēda. Prio an xps dicat pfect' redēptor: dato q maneant morales z passibiles. Secdo est vidēdū quare de' est magis pñus ad mī ferendū q ad puniendū. Tertio est vidēdū an pio pter hoc deus sit minus iustus iudex: ledat suam iustitiā: z sit maior sua mīa q iustitia. Quarto vidēdū quomodo xps est dñs z redēptor: z caput

xps p reparato: angeloy. ¶ Quarto ergo ad pñm sectul est dicendum fm aplm ad Ro. vi. q per baptismuz oēs sumus mortui z consepulti cum xpo z sic oēs conseruimus cum xpo: postq oēs sumus baptizati in eo q: sicut resurrexit: ita oēs resurgemus prima ad 1. Cor. xv. Et qb' vult innuere apostolus q xps in sua resurrectione accepit potestatem resuscitari d oēs suos fideles z mēbra sua p baptismū sibi incorporata. Et per xps intēdit dicere qd oēs baptizati de presenti liberantur a pctō z ad ipsū meritū z facultatē vt mereantur resurgere in corpus gloriofum in generali resurrectione. Et sic ad ipsū meritū z facultatē vt mereantur resurgere in corpus gloriofum in generali resurrectione. Et sic ad ipsū meritū z facultatē vt mereantur resurgere in corpus gloriofum in generali resurrectione.

reparato: angeloy. ¶ Quarto ergo ad pñm sectul est dicendum fm aplm ad Ro. vi. q per baptismuz oēs sumus mortui z consepulti cum xpo z sic oēs conseruimus cum xpo: postq oēs sumus baptizati in eo q: sicut resurrexit: ita oēs resurgemus prima ad 1. Cor. xv. Et qb' vult innuere apostolus q xps in sua resurrectione accepit potestatem resuscitari d oēs suos fideles z mēbra sua p baptismū sibi incorporata. Et per xps intēdit dicere qd oēs baptizati de presenti liberantur a pctō z ad ipsū meritū z facultatē vt mereantur resurgere in corpus gloriofum in generali resurrectione. Et sic ad ipsū meritū z facultatē vt mereantur resurgere in corpus gloriofum in generali resurrectione.

nec cōtinētus. nec iustus. z p xps nulla esset corū corona. Item nulla esset spes resu rrectionis. z per xps nullū meritū. Itē si illico per baptismum tollerentur huiusmodi passiones: z conferretur immortalitas baptizatis. tunc multiploplures recurrent ad baptismum vt ad liberandum ab huiusmodi passionib'. q vt cōsequerentur futurā beatitudinem z sic nullum operarentur bonū. ppter deuz. Et ideo iste infirmitates z passiones nobis relicte sunt bonis bone ad meritum: z malis male ad supplicium. Item hoc factum est: ppter vniuersale bonum ecclesie triumphantis: z reparatiōnis angelice ruine. Nam si talis pugna tolleretur in corpore nostro per baptismum sic homines non possent coequari angelis qui ruentur in meritis nec per xps possent adipsi per meritum z laborem sedes quas illi amiserunt per superbias. Et sic angelica ruina mansisset irreparata. Quia tūto ergo operatur baptismus in nobis. Nam primo abluere aiam a pctō. Secdo pferit meritū vite eterne de presenti. Tertio tollit depositū concupiscentie: nō vt nō iustit: sed vt non impuretur. Quarto confert aptitudinem z meritum resurgēdi ad vitā gloriofā: corpus in nouissimo die. Et supra dicitur p rñsio ad miserōs iudeos qui solum carnaliter sapunt. ¶ Quarto ad secūm est dicendū q manente iustitia equali cuz mīa z abqz lesione iustitie deus est magis pronus ad miserēdiū penitentib' q ad eternaliter puniēdiū. Et hoc multiplici rōne. Et primo rōne aē rōnalis quam ad suā ymaginem creatū z ideo intārum diligit hoīem: q nō pmitit nec placet sibi vt anima maneat pctō deturpata nec subiecta. Secdo rōne abotatiōnis peccati. q deus intāri odit z abotat' quā qd semper est paratus destrucere z delere ipm p grām z penitētiā. Tertio rōne humane fragilitatis cui semper deus compatitur. Quarto rōne sue magnanimitatis q magnanimus nō existimat immo vilipendit iniuriā sibi factā. Ideo cito ignofert cum videt humilitatē z plenitudinem in penitētiā: p. iij. Et hī. Quinto rōne summe liberalitatis. quia liberalit' magnificus semper est pñus solvere p paupere indigentē: sic xps semp est paratus p nobis soluere debiti. Septimo rōne pñitatis in qntū deus est pñs: deo semp est pñus ad parcēdiū filijs suis. Octauo rōne fraternitatis q filius dei factus est frater nī carnē assumēdo. Non rōne experimētālis pietatis. Nā deus vult experiri fragilitatem nostre carnis. vt disceret ceteris miseris. Et recordatus est: qm puluis sumus. q cognouit figmētū z fragilitatem nostrā vt experitētiā. Decimo deul est magis pñus ad parcēdiū q ad puniēdiū rōne pmissiōnis. q per totā legē z pphetas deus pmissit veniā z remissionē penitentib'. Et sic deus in parcēdo iustificat z ratificat iustitiam. Item si deus nō parceret pctōi penitēti. sequeret qd magis diligeret pctm q hoīem: cū delendo pctm pōt sit hominē liberare: id in hoc offendit deus q magis diligit hoīem q peccatū: q vt hoīem liberet extinguit z destruit pctm in eo vt saluet naturam

quatuor: tūto ergo operatur baptismus in nobis

quatuor: tūto ergo operatur baptismus in nobis

z hoc pertinet ad iustitiā vt destruat malum z saluet bonū. Et ideo ponitur pō cōclusionē q deus in parcēdo z miserendo pctōibus penitentib' exerceat opera oim virtutum. z per xps opera iustitie cum iustitia sit oīs virtus. v. Et hīc. quod per singula pbatur. Nam primo exerceat opera boni viri. Nā in parcēdo z miserendo diligit z cōseruat bonū nature. z odit z destruit malū culpe. z peccatū qd cōsumpebat naturam. Itē exerceat opera magnanimi. non estimando iniuriam: z compatiendo humane fragilitati. Item exerceat opera liberalitatis quia de ppo sanguine soluit pio debito peccatoris. Item exerceat opera boni patris z pastoris. q non permittit filium nec ouem suam perire. Item exerceat opera iusti viri: q non violat: imo pplet pmissum qd pmissit. Et hīc. xvij. z per alios pphetas: scz quā hōia cōuersus fuit pctō: a via sua mala in iustitiam: quā fecerit nō recordabor. Itē exerceat opera iusti iudicis quia nec relinquit crimē nec malū impunitū. Nam pctm licet infuissent puniatur in pctō: itē penitentium puniuntur in xpo: vt patet in sequētī articulo. Et sic p rñsio ad argumētū. Nā licet deus sit magis pronus ad parcēdiū z miserēdiū pctōib' rñsio semper manet iustus: qd nō punit in pctō: e puniuit in xpo vt infra patet. Et sic licet mīa videat' maior: q iustitia effectiua respectu nostri. tñ essentialiter in deo vna non est maior altera cū sint idē. ¶ Quarto ad tertiu est aduertendum sicut dictum fuit psal. vi. qd duplici iudicio pōt deus iudicare pctō rē. vno modo iudicio obstinatiōis z finalis impenitentie. Alio modo iudicio penitentiāli. Prio modo iudicat deus peccatōrē iudicio tre z furoris scdm suā obstinatiōē z destinando peccatōrē ad penam eternā. Secdo modo iudicat iudicio mīe remittendo culpā z mutando penā eternā in penā tēpalem z in hoc deus ostēdit suā iustitiā: q iudicat p mēsurā z qualitatē pcti. Nā q obstinatus peccat in termino: z per xps eternaliter pponit peccare: tō iuste iudicatur ad penā eternā sue obstinatiōi cor respondentem: q non est sibi remissa culpa in hoc seculo ideo nunq remittit' se deo dimittit' sibi pena in alio. Sed q penitens per pñiam pctm dimittit in via anteq' venierit ad terminū q reducit' se ad mala viā in viā salutis a qua recesserat: tō peccatum suū factū est finitū z tēporale respectu sui: tō qui remittitur culpa in hoc seculo: pariter remittit' pena in alio. Et sic p rñsio quod deus tribuit vniuersis fm opera sua tantū iustus iudex. Nam penitētiā tribuit misericorditer veniā fm suā penitentiam in hac via z in hoc seculo. z per xps remittit' penam in alio z obstinatio tribuit penam fm suam obstinationem. Nā sicut peccator. per contritionem z penitentiam dimittit' pctm z deleuit culpā in hac via ante terminū mortis: ita deus dimittit' sibi penā eternā. Et sicut obstinatus nō in via voluit dimittere peccatū ita deus nunq sibi dimittit' penā in alio seculo. Nā sicut sola pena tēporalis corripit' penitētiā in hac via. vel in purgatorio fm iudicium mīe: ita pena eterna correspondet obstinatiōi z impenitētiā in

inferno fm iudicij tre del. Et sic de' semp manet iustus iudex. Sed adhuc manet z resat dubiuz q omne pctm est finitū rōne obiecti: in quārum peccato: peccatū cōtra deū infinitū: ergo cuius pctō iuste debet pena infinita. z per cōsequēdū nullo pacto potest satisfieri offensa facte contra deū. nec iusto potest peccator pena remitti: cū omnia penitētia z omnia bona opera peccatoris: sicut finitū. Ad hoc respondet sicut dicit' est psal. lxxvij. qd q nullum peccatum finitū potest satisficere pro peccato commisso cōtra deū: ideo fuit necessaria passio xpi ad iuste satisfaciendum pro omni peccato. que quidē passio fuit peccij infiniti rōne puritatis z innocētie xpi: z picipue rōne gratie vniuersitatis. In dicit' fuit psal. lxxvij. z lxxvij. ideo xps potuit pro omnib' satisficere: z in sufficienter omnia nostra peccata fuerunt punita virtualiter z habitualiter: q deus pater posuit in eo iniquitates omnium nostrū: z ppter pctm ppli sui percussit eū: cuius oratione sanati sumus. Et hīc. deus pater fecit ipsum pctm qd scz sacrificium p pctō. h ad 1. Cor. v. Et sic oīa peccata nostra fuerunt virtualiter in xpo punita z in ei' passione quā satisficere nos. pncipam' p baptismū z pñiam z cetera facta. Et ideo nulla pnia posset satisficere pro pctō: alciuis nisi participaret passione xpi: q illa fuit penitentiā gñalis pro omnibus peccatoribus penitentibus z baptizatis: a qua sumunt virtutē oīa sacramēta quā quidē p penitentiā participamus per ecclesiasticā sacramēta. Et ideo non sra pnia particularis non satisficet in virtute pñiā: sed in virtute passionis xpi quā participat. I quāntū filius offert patri suā passionē pro illo baptizato siue penitente. Et sic est dicēdū q pctm pctōibus puniuntur in peccato: p illā modicā contritionē z pñiam. z per penam tēporalē i purgatorio sed plene puniuntur in xpo: cuius passione penitens participat per particularem pñiam: z sic particularis penitentia roboiata z adiuta virtute passionis xpi redditur sufficiens ad solvendū z satisfaciendū pio debito infinito. Et sic nullum peccatum manet impunitum nec debitum in soluto: q omne peccatum partim puniuntur in peccato: z plene puniuntur in xpo: cuius passionem pater acceptat in pñiam sufficiens p debito peccato: rōne. Et sic deus semp manet iustus z simul misericors in suo iudicio manente iustitia inuolata z integra simul cum mīa. Et hoc est qd intendit dicere dauid cum ait. Non scōm peccata nostra fecit nobis: neqz scidūm iniquitates nostras: z retribuit nobis zc. S'z vt ostēdat q deus tanqz pater z frater expertus nostram fragilitē carnē est magis pñus ad parcēdiū q ad puniendū. subdit sicut miseret' pater filioz: miserus est deus timentibus se: qm ipse cognouit fragmētum nostrum zc. Et sic p rñsio ad argumētū scidū z tertij dubbij. ¶ Quarto autem ad quartū. scz quā r' xps est dñs caput z redemptor reparato: angeloy. Et nos dūm sicut dictum est psalmo. lxxvij. qd oēs angeli ante lapsum dū fuerunt vniuersos penitentem miserum future christi in carnationis. Et prouiderunt preparatā sedē

Deus

passio xpi satisficere.

deus dñs reparato: angeloy.

Impertalem pro xpo futuro domino oium hominum et angelorum quoniam angelorum quidam statuerunt scilicet...

Epus caput angelorum

His ergo habitis ponitur prima conclusio quod xpo ante casum luciferi fuit caput omnium bonorum angelorum dum fuerunt viatores...

Epore dem pro angelorum

Secunda conclusio quod xps fuit verus redemptor bonorum angelorum pbatur. Nam redemptio a xpo nil aliud est nisi liberari ab eterna damnatione per gratiam xpi...

caput ecclesie xpus.

Quarta conclusio quod xps non solum est caput et redemptor bonorum angelorum sed etiam reparator angelice ruine pbatur.

fontes per inspirationem et ecclesiastica facta et scriptura inluit gloria sup oes angelos et oes beatos ergo est verum caput viatorum et omnium prophetaum et beatorum...

Benedic anima meo dno: dno deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem et decorum induisti amictus lumine sicut vestimento.

Accet hinc psalmo nullus titulus preponatur in hebreo tamen beatus Hieronymus in epistola ad eustochium de virginitate...

quos fabricaciones in ve. te. ex de precepto pro facta etc.

nam esse facti ab ipso dicitur quod posuisti ait dicitur: et nobis ag et facta est nos in ipsa pransibit bestie silue etc. hoc idem affirmat ecclesia cum...

ruit et totam humanam naturam corruperunt. hanc ergo ciuitatem diuitum et templum dissolutum re facerunt et renouauit christus per suam incarnationem...

adru- plex mundus.

mundus sensibilibus

adru- plex mundus.

D. Jacobi de valentia.

sonarum. Nam sicut ab eterno pater dicendo ab intra producit verbum & ambo spirando producit spiritum sanctum per modum voluntatis & libertatis ita pariter pater ex tempore dicendo ad extra per verbum suum p. dicit hunc mundum visibilem. & pater & verbum spirando super oia creata per spiritum sanctum p. duxerit ea in esse essentie & in facta tota trinitas simul & indivisibiliter concurret ad productionem creaturarum licet modis distinctis: hoc pater. In. i. Nā deus pater dicit fiat lux & ergo per verbum suum dixit & locutus est pater: & pater & verbum spirant per spiritum sanctum esse & vitam in reb. ideo sequitur. Spiritus domini ferebatur supra aquas &c. sic apparet qd tota trinitas simul & realiter & indivise concurret ad creationem rerum licet modo distincto qui modo explicatur p. al. reb. Ergo domini celi firmati sunt & spū ois eius ois virtus eor. Ex quo patet qd p. ductio creaturarum p. sponit productione & modum p. ductionis diuinitas p. sonarum. vñ sicut vna p. sona eminat ab altera in diuinitis & tertia ab vtraque ita tot' iste mund' emanat a tota trinitate personarum. sed est magna differētia. nā pater p. ducendo filiū cōmunicat sibi eandē substantiam & essentiam. & ita ambo p. ducendo spiritum sanctum & sic nāmet vnus solus deus in substantia & essentia cū trinitate p. sonay. secus aut' est in p. ductione creaturarum. nam trinitas ita cōmunicat reb? sicut diuinites suay perfectionū q' non cōmunicat substantiā. Et sic sol cōmunicat diaphano suā sicut diuinitas non cōmunicat substantiam: ita pariter deus in creatione cōmunicat reb? sicut diuinites idēat' & perfectionū non cōmunicat substantiā eo q' creature emanat a deo p. modū artis artificialiter. nā sicut domus factori fabricando domū: ita cōmunicat sibi sicut diuinites sue artis qd non cōmunicat suā substantiā: ita pariter deus in creatioe nō cōmunicat reb? sicut diuinites suay p. fectioū & ydeaz nō cōmunicat aliud de diuina substantiā. & tō dicit Dionysius q' creature emanant a deo sicut radij & lumen a sole: ideo hec est causa quare in toto vniuerso q' qualiter eius parte reperitur vestigium et similitudo trinitatis: omnia enī facta sunt sub numero pondere & mensura. sapientie. xj. aut sub spe: modo & ordine. Et sic tot' mundus cōstitit in triplici natura. q' est ex natura angelica q' est incorporea & incorruptibilis: & ex natura celesti corporea & incorruptibilis: ex natura elementali que est corporea & corruptibilis. totū ergo vniuersū creauit ad similitudine suā. Nā sicut in deo est trinitas p. sonay sub vna simplicissima substantiā: ita in toto vniuerso mōdo est trinitas naturay sub vnitare mūdi dīal. & sic etiā in qualibet natura s'uatur qdā trinitas. nā in natura angelica reperitur trinitas hierarchiarū & in qualibet hierarchia triplex ordo angelorum. & in qualibet angelo reperitur species modus & ordo s'm August. aut substantiā virtus & oratio. q' nulla substantiā p. ter primā est sua oratio nec p. cipii sue operationis s'm cōmentatore. ita pariter in natura celesti reperit trinitas celoz. s' celi empireū immobile & aquarū qd est p. mū mobile sup polos mun-

in dū d' cōsistit i triplici natura.

Christopolitani Epi. Expositio.

di & celi astrorum planetarū quod mouet sup polos zodiaci. & ita pariter in elementis reperitur trinitas. Nam licet sunt quatuor elementa distincta s'm formam turta quatuor combinationes qualitatū primarū. i. s' de celo. & s' de g'ratia. & s' de t' r' s' de hoc oroz. s' s'm materiā nō sunt nisi tria elementa. s' aer. terra. & aqua. nam ignis licet formaliter distinguatur ab alijs elementis tñ nō localiter des materialiter s'm quosdam philoz oppoz quia nō facit ignis spherā per se fed est in ceteris elementis materialiter & virtualiter s'cōm thomam de garbo & p'lerosq' alios philozophos. Et sic est dicendus de qlibet corpore & de qualibet creatura particulari i quibus omnibus reperitur quedam trinitas ad similitudinem creatoris et prime cause: ideo p. p. thas goici celebrant deum sub triplici honore arguentes trinitatem in deo sumpta cōt' ex trinitate quaz reperiebant in oibus reb' creatis. vñ ait Aristo. i. celi & mūdi. hūc ergo ordinē tenuit pmo moyses in describendo creationē terrē. In. i. nā pmo ponit qualiter creauit istā triplicē naturā. s' naturā angelicam & celestē & elementalē in tribus primis dieb' Scōno ponit ornari eorū in trib' sequētib' diebus. Scōno ponit ornari eorū in trib' sequētib' diebus. In. i. ponit deus i h' psal. siue in hac prima pte psal. nā volēs deū magnificāre & commendare de potētia & sapientia circa creaturā totū vniuersū pmo cōmēdat omnipotētiam sapientia circa creationē & dispōnem angelice nature. scōno circa dispōnem celoz. tertio cōmēdat dei sapientiam & p. uoieditaz bonitatē circa dispōsitōes elemētōz. scōda ibi. Et stēdēs celi sicut pellē. tertia ibi. Qui ponit ascensum. D. Quantum ad primū est aduertēdū s'm Aug. q' moyses vntico verbo notificauit creatorem totū nature angelice cū dixit de' fiat lux & facta est lux. vñ per lucē intellectū rotā angelicā diuidit totam angelicā naturā in tres hierarchias. nā pma s' supra celestis i qua sunt tres ordines. scilz seraphin cherubin & thioni scōda hierarchia s' celestis in q' sunt alij tres ordines. s' dominatiōes & pncipat' & potestates. tertia dicitur subcelestis i qua sunt alij tres ordines. scilz virtutes archāgelū & angeli. vñ de licet omnes iste tres hierarchie ineffabili vno laudēt deum dicentes. scōno scōno scōno. tñ prima spāliter est dedicata ad confessionem & laudem dei. scōda vero ad decōre & regimē totius vniuersi in g'nalī. tertia autē dedicata ad regimīa particularia partū vniuersi. nā ordo virtutum est dedicatus ad mouēdū celoz & elemēta & resistēdū aertis potestati & necedatē elemēta archāgelū vero sunt dedicati ad custodiā regimōz & ciuitatū. Angeli autē ad custodiā vniuersi circuitūz hōis. hanc ergo triplicē hierarchiā idēdit explicare dō i his primis trib' uersib' cōmēdās deū de omnipotētia & magnificētia circa creationem angeloz s'm angelice nature. Unde excitat s'c'psum ac aiām suā ad huiusmodi laudē dicēdis. D. anima mea benedic dō. cām habes vt benedicat domino. Et conuersus ad deū dicit: o domine de' magnificatus es vehēmenter per angelicam naturā

He. i. de maio. & obe. te. Celi. tri. plex.

Benedicant ista mea. ij.

ram. & ideo benedixit magnificare & benedicere aiā mea. Hic p. o q' tu sis vehēmenter & ualde semper magnificatus. Nam tu induisti & circūdidisti tibi confessionem & decore. i. primaz hierarchiam creasti & dedicasti ad cōfessionem & laudem tuā. & secundam ad decore vniuersi: q' ordines scōda hierarchie affluisit tibi ad generale regimē vniuersi quasi p'sultozes nō q' tu indigas consilio eorum sed hoc ordinē & fecisti ad cōmunicādam sapientiam & bonitatē tuam eis. Item tu fuisti amicus & circūdatas lumine. id est luminosus angelis tertia hierarchie iusti amictus & vestitus sicut quis vestitur indumētō. vñde per confessionem intelligit primam hierarchiā dedicatam ad cōfessionē & laudem: & per decore intelligit scōdam dedicatam ad decorem dei & vniuersi. Et per lumen intelligit tertiam hierarchiam dedicatam ad illuminādam mundum per latationem celoz: & astrorum: & ad illuminādos particulariter homines. Et qd de' est indutus & amictus his tribus hierarchie angeloium eo qd semper sibi affluisit. Et exinde vulgares sumunt argumētū & occasioez ad depingendū deum indutum & circūdatum cherubin & seraphin & ceteris ordinibus angeloz: vt per subtilia cōspiciamus intelligibilia. Deinde cū dicit

Extendens celum sicut pellē: qui tegit aqueas superiora eius.

Extendens celum sicut pellē & sapientia circa creationem & dispōsitionem celoz: de qua dicit moyses qd deus fecit firmamētū & diuisit aq's que erant sub firmamento ab his que erāt supra firmamētum & uocauit firmamentum celum.

Ad cuius intelligentiam est norandū q' in sacra scriptura triplex celum reperitur. s' empyreum quod est torum luminosum ad gloriā sanctorum scōm s' celi aqueū. tertium dicitur firmamētum quod est celi astrorū & planetarum: vñde pmo dicitur empyreum. i. luminosum in quo beati deo fruuntur & hoc est immobile. scōm s' a quecum nō a frigiditate sed a diaphanitate & velocitate. vñde magis calde quod aque dicunt. latine idē est qd flurib' liz: mobilis: sed q' oia creata circa deū sunt mobilia & fluribilia idē d' s' h' h. i. q' spūs dñi ferebatur sup aquas. i. super oia mobilia & fluribilia: q' spiritus dñi rebus dat vitā & motū & esse: & operari vt supra dictum est. Sed q' scōm celum est pimum mobile velocit' obius alis. q' in. xliij. hōis facit circuitū & girum lumē & trahit oēs celos inferiores super polos mūdi. Et sic in equali tpe maiorē lineam describit idēo ppter talem excessum velocitatis dicit aqueū per antonomasiam. i. velocissimum: sed q' ex duobus elementis visibilibus. scilz ex aere & aqua videmus vnusq' tempore moueri: & alter tempore quiescere. vñd vocam' vulgariter aquā ppter mobilitatem: alterū terrā ppter stabilitatem. Et ideo ne putaremus pimum mobile eē eiusdem nature cū elemēto aque: dicit moyses q' deus diuisit aquas que erāt sub firmamētō ab his que erant supra firmamētū. i. diuisim collocavit sicut

Psalmi. cl. ij. Fo. cclxxij.

sunt diuersarū naturarum. nā illas celestes. s' celi & aqueū collocavit supra firmamētū. i. supra celum astrorum & illas aquas elemētāles collocavit sub firmamento. Et sic p. qd illo post colūm mobile collocat firmamētū. i. celi astrorū & planetarū. & sic p. q' tres dicunt g'naliter celi. s' celum emplireū: quod est pentus immobile ppter gloriā sanctorū que cōstitit in quadā quiete. Scōno dicitur aqueū a mobilitate & summa velocitate: quod mouetur motu diurno super polos mūdi ab occidente in occidentem. Tertium s' firmamētū: eo q' ico firmatur astra: eo q' motu pprio mouetur sup polos zodiaci circulo obliquo semicontra. Et sic sub firmamētō comprehēdit nō solum celum astrorū: sed etiā olium planetarū. Unde eius cal positio ne mosi cōcordat dauid in hoc psal. nam cum superius dicitur. Confessione & decorem inducunt amictus lumine sicut vestimētō quod lumen intelligit celum empyreum & luminosum cum triplici hierarchia angelorum: in quo celus deus habitat cū b'is per gloriā: postea subdit: extendēs celum sicut pellē. i. post celum empyreū tu fuisti extendēs celum astrorū sicut pellē sup elementa qui regis superiora butus celi a quibus electus. i. celo aqueo qd est p. mū mobile. Et quo p. q' celi & aqueū hūc crystallinū collocat inter celi empyreū & firmamētū q' d' celi stellarū & planetarū: & sic nō memorātur nisi tres celi. Et isto modo loquēdā sumpsit occasioē rabi eliezer dicez q' deus fecit celus ex vna parte vestimētū sui. Dicit enim q' deus fecit elemēta. sed postea extendit partem vestimētū sui sup ea: sic factum est celi. Sed quantum sit irrūdeā ista positio de se p. z intentionibus: quia non solum delu dicitur a xpianis & prophetis sed etiam a rabi moyse de egypto & discipulo eius.

Qui ponis nubem censum tuum: qui ambulat super pēnas ventozū. Qui facis angelos tuos spiritus: & ministros tuos ignem & ventem.

In hac tertia pte cōmēdat diuinā sapientia & p. uidentia circa creationē & dispōsitionē elemētōz & mixtorū in qua facit fer. Nam pmo cōmēdat diuinā sapientia & p. uidentiam circa creationē & dispōsitionē aertis. Scōno circa dispōsitionē terre & aquarū. s' fluuiozū & mariū. Tertio circa dispōsitionē pluuiarū ad vtilitatē plantarū. Quarto circa dispōsitionē tēpoū & distinctionē eorū. Quinto circa dispōsitionē maris ad vtilitatē piscū & ceteroz: a quatuor & nauigariū. Sexto cōmēdat diuinā p. uidentiam & largitatē circa collationē fructuum & aliozum bonoū ad victū & cōseruationē astantū secundā quarta ibi. Scit lūman in tpe. Quinta ibi hoc mare magnū: terra ibi. S'mma a te expectant.

Quānam ergo ad pimum dicit. Dicit deus tu magnificatus es vehēmenter in dispōsitione elemētōz qui in pūna ponis nubē ascēsum tuū. i. creasti aertem nubilosā supra terrā: & aquā ranquā

lvj. d. ca. m. vi. q. f. si oia. heb. i. c. no. de uel p. uidentia cir ca creationem.

ascensum tuum qui ambulat super penas vetosum...
deus ambulat super aerem in ventos tempore tempestatis...
deus ambulat super aerem in ventos tempore tempestatis...

Gen. i. De ma...
toli. et obe. c. folite. s. pte. terea.

Qui fundasti terram super stabilitatem suam...

Ab increpatione tua fugient a voce tonitru tui formidabunt.

Comedat divinam sapientiam et providentiam...
circum comparando terram et aquam ad totum universum...
Secundo comparando partes terre...

suam propter eius naturam et gravitatem...
inclinabitur in seculum seculi a suo centro...
inclinabitur in seculum seculi a suo centro...

Sup moti...
fiare aquas...
telligitur.

Ascendunt montes et descendunt caপি: in locum quem fundasti eis.

Terminum posuisti quem non transgredientur neque converterentur operire terram.

Explicat dispositionem terre quo ad pres suas...
propter eius loca aquarum et qua dispositione maris manifestat...

discooperata sicca ad habitationem hominum...
aqua partes non possent in se trineri...
aqua partes non possent in se trineri...

dispositio...
terre...
hocce...
sistit.

Ad cuius evidentiam est advertendum...
quod tota dispositio terre...
montibus et vallibus campis declivibus...

mare terrenum in hac valle: quod quidem mare dicitur...
europam ab Africa...
mare quod vocatur...
mare quod vocatur...

quos famo...
si mō...
tes.

stro. Sed iste mons lune protenditur ultra versus ortum vsq ad clxxx. gradus longitudinis z tunc appellatur passus vbi attingit ad mare indicum faciens in eo promontorium in principio maris indici z sine barbarico. Et tunc protenditur ultra versus ortum per. cc. gradus vsq ad cartagā stationes finarum terminando mare indicum ab austro. pcedit ultra per terram ignorum cuius finis ignoat. Et sic iste mons cingit et terminat totā affricā et asiā ab austro: sic ignoatur eius principium z finis z est ita altissimus q in radicebus eius generatur ignis ex refractione radiorum solarū maxime in nostra hyeme: quia tunc radij cadunt illic perpendiculariter sed in medio motis sunt perpetue nites que liquefacte in equinoctiis splent palmes. Et quarum aquarum abundantia insidat nil in equinoctio. In summitate autem illius montis: nec sunt pluuie nec ventus: ideo putat aliq ibi esse paradysum deliciarum propter eius tepem: iste mons a piofo vsq ad cartagā appellatur peon ab ipsis grecis: eo q in eius radicebus generatur ignis z in medio semper apparent fulmina z fulgura z choruscantioes. Item a d aqilonē in xxx. gradu longitudinis z lxxij. latitudinis incipit quoddam promontorium quasi supra scotiā quod rhyne ptholomeus z omnes antiqui appellant: quod ptholomeus putauit esse insulam: sed in veritate comperit esse postea ex experientia illum montem ptra hū versus ortum vsq ad montem riphicum que protincia hodie norvegica appellatur: ultra que montem versus a quilonē a diacet magna regio que suecia dicitur. Cuius finis versus poliā ignoatur. q quidē regio dicta norvegica iam est nota nauigantibus latinis. cuius magna pars est sub dño regē Dacie. Inter quā z germaniā caualatur sinus sarmaticus qui per angustij fretū inter pmontorium cymbicum z norvegiciā cōtinuat cū oceano occidentali. deinde isti mōtes norvegie protendunt vsq ad montes riphicos vnde ortū thanaus. Et exinde protendit vsq ad emauum fericaz ex parte aqilonari: z sic protendit vsus ortum per terras ignotas cuius finis ignoatur. Et sic patet q iste mons cingit z terminat totam europam z asiā notā ab aquilone Sola ergo illa terra est nota philosphis z geographis grecis et latinis: que iacet inter istū montē z montes ethiopic que mensurat vna quarta terre habitabilis. Sed inter istos duos mōtes longissimi montes reperitur tres mōtes minores in longitudine q efficiūt totā terrā mediā diuisam in tres partes. I. Asiā: z Europā. z affricam. Nā vnusquisq istorum trīs mōtiū facit suā partē cū aliquo extremo. vnde primo ab occasu in tertio gradu longitudinis z lxxij. latitudinis eleuat quoddā promontorium in hispania appellatur celticum in regione galicie quod ab incolis finis terre dicitur ppe qd sita est ecclesia sancti Jacobi. Iste autē mons protenditur versus ortum terminans oceanum ab aqilone vsq ad montes pireneos: z exinde dicitur p-

reneus separans hispaniam a gallia protenditur oblique versus ortum: qui quidem mōs facit multos ramos per hispaniam a quibus oriuntur plura flumina. Item iste pireneus protenditur p galliam narbonensem vsq ludgandum: z exinde vsq ad montes a dulā qui transuersaliter diuidit Galias ab Italia. Item autē mons a dulas facit tres ramos qui committere Alpes dicuntur. Quorum primus dicitur esse apenninus qui protenditur ad ortum terminans mare tyrrhenum a meridie z sinu adriaticum ab aquilone et terminatur iste mons apud regium z phariū sicilie. Itaqz solus iste mōs facit totam italiam habēs a latere meridionali littoiam tanue z tusciā z latinam z campaniam z lucaniā z a latere aqilonari habēs lombardiam z flamineam siue romandiolam z piccenam que marchia z burtium grecia vocabatur. Et quo patet q tota Italia nihil aliud est nisi iste mons apenninus eleuatus inter mare tyrrhenum z sinu adriaticum. Postea iste mōs adulas mittit alij rami versus ortū qui dicitur retius relinquens a meridie lombardiam z venetiā z dalmatiā. Et ab aquilone relinquens rctham. z vendelicā: z nouici z panolis et sic protensus ultra facit totam greciam inter sinus adriaticum z mare egeum. Huius iste mons adulas facit alium ramum qui dicitur mōs farma protenditur versus vltimum quasi oblique vsq quod attingit montem riphicum cui a diacet tota regio dicitur sarmacia europe. Huius iste mōs adulas protenditur recto tramite faciens quartum ramū versus aqilonem vsq ad promontorium cymbicum. Et sic facit totā germaniā. Et quibus sequit q iste mons a dulas per quinqz ramos facit totam europam. Nam per ramum quem misit versus occidentem facit Gallias z hispanias: z per alios supra dictos quatuor ramos facit Italiam z Beticā: et Sarmatiam: z Germanias in quibus comprehenditur tota europa cum montibus norvegie. Item in secundo gradu longitudinis et vigesimo quinto quasi latitudinis incipit aliud promontorium super Oceanus qui dicitur magnus Athlas: iste mōs adulas protenditur versus ortum quasi sub tropico Lancri vsq ad mare rubium sine finem. Arabicum relinquens a meridie totam Ethiopiam z libiam: z ab aquilone tyrgianā z Lesariā z omnia littoria africana vsq in egyptuz. Iste ergo mons Athlas simul cum montibz Ethiope facit totā affricam Nam. quicquid est inter hos montes pertinet ad Ethiopiam: sed omnia latera aqilonaria huius montis Athlantici dicuntur littoria africana. Item ultra hellepontū siue a mari egeo in lvij. gradu longitudinis z xxxvij. latitudinis: incipit alij mōs in hycaria qui protenditur recto tramite versus ortum per totam Asiā vsq ad regionē Sinarū vltimo nobis notam. qui est ita longissimus q fm diuersa sō sit partes forit diuersa nomina. Nā in pinetia sō sit apud hycariam dicitur fenix. Postea dicitur cadmus faciens a meridie lyciam z pamplytiā: z ab aqilone byntiam z capadociā. Postea

magis eleuatus dicitur thaurus mittens antithaurū ad vltimum z Armeniā. Postea thaurus ptesus ad ortū vsq ad Medos: si coan? siue medus faciens totam regionem medoum in qua est maxima ciuitas thauris z choidiam. Deinde protensus relinquens a meridie syriam: mesopotamiam: Persiam: z Parthiam z Ariam: ab aquilone hycariam z bactriam regiones Sacarum z massagetarū. Postea protensus ultra versus ortum dicitur hymaues longa diuisa habens a meridie Indiam intra gangē: z ab aquilone massagetas mittens versus aqilonem vnum ramū dicitur hymaues rursus versus ortū: z d. serus. Postea dicitur orochoius habens a meridie Indā ultra gangē z regionem Sinarū vltimo nobis notā: ab aqilone autem habēs scythiam hymaues z spicam regionem: que quidem regio semper fuit grecis z latinis ignota propter incolarū immanitatem de quibus d. Ignorū facie. fed notueller seres. Sed an no dicit. Ad. cc. egressi sunt tartari ab illa regione q vallarunt z subiecerunt omēs Indias z parthiā z mediā z persiā z totā scythiā circa hymaues z sarmatiam z gentes illius regionis facie sunt nobis notæ propter partē nostrā vnde quasi tota ista regio Scythia dicitur hodie regni caray cuius dñs z rex d. magnus chami: qui etiaz dicitur omnibus Indiam massagetis. Iste autem mons Serus z othocoroius tendit semper versus ortū ultra per terrā ignoram cuius finis ignoatur. Et quo pz q iste predictus mons efficit totā asiā per duo latera a cui? latere meridionali oriuntur innumera flumina que decurrunt z recipientur in mare Indici. Et quibus omnibus sequit q supra dictis quinqz montes principales. duo extremi. z tres intermedij efficiūt totam terrā nobis notam habitabilem ppter suā eminentiam z eleuationē super latus. Item sequit q scō q maria nihil aliud sunt nisi valles infime inter altissimos montes in quibus congregantur omnia flumina z oēs a que a montibus p valles z cāpos decliues descendentes z decurrentes. Unde mare nostrum mediterraneum nihil aliud est nisi quedā valles infima caualata z depressa inter mōtes Athlanē z affricē z montes Europe. Ad quidem mare recipit oia flumina ab vtriusq mōribus decurrentia. Nam a mōtibus hispanie recipit tuderum z suconē z in littore nostre florentissime ciuitatis valente recipit turrim: z iuxta dertusū recipit famosissimum hyberum z iuxta barchinonam recipit lubicacum z multa alia flumina a pyreneis montibus descendētia z a mōtibus gallicis recipit rhodanū cū perisqz alijs. Et a mōtibus Itale recipit arnū z rhyetum z aranū z vltimum z multa alia: z in sinu adriatico recipit padū hand procul ab vrbē famosissima Venetiarū z sic recipit multa flumina a montibus Bacedonte in mare egeum z a mōtibus Lyce z Pamphlie z Lillie in mare Rhodete. a mōtibus autē Ethiope z affricē famosissimū Nilū z Sagradā z Adulacā. Sed quia hoc

mare nfm mediterraneū cōtinuat cū mari Euxino per Angustā hellepontū z Bosporū Biantinus Ideo recipit in ponto magnū Danubij z Bousitnem z Tanaym z phasim cum innumeris alijs fluminibus. Et quoz aggregatione efficit illud mare Itē inter mōtes Armenie z Caucasum z Leonū z Hyum caualatur vna valles infima non habens exitū vbi cōgregatur innumera z vastissima flumina q efficiūt mare Lapsū. Hāz illud mare recipit magnū arapē a mōtibus Armenie: z magnū Bas a mōtibus hyperboretis: z dārim z Berrū a montibus z hixartē z Hyum ab hymaues z Lryū z Labifem a mōtibz Medoz: q innumeris alijs. Hoc autem mare est terminatū z clausum vndiqz montibus per nullā sui partem attingēs Oceanum nec aliud mare. Item inter mōtes Indorum z montē Pconem meridianum caualatur alia vastissima valles in qua recipitur oia flumina ab vtriusq montibus descendētia ex qua aggregatione efficitur mare indicum vndiqz montibus clausum per nullam sui partem attingēs Oceanum nec aliud mare. Hoc mare recipit a montibus affricē multa flumina nobis ignota sed a montibus Itie recipit senū z maximum quodam z gangem z Indum cum infinitis alijs. A montibus autem Medoum recipitur arum z in sinu Persico recipit Eufratē cū tygri z ceteris. Et quibus omnibz patet q maria nihil aliud sunt nisi congregationes aquarum inuallibus infimis inter montes. Item sequitur q non omnia maria attingunt Oceanum nec continuantur cum eo. Item sequit q Oceanus non circuit totam terram vt vulgares putant immo claudifundit montibus. Nā littoria eius orientalia z etiā meridionalia sunt nobis nota. Nō occidentalia z aqilonaria sunt ignota. Sed multū de vase infule reperte funt a nauis versus oceanum. Nā etiam multum distat littoria occidentalia eius fm Arisforem in sine fecūdi de celo. Et supra dictis etiā pz q tria faciūt mōtes. Nam primo reddūt terram habitabilem. Secūdo ab eis oriuntur aque propter eozū concantatē z spōgionatē: que quidē aque decurrunt inter valles z per mōtes decliues. Tertio mōtes termināt maria ne egrediant ad operiētiā terrā in qua dispositioē terre marie demonstrat de oportētia et sapia z pudētia q oia ista sunt necessaria ad vitā hoim z plantaz z oia animalū. Aliter em nō possent viuere. Et supra dictis pz q nō opz q cētrū terre ponat extra cētrū mundi: immo cētrū est equaliter distās ab orbibus: terra fm se tota manet rotā: z quod ad oēs partes sui hz montes eleuatos qui terminēt Oceanū z etiā a litā maria: quia montes cōtinēt oceanū inter se z alia maria tāq i vase sicur dcm est psal. xxxij. Logregās sicut i vire a maris ponēs in Thelauris abyssos. I. ponit maria tanqz thelaurus in archa z vase hoc idē pio batur Proverb. vij. vnde alij sapia diuina. Vbi preparabat celo ad eam. Vbi certa lege et gyro vallabat ab yffos. Quādo vethera firmabat sursum z libabatur fontes aquarū. Sed cōtra supra dicta occurrūt duo dubia. Dicitū est cū pio q flumina nihil sunt

nisi congregaciones a quaz ex fontib⁹ emanatib⁹ & ex radicibus: aut ex lateribus motum & quas ex campis &c. Dicitur est etiā q̄ ista flumina decurrunt ad valles & partes infimas terre: ex quorum cōgre gatione sunt maria. Ideo ppter p̄mū dubitatur vnde potest osti aut generari tāta copia & multitu do aquaz quāā videmus in maximis fluminibus congregari. Propter scdm etiā dubitat quare maria non augētur & operit terram & campos propin quos cū continue recipiant tā maxima flumina et tāntā copā aquaz. quia omne quātū additū quāto reddit ipsiū mains. Hec duo dubia putat solue re Aristoteli. n. metheteororum. vnde dicit ad p̄mum q̄ in cōcauitatibus terre maxime ipsoꝝ montium. eleuant vapores humidū & cōuertunt sine cōgelan tur in aquā & sic emanāt fontes ex laterib⁹ & verticib⁹ mōtiū & etiā ex aere icluso in cavernis & vice ribus terre continue gñant aque & sic emanāt fon tes in radicibus terre. ppter eoz cōcauitatē & in campis. Ex qua cōgregatiōe sūt flumina in ma re decurrētia. Ad scdm dubium dicit q̄ propter caloriē intērum radiōꝝ solarū p̄tinue sunt resolu tiones in mari ex quibus resolutiōibus aqua vt plurimum conuertitur in aērem et resoluitur & sic mare nunq̄ augetur. Sed in veritate si plenus vo lumnus considerare licet iste rōnes partium p̄tineat aliquidem veritatē. tñ nō sufficiunt nec euacuant supradicta dubia. Nā manifestum est q̄ ex decem pugillis aeris vii generatur vnius pugillus aque. Et si aer inclusus in terra vel vapores eleuati in cōcauitatibus montium bene sufficerent & suffici unt ad generandum aliquos fonticulos emanan tes in verticibus montium. Sed nullo modo pos sent sufficere ad generandum tantam copā aquaz rum continue sicut videmus q̄ araxes in principio tam emanat maximus & copiosus exit a mōte Ar mētie: & sic oportet q̄ i decuplo. itaret copia aeris ad cōcauitatem illoꝝ montium ad generā dum tantam copiam aquarum: quod est falsum & inexpectum. quia oportet q̄ per aliud latius illi⁹ montis intraret decupla portio aeris cuz maximo impetu ex qua cōtinue generatur illa copia aquarum. Item secundū solutio est insufficientis. Nam talis resolutio aq̄ maris per radios solares non fit continue nisi in die & non omni tempore: sed in esta te & in feruore diei & nō equaliter i omni parte mū di. sed iuxta Tropicos. Et sic in hyeme & in nocte & in partibus aequilonaribus parue sunt resolutio nes propter elongationem & debilitatem radiōꝝ solarum. Sed continue & omni tempore intrāva sissima flumina et innumera: maxime in mare cas pitum. q̄ vix habet duo milia miliarium in longitu dine & mille in latitudine. De quo dicunt philoso phi q̄ si per aliquā potētiā totaliter posset euacuari repleret in decē dieb⁹. Duo decim vastissi ma flumina maiorā Danubio intrant in ipsum cuz ex. alij. Et tñ istud mare nunq̄ auget: sicut nec cetera maria. Et ideo est dicendum conformando cum sacra scriptura q̄ sicut ille sapientissimus architectos omnipotens deus in principio creatiōis

disposuit faciem terre eleuando mōtes & declinan do cāpos & dep̄mēdo valles infimas in quib⁹ cō gregātur oēs aque a mōtibus per cāpos decurren tes vt dicitur est. Ita pariter taliter disposuit inte riores & viscerales partes terre q̄ in ea fecit venas & meatus subterranos penetrātes totam terrā per quas vnas cōtinue serpūt a que vt manifeste vide mus. Nā in p̄mūdo cutillibet maris sunt multe submerisiones aquaz: & per venas supradictas ser piūt penetrātes partes terre & dulcorant et frigidit ate. Et p̄ equilibriū emergūtur & ebullit ex radice bus & laterib⁹ mōtiū oppositoz & sunt flumina fluētia & decurrētia p̄ faciē terre vsq̄ ad maria. Ex quibus sequit p̄io q̄ aqua q̄ decurrit supra faciē terre p̄mo serpit & intercurrit p̄ venas & cōdu curia ctus & meatus in viscibus terre sicut sanguis cō aque; p̄tinue mouet per venas animalis: q̄ homo dicitur microcosmus: id est mōdus partū factus ad istam mūdum magnū. Et hoc videmus manifeste. Nā in qua cunq̄ parte fodimus terrā semp̄ reperimus venas aquaz transeūtū per viscera terre: & non solum p̄ viscera terre. sed etiā per viscera ruptū reperitur aque transeuntē & penetrātes rupes pervenas. In quib⁹ rupibus sūt putei vt ego oculis pluries vidi in diuersis partibus: vñ sicut in homine repe riunt vene magne per quas discunt copia sangui usz reperuntur miserate p̄ quas discunt modici sanguis ita pariter in viscibus terre: i hoc manifestatur summa sapientia creatoris.

Ad se cūdū. nisi congregaciones a quaz ex fontib⁹ emanatib⁹ & ex radicibus: aut ex lateribus motum & quas ex campis &c. Dicitur est etiā q̄ ista flumina decurrunt ad valles & partes infimas terre: ex quorum cōgre gatione sunt maria. Ideo ppter p̄mū dubitatur vnde potest osti aut generari tāta copia & multitu do aquaz quāā videmus in maximis fluminibus congregari. Propter scdm etiā dubitat quare maria non augētur & operit terram & campos propin quos cū continue recipiant tā maxima flumina et tāntā copā aquaz. quia omne quātū additū quāto reddit ipsiū mains. Hec duo dubia putat solue re Aristoteli. n. metheteororum. vnde dicit ad p̄mum q̄ in cōcauitatibus terre maxime ipsoꝝ montium. eleuant vapores humidū & cōuertunt sine cōgelan tur in aquā & sic emanāt fontes ex laterib⁹ & verticib⁹ mōtiū & etiā ex aere icluso in cavernis & vice ribus terre continue gñant aque & sic emanāt fon tes in radicibus terre. ppter eoz cōcauitatē & in campis. Ex qua cōgregatiōe sūt flumina in ma re decurrētia. Ad scdm dubium dicit q̄ propter caloriē intērum radiōꝝ solarū p̄tinue sunt resolu tiones in mari ex quibus resolutiōibus aqua vt plurimum conuertitur in aērem et resoluitur & sic mare nunq̄ augetur. Sed in veritate si plenus vo lumnus considerare licet iste rōnes partium p̄tineat aliquidem veritatē. tñ nō sufficiunt nec euacuant supradicta dubia. Nā manifestum est q̄ ex decem pugillis aeris vii generatur vnius pugillus aque. Et si aer inclusus in terra vel vapores eleuati in cōcauitatibus montium bene sufficerent & suffici unt ad generandum aliquos fonticulos emanan tes in verticibus montium. Sed nullo modo pos sent sufficere ad generandum tantam copā aquaz rum continue sicut videmus q̄ araxes in principio tam emanat maximus & copiosus exit a mōte Ar mētie: & sic oportet q̄ i decuplo. itaret copia aeris ad cōcauitatem illoꝝ montium ad generā dum tantam copiam aquarum: quod est falsum & inexpectum. quia oportet q̄ per aliud latius illi⁹ montis intraret decupla portio aeris cuz maximo impetu ex qua cōtinue generatur illa copia aquarum. Item secundū solutio est insufficientis. Nam talis resolutio aq̄ maris per radios solares non fit continue nisi in die & non omni tempore: sed in esta te & in feruore diei & nō equaliter i omni parte mū di. sed iuxta Tropicos. Et sic in hyeme & in nocte & in partibus aequilonaribus parue sunt resolutio nes propter elongationem & debilitatem radiōꝝ solarum. Sed continue & omni tempore intrāva sissima flumina et innumera: maxime in mare cas pitum. q̄ vix habet duo milia miliarium in longitu dine & mille in latitudine. De quo dicunt philoso phi q̄ si per aliquā potētiā totaliter posset euacuari repleret in decē dieb⁹. Duo decim vastissi ma flumina maiorā Danubio intrant in ipsum cuz ex. alij. Et tñ istud mare nunq̄ auget: sicut nec cetera maria. Et ideo est dicendum conformando cum sacra scriptura q̄ sicut ille sapientissimus architectos omnipotens deus in principio creatiōis

disposuit faciem terre eleuando mōtes & declinan do cāpos & dep̄mēdo valles infimas in quib⁹ cō gregātur oēs aque a mōtibus per cāpos decurren tes vt dicitur est. Ita pariter taliter disposuit inte riores & viscerales partes terre q̄ in ea fecit venas & meatus subterranos penetrātes totam terrā per quas vnas cōtinue serpūt a que vt manifeste vide mus. Nā in p̄mūdo cutillibet maris sunt multe submerisiones aquaz: & per venas supradictas ser piūt penetrātes partes terre & dulcorant et frigidit ate. Et p̄ equilibriū emergūtur & ebullit ex radice bus & laterib⁹ mōtiū oppositoz & sunt flumina fluētia & decurrētia p̄ faciē terre vsq̄ ad maria. Ex quibus sequit p̄io q̄ aqua q̄ decurrit supra faciē terre p̄mo serpit & intercurrit p̄ venas & cōdu curia ctus & meatus in viscibus terre sicut sanguis cō aque; p̄tinue mouet per venas animalis: q̄ homo dicitur microcosmus: id est mōdus partū factus ad istam mūdum magnū. Et hoc videmus manifeste. Nā in qua cunq̄ parte fodimus terrā semp̄ reperimus venas aquaz transeūtū per viscera terre: & non solum p̄ viscera terre. sed etiā per viscera ruptū reperitur aque transeuntē & penetrātes rupes pervenas. In quib⁹ rupibus sūt putei vt ego oculis pluries vidi in diuersis partibus: vñ sicut in homine repe riunt vene magne per quas discunt copia sangui usz reperuntur miserate p̄ quas discunt modici sanguis ita pariter in viscibus terre: i hoc manifestatur summa sapientia creatoris.

Nota

resolutio est parua & nō cōtinua respectu tāte mul titudinis copie aquaz q̄ cōtinue intrāt maria. Nā ly in mari indicio sūt magna resolutio: eo q̄ est in ter tropicos: tñ nō in capis: est sic ad aq̄lones: nec ēt i mari p̄tico: & sic p̄ maria augetur nisi magna copia exire alibi de vt dcm est. Et ideo magis est credēdū Salomōni q̄ eruditū a spū sc̄to dicit Ecclētia. I. q̄ oia flumina intrāt mare & mare nō redūdāt. Ad locū vnde exeunt flumina reuertunt vt itez fluāt. Et hoc ideo intendebat dicere dō p̄l. xxvij. cuz ait congregans sicut in vtre aquas maris ponens in thesauris abyssos: nā abyssi & profunditates maris sunt thesauri vñ exiit aque p̄ venas terre. Et sic in dispositiōe terre & maris & fontū & fluminū manifestat ineffabilis op̄tētia & sapientia & prou dentia creatoris de qua sapientia dicit Salomon Prouer. vij. Nō p̄parabat celos a deram: quādo certa lege p̄o vallabat abyssos. Nō ethera firma bat sursum et libuabat fontes aquarum. Nō circum dabat mari terminū suū & leges ponebat a quis ne tran irent fines suos &c. Et quibus verbis Salo monis sequuntur tres conclusiones. Prima quōd abyssi & maria sunt vallata in ḡrū per montes et circumdata litibus. Secūda quōd fontes aquarū erumpuntur & mergunt in mōtibus per quod dāz equilibrium prout dicitur est eo q̄ dicit libuabat fontes aquarū. Et per consequens a que non semp̄ generantur ex aere nec ex vaporibus. Tertia cō clusio q̄ omne mare habet terminū & terminos intra quos includitur: per hoc quod ait: q̄ circum dabat mari terminū suū &c. Et quib⁹ patet q̄ mare nō continet terrā lino continetur inter montes & litorea terre. Hoc est ergo q̄ intendit dicere dō in hac parte cum ait. Ascendunt montes & descen dunt campi. Quasi dicat tu deus in principio tali ter disposuisti terram prout necessitatem anima lum & plantarum q̄ tota terra consistit in monti bus & campis & vallibus. Nam tu eleuasti montes in altum & campos creasti in quodam descensu et declinatione: & sic ferre campi licet videant pla ni: tamen semper descendunt & declinant in locum quez fundatū eis. id est vsq̄ ad valles quas funda st in infimo loco: vt essent loca aquaz: quia a mon tibus descendit aque per valles ac campos decli nes vsq̄ ad valles infimas. Et quarum congrega tiōe sūt ibi maria vt dicitur est. Et quo patet q̄ ipsi montes terminant maria. ideo subdit. Termi nus posuisti quem non transgredietur &c. Quasi dicat: tu posuisti montes in terminū ipsiū aquis quem terminum nunq̄ transgredietur neq̄ con uertentur opere terram: quia postq̄ descendunt aque ad loca infima: nō possunt ascendere nec con uertē: nec redire supra montes: q̄ tunc cōtra natu rā ascenderent: id quiescūt in vallib⁹ infimis.

Et si. i. xx. q. h. c. nu. p̄is.

Qui emittis fontes in conualibus inter medium montium pertransibunt aque. Porabunt omnes bestie agri: expe

ctabunt onagri in siti sua. Super ea volucres celi habitabunt de medio petrarum dabunt voces.

Et tali dispositione & ordine situs terre sequit alia vilitas. nā tu emittis fontes in conualibus. i. p̄ valles & sic inter mediū mōtiū granlibūt aque & Nam aque p̄mo descendūt a mōtibus: postea in ter montes transeunt per cōualles: q̄ semp̄ inter mōtes sunt cōualles per quas transeūt aque: & sic descendit ad cāpos & erindea ad maria: eo q̄ sunt in sima loca terre. Sed q̄ ista nō fecit de⁹ a casu im mo ad vtilitatē aialium: q̄ tales fontes & flumina seruunt hoibus & ad alia necessaria. ideo subdit. Porabūt oēs bestie agri et his aquis etiā onagri id est asini siluestres & cetera bestie expectabunt has aquas in siti sua. i. q̄ sitient. venient ad istas aquas fontales & flumiales. Et volucres celi habi tabunt. i. volabūt sup ea. f. flumina vel habitabunt in ripis & rupibus que sunt super flumina & dabūt voces de medio petrarū. q. d. cantabūt super ri pas fluminū: sicut frequenter videmus: q̄ canunt aues q̄ veniūt ad bibēdū ad fontes vel ad flu mina. Et supradictis apparet pbunditas sapien tiaz prouidentie dei. Nam ex tali dispositione i qua deus creauit terrā saluaē & soluit oēs q̄stio q̄ pos set fieri. Nam ex eo q̄ mōtes sunt alti de necessi tate a que descendit inter montes per valles: erindea decurrūt p̄ campos qui de necessitate declināt ad infima loca terre que sunt valles & cōgregantur omnes aque: & sic efficiunt maria. Et sic montes & campi seruiūt hoibus ad habitatiōem fontes & flu mina ad potū aialium: & ad purgandas fozdes rerum: & ad rigandos campos. Maria autem serui unt hominibus ad nauigandum: vt infra patebit. Et quibus omnibus patet summa sapientia & p̄ uidentia dei. Vnde dicitur.

Rigans mōtes de superiorib⁹ suts de fructu operū tuozū satiabit terra. Producens seipum iumentis: & herbam seruituti hominū. Ut educas panem de terra: & vinum lificet cor hominis. Ut exhalaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet. Comendat diuinam prouidentia & sapientia & cōueniens dispositiōe fluminū. Nam ly a que flumiales & fontales sufficiant ad potum aialium & rigādos alios campos: tamen non sufficiunt ad rigādos montes: nec omnes partes terre: eo quod nō attingunt cacumina montium nec terras p̄ omnes partes: etiam nō sufficiunt ad nutritionem plātarum: sic sunt necessaria flumina ad implendas cisternas & rigandos montes: oēs partes terre: ad quas fontes & flumina attingere non possunt. Et ideo iumentis & sapiēs artifex deus prouidit. de

Infra. cxiij. b. xij. q. i. ecclē. sias. hysia q. z. ex tra de sacra vincti. one. c. vnico.

aquis pluvialibus. Nam taliter disposuit machinam mundi ut sol per virtutem z calore suorum radiorum attraheret vapores a terra humidos vsqz ad medium. interstitium aeris vbi per antiperistaltim infirigidatur z gelaatur in nubes qz resoluantur in aqua. Et sic per sui ponderositatem pluuia cadit super montes z tota terra ad nutritionem arborum z plantarum. Et sic germinatur fructus terre: z crescit platura ad eum hominum z bestiarum: z impletur cisterne ad potum hominum. Et hoc intendit dicere dauid in hoc psalmo: Unde ait. Deus tu es rigas montes de superioribus suis. i. rigas superiora et summities montium per aquas pluviales ex nubibus descendentes. Et sic saturabit terra de fructu operum tuorum. quem terra plura producit. Nam ex tali pluuia produces in montibus fenem iumentis z bestias. z produces herbam seruituti hominum. z est sensus qz tu produces fenem z herbam iumentis seruituti. i. ad seruitutem hominum. Et mittis ista pluuia vt educas panem de terra z vinum z letificet eos homines: z rigas etiam terram per pluuia vt crescant z nutriant oliueta z producat oleum. vt homo exhalaret z vngat z letificet faciem suam in oleo. vel letet in videndo abundantiam z copiam olei. z sit tanta copia panis vt confirmet cor hominis. Et fortificet. Et per talem pluuia saturantur et nutritur ligna z arbores campi z cedri libani quas solus deus ipse plantauit absqz manus hominum. Et autem aduertendum qz prophetas notant memorat tres fructus terre speciales quos nutrit pluuia celestis ad conferuendam vitam hoies. scilicet panem: vinum: z oleum. eo qz isti tres fructus sunt valde necessarii ad communes vsus vite humane propter tres effectus quos efficiunt in hoie put meior: ppha i hac parte. Nam panis z firmat cor hominis. i. fortificat z sustentat. Nam cib' panis post fame z inedia restaurat deperditum: z viuificat cor hominis: z vires hoies: qz ex inedia deficiet. Tres homo ex siti tristat z deficit. Sed potus vini refocillat z letificat cor hoies. Hoc etiam dicit quia manifeste videmus qz vini datur sincopizantibus illi eo viuificantur z recuperant sensum: z motum z letificantur. Ex quo patet qz vinum letificat cor hominis. Item subdit. vt exhalaret faciem in oleo.

Ad cuius intellectum est notandum qz exhalare idem est quod ex letitia os z nasus z oes venas aperire: ex tali intrinseca letitia anhelum primum emittit sicut videmus in ridentibus. Nam sicut ex tristitia rugatur facies z restringitur os z nasus z venae: z retinet anhelus. Ita p oppositum ex letitia z sanitate et bona dispositione omnia supradicta aperuntur et homo exhalat anhelum per os z nasum: z sic ostendit letitiam cordis in facie per risum: z faciem letam: tunc dicitur exhalare quasi exhalare: z talis homo dicitur hilaris z letus. Sed quia hunc effectum facit in homine vsus oleris: dicitur vt exhalaret faciem in oleo: na qz oleum est valde nutritiuum propter suam pinguedinem z bonum humorem z qualitates: ideo causat bonam copulationem hoies: ideo est valde vitale condimentum in omni cibo: z est penetratiuum in omni mede

la. Et videmus etiam manifeste qz hoies vtentes oleo coiter habet faciem plenam: z pinguem z lucidam z bene coloratam: z facile ad risum z letitiam: ideo dicit propheta: vt exhalaret iudicium z letificet faciem in oleo. In vsu z esu olei. Potest etiam dici qz in partibus ouis talibus z meridionalibus hoies vngunt oleo facies suas vt appareant leti z lucidi: vt patet in Dauid. Deus ergo p pluuia educit panem de terra ad cibum: z vinum ad potum z oleum ad condimentum z saporem cibi hominis.

la. Et videmus etiam manifeste qz hoies vtentes oleo coiter habet faciem plenam: z pinguem z lucidam z bene coloratam: z facile ad risum z letitiam: ideo dicit propheta: vt exhalaret iudicium z letificet faciem in oleo. In vsu z esu olei. Potest etiam dici qz in partibus ouis talibus z meridionalibus hoies vngunt oleo facies suas vt appareant leti z lucidi: vt patet in Dauid. Deus ergo p pluuia educit panem de terra ad cibum: z vinum ad potum z oleum ad condimentum z saporem cibi hominis.

Saturabuntur ligna campi: et cedri libani quas plantauit: illic passeris nidificabunt.

Herodij dom' dux est eorum motes ex celis: ceruis petra refugium: et rinacis

Aduertendum est qd notater dicit propheta cedri libani quas plantauit. Nam sicut in Georgi. quedam sunt partes terre qz sponte de se profertur qualia arbores z plantae z fructus: quos alle terre non profertur. sicut arabia. pferit cynamomum z ice sum z c. qz non pferit germania nec scythia. Ite quedam sunt qz non nascunt nisi seminatur p arte z curam hominum: sicut frumetum z oides z c. qz sunt arbores qz in quibusda locis p nascuntur ex sola dei puidentia absqz labore hoium: sicut copia almissimum cedrorum nascitur in mote libani. Et has virtutes z differencias deo zultit terre. i. pmo dico creatiois vt ait Augustinus. sup Gen. quando dicit: germinet terra herbam virescentem. qz tunc indidit z creauit rationes seminales in diuersis partibus terre vt absqz labore hominum ex sola influentia z virtute actiua celi z humore pluuie terra germinet z producat sponte tales plantas z arbores: ideo dicit propheta qz ex illa pluuia saturantur ligna campi et cedri libani qz sol' deo plantauit. Illic passeres nidificabunt. Hoc commendat diuinam puidentiam circa dispositionem locorum aialium butoni ad refugium: nam deus creauit arbores altas ad habitacionem autum in quibus nidificat z habitant ad tuendam vitam. Et ad quas refugium ne ledatur a venatoribus z sagittariis. Ite creauit motes altos vt essent refugium ceruis z capreoliz ceteris quadrupedibus: ad quos motes refugium ppter venatores. Ite creauit z disposuit cauernas in terris z rupibus vt essent refugium z latibulum cyprogrillis z leporeibus z vulpibus: z ceteris aialibus pilosis ideo ait qz passeres z oes volucres nidificabunt z facient nidos suos illic. I. cedris z ceteris arboribus ad quietem z tuendam vitam pullos. Et herodij dom' dux est eorum: Ad cuius intelligetia est notanda qz herodij est auis p dalia z rapax z nidificat z habitat in cedris z aliis arboribus: est talis nature vt qz querit escas i locis vbi facit nidum. sed a lege per decem millaria a nido suo. z sic non nocet autibus qz nidificat z habitat in arboribus p pinquis z ideo oes passeres z aues libere nidificat z habitabit p ipe nidos herodij propter securitatem

de co. se. d. h. ca. act. pite.

qua herodius non solum non nocet eis: sed etiam tuetur z defendit eas a ceteris auiibus ex rapina viuentibus: qui quidem herodius apud nos b. grifaldus: z ideo ceteri passeres z aues habent nidum z latibulum herodij tanqz ducem z refugium: ideo dicit propheta qz domus. i. nidus z latibulum herodij est dux z refugium eorum. i. passerum: z motes excelis sunt refugium ceruis z ceteris quadrupedibus. Et petra cauernosa est refugium erinacis scilicet animalibus pilosis aptis ad venationem sicut funt cuniculi z lepores etiam ericius quia oia ista eligunt latibula in cauernis terre z petrarum ad securitatem.

Fecit lunam in tempore: sol cognouit occasum suum.

Posuisti tenebras et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie silue.

Latu leonum rugietes vt rapiant: et querant a deo escam sibi.

Ortus est sol z congregati sunt: z in cubilibus suis collocabuntur.

Exibit ho ad opus suum: z ad operationem suam vsqz ad vesperam.

Commendat hic diuinam puidentiam z sapientiam circa dispositionem z varietatem reipoz qz fit p variacionem solis z lune. Nam sol per latitudinem z cursum suum supra nostrum hemispherium causat diem apud nos. et per eius absentiam causat noctem eo qz fertur supra hemispherium causat tibi diem z apud nos causat noctem. Et hoc fit per motum diurnum ad raptum pulmi mobilis sed per motum ppruim i circulo obliquo causat in nobis quatuor tempora diuersa in anno. scilicet ver. z estate. z autumnum. z hyemem. Nam accessum z recessum ad polos. luna autem diuersificat etiam tempora in quolibet mense. scdm qz diuersimo de illuminatione naturae sole quo ad partes suas. Et quo ad nostrum aspectum. Nam in coniectioe illuminatur tota medietas superior. sic lumen eius nullo modo videtur a nobis. Et sic causat magnam alterationem in mari z in terra. z in arboribus z animalibus propter humiditatem eius. sed sicut incipit elongari a sole ita incipit videri a nobis aliqua particula eius illuminata z ita crescit vigis ad primam quadrantem z exinde vsqz ad plenitudinem cum est in oppositio ne z exinde incipit accedere ad sol. et qz incipit accedere tantum decrecit etiam lumen quo ad nostrum aspectum quia respectu sui tempore illuminat medietatem eius z sic luna per accessum z recessum ad solem causat z diuersificat quatuor tempora in terra et in mari sicut in hac parte. unde ait. Deus fecit lunam in tempore. i. diuersitatem in tempore scdm accessum z recessum ad solem supple siue ad diuersificanda tempora. Et sic cognouit occasum suum. id est tale

vt. q. i. cap. si oia. et c. seq.

disposuit motum suum: qd dum fertur sup terram causat diem. sed postea cognouit occasum suum cadendo sub nostro orizzonte. Et sic tu deus posuisti tenebras per occasum solis z absentiam. Et sic facta est nox super nostrum hemispherium. Sed quia tale dispositio non fecit deus in astris a caelo z foris: sed ppter finem bonum ad utilitatem z vitam hominum z aliorum animalium: ideo subdit. Ideo facta est nox qz in ipsa nocte pertransibunt oes bestie silue z discurrent ad querendum cibum. Et catuli leonum discurrent de nocte vt rapiant escam sibi: quia ad deo priuati dete. nam pater celestis pacificus oia aialia vt ait saluator: Mhar. vij. Sed postqz ortus est sol z lucet dies tunc leones z cetera bestia rapaces congregantur sunt fugietes diem z collocabunt in cubilibus latibulis suis: sed p oppositum homo tunc in die postqz ortus est sol: exibat ad opus suum faciens: ad operationem suam usqz exercebat vsqz ad vesperam z occasum solis. Et quibus partibus non a casu nec inuani disposuit deo tempora: sed distinxit diem a nocte propter supra dicta. Et distinxit annum in quatuor tempora sicut accessum z recessum solis ad polos. ppter generationes z corruptiones rerum. nam p accessum solis ad polos arcticis causant generationes arborum z plantarum z et aialium circa equinoctiale sicut per recessum solis a nobis z accessum ad alios polos causant corruptiones circa equinoctiale z generationes ultra equinoctiale sicut Aristoteli. de generatione. Alii quoque oia ista pueniunt ex summa sapientia z puidentia illius summi artificis z architectonis: ideo ad mirandum exclamatur propheta dicens.

Quam magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti impleta est terra possessione tua.

Quam magnificata sunt opera tua domine. i. quam magnificatus es in opibus tuis. qz oia opera tua fecisti in sapientia magna z puidentia: qz oia sic ordinasti ppter altum bonum finem: vt vniuersum quod produceret fructum suum in tempore sibi determinato. Et sic impleta est terra possessione tua. i. donis z beneficiis tuis qz pueniunt ex tua mera largitate. deinde ad dicit.

Hoc mare magni z spaciosi sunt manibus: illie reptilia quorum non est numerus Animalia pusilla cum magnis: illic naues pertransibunt.

Commendat diuinam sapientiam circa dispositionem maris quo ad eius magnitudinem z extensionem et diuersitatem spacioz z locoz z habitacionem ad utilitatem piscium z ad utilitatem nauigationum. Ad cuius mare intelligentia est notanda qz sicut deus diuersificauit matuit terram per motes z valles z campos declines ad gnum z habitacionem hominum z animalium respiciuntur que vt spacio sunt in aere vt dicitur est ita partier diuersificauit olum maria z extendit per diuersa loca ad vitam piscium ppter utilitatem nauigationum: nam prima voluit vt hoc duo mare esset magni z spaciosum ppter duo. Primo vt in eo precrearetur copia piscium: z nauigantes pos-

supia. xci. et de co. se. d. h. ca. acc. ce. runt.

est melior: et profundior: et magis consona litere. Et si...

Menedic anima mea domine deus meus magnificatus es vehementer.

Quia videlicet est in principio expositionis huius psal. In mentem Augustini...

ecc. c. ecce. z rti. q. i. his itaq.

idem deus pater locutus est nobis per idem verbum incarnatum...

ecclesia est qui dicitur...

eius: sicut deus qui est pater cum totius universi creator...

fundatio ecclesie quo ad patres.

bus superiora eius: scilicet totius mundi. nam sicut celi aquae...

gant ecclesiam & nauticam xpi. Itē sicut tu xpe i principio emisisti fontes in cōualibus emanates ex montibus & trāsēst inter mōtes & cāpos ad potū aialū. Ita pariter in ecclesia emittes fontes sacrorū & doctrinē euāgelicē in cōualibus doctorū: p trāsībū inter montē mōrtū. I. xpo solū vīg ad cāpos populorū de quib' fontibus & fluminib' a que euāgelicē porabunt oēs bestie agrī reputabunt: nō habēt gentili: qui tanq' bestie agrī reputabunt: nō habēt legem nec pphētas. Et onagrī. i. philofophi & principes expectabūt in siti sua istā aqua euāgelicā quā sitiebat & carebat ad salurē aie. Et sic facta bunt in siti sua. Et volucres. i. apostoli volātes p celis ecclesie habitabūt super ea flumina: & dabit voces euāgelicē predicacionis de medio petrarū rī. articulo. i. fidei. ¶ Rigans montes de superio ribus. h. ecclē fidei pars principalis in qua p̄mendat diuina largitatē ecclesie dispositionem pluuię & onatus sacramētorū circū & aliosū donorū. vñ sicut quī dēus pluit p̄ montes attingit oēs partes terre & maxie summities mōtiū vñ de germinant herbe & fructificat arbores tā siluestres quā domesticę & vineę & fruges: ita pariter xpus in die pentecostie pluit pluuia donorum & gratiarū sup apostolos: que quidē dona fuerūt ornamenta ecclesie & aqua sapientie salutarię que ab apostolis descendit ad valles scz doctores. Et erit de ad campos. i. p̄posos fidelium: sic illa pluuia irrigauit totā ecclesiam & oēs status: & fecit eā germinare: id dicit dō o xpe tu eris rigans montes. i. aplos q' sunt mōtes ecclesie. i. super eos mittes pluuia sp̄s sancti: & tunc tota terra satiabitur de fructu operū tuorū q' de fructu illorū donorū que receperunt apostoli fuit tota ecclesia satiata fm oēs status & cōditiones. vñ ex pluuia p̄duces feniū iumētis. i. pastum sp̄iale sacramētorū p̄duces gētilib' q' ante ventēbant sine lege tanq' iumēta & p̄duces herbā ireligētice sacre scripture. & herbā virtutū moralitūz & theologaliū ad seruītutē. i. necessitatē hoīum fidelū. Et plures etiā super ecclesia: vt p̄ducas panes sacramēti euāgelicē de terra. Et vt vinū sacramē tale sanguinū xpi iustificet eos hoīs. q. d. qd p istaz pluuia ecclesiam irrigatē p̄ducat & germinat q̄tuorū sacramēta que per oleū sp̄s sancti que sunt baptisū & cōfirmatio & extrema vinctio & ordo: vt homo ceti bilaret & iustificet facie p̄ficientie sue in oleo istozūz fuit tota sacramētorū: vt sicut panis sacramentalis iustificat cor & animā hoīs in gratia. Ita vinctio olei istozūz sacramētorū exhalaret & lauet & iustificet faciem afe hoīs. Ad cui' intellectū est notādū q' tres fructus memoratos p̄ducat ista pluuia sp̄s sancti scz panē & vinū & oleum per quos intelligit quinqz sacramēta ecclesie. nā in pane & vino p̄ficiat sacramē tū eucharisticū: sed oleū cōficiat & cōsecrat ad q̄tuorū: sacra. i. baptisū & cōfirmationē & extremam

vinctioē & ordinē. nā oleo carbecuminoz vngunt baptisari & pslyteri & chūsmate vngunt cōfirmati: oleo infirmoz vngunt infirmi: led oleo mie in uisibilib' vngunt penitētes: oleo autē vinculi chartarū vngunt cōiugari. Et sic per panē & vinū & oleum intelligunt quā septē ecclesie sacra. Quę germinata sunt in ecclesia ex pluuia sp̄s sancti. que quidē sacra cōfirmat & iustificat & exhalat aiam hoīum per grāz. Quinqz ergo sunt fruct' legis euāgelicę p̄ pluuia sp̄s sancti germinati in ecclesia scz feniū. herba panis vinū oleū. quib' pascūt fideles xpi. Itē ex pluuia supradicta saturabuntur ligna siue arbores campi & cedi libant scz magni & parui fideles. tam p̄ncipes qz populares. Et pascētes. i. hoies cōreplatiū nūdicabunt: illic id est i montibus ecclesie in vita solitaria habitabunt. ¶ De tres sunt gradus ecclesie fidei. i. populares & p̄ncipes & doctores cōreplatiū & sic parat botes cāpi intelligunt populares. & per cedros libant intelligit p̄ncipes & reges. Et per passerē in telligit cōreplariuos & doctores. & etiam heremitas solitariam vitā ducentes: qui oēs creuerūt ex hac pluuia sp̄s sancti. ¶ Deinde cū dicit herod' domus explicat refugiu ad qd refugium oēs isti status vt saluent & liberētur ab oī periculo. Ad cuius intellectū est aduerdēdū sicut dicitū est in alia expositione: q' herodius siue iustitias custodie omnes aues figentes nidus ppe cum: & oēs alias. aues p̄dales fugat. Et ideo omnes aues simplices libenter fabricant nidum p̄pce nidum & latibulum herod' quē habent tanq' duce & tutorem & refugiu per istū ergo herod' intelligit xpus qui statuit nidum suum in cruce. Qui fugauit & ex terminauit oēs demones p̄dales & raptores animarū. Et custodie & tuer oēs fideles q' statuit nidū suum iuxta crucē eius & recipiūt ipsū in salua torē: & oēs fideles habēt xpm crucifixū in duce & tutore: & ponunt spem & nidū suū in cruce domi nōstri iesu xpi per quē saluati & liberati sumus. Et hoc intendit dicere dō vñ ait. q' sicut dom' herod' est dux & refugiu passerū vt saluent ab aui bus pedalibus: ita dom' i. i. crux xpi est dux & refugiu oim fidelitūz sicut mōtes excel'si sunt refugiu ceruicū: ita ecclesia fidei est refugiu platis & regū bus per ceruos intellectus: & sic perat cauernosa est refugiu erinacis & leponibus: ita petra articuloz fidei est refugiu oibus fidelibus simplicib' & eritae. ¶ Et supradictis p̄ncip' q' sicut xps prouidit ecclesie fugiat siue de pluuia sp̄s sancti ad refrigeriū. ita prouidit de triplici refrigerio: in quo saluent homines. I. nā em̄ refugia fecit xpi in ecclesia ad que fugiam' tpe necessitatē scz ad arborē crucis & passionis. i. qua xps posuit nidū suū in passione. n. ad montes orationis. it. ad petrā articuloz fidei. Ista sunt vitēna refugia nostra: in quibus nos oportet saluari nā fideles ilico currunt ad crucē & passionē p̄p̄ nitētā & alia sacramēta. n. ad fidē articuloz. it. ad orationē. aliter null' pōt saluari. Fecit lūmā in tēpore: hiccōmēdat p̄uidētā xpi circa dō dispositiō nē & dūctioē tēpōz ecclesie. Ad cui' intellectū ē

Refti
gū fi
deliū
vt sal
uētur.

Nota
qno
de ac
cedit
ad ec
clesia
p gra
ta etc.

notandū q' sicut luna p accessu & recessu ad solē caufat & distinguit quorū t' vno mēse fm quat uorū: quadras p quas quatuor quadras sūt mul te alerationes in elemētis elemētari. Ita pariter ecclesia figurata p lunā q' totū suū lumē & virtutē recipit a xpo. Nā prima q' d'ra ecclesie fuit a xpo vñ ad magnū cōfirmatū in cui' tpe ecclesia fuit q̄si media in mundo: q' medietas mūdi venit ad fidē. Scdā quadra ecclesie fuit tpe iustitiant: q' tunc ecclesia fuit p̄leua p totū orbē dilatata a solis ortu vñ ad occasum. S' tpe iustitiant ecclesia incepit decrefcere & diminui ppter lectā machometi. & temp' p cessit i diminūdo q̄si i. iij. q' d'ra vñ ad annū. M. cc. qñ surrexit dominum tartaroz q' occuparunt oēs in dias & totaz mediā & p̄sā & melopotamiā & totam scythiā & sarmathiam vñ ad fines rutenozum: & sic manet ecclesia i sola europa & nō in tota. Et quo pz q' ecclesia est i vltia quadra p̄p̄e antixpm nisi xps sol iustitie adaugeat lumē fauoris i ea. ¶ T' tpe rii est notādū q' sicut sol p accessum & recessum ad polos caufat & variat quorū tpa ani. i. ver: estate: autūnum: & hyemē. fm q' discurrir p quatuor qua dras signoz: ita piter xps sol iustitie q' p suā p̄ntiā & aduentū caufauit dōe grē in ecclesia h' temp' respiciat eā p gratiam: fm q' accedit & recedit ab ea per fauorem tēpōale. ppter petā nra caufauit zua riauit in ea quatuor tpa fm quatuor quadras ecclesie. Nā p̄sā quadra ecclesie fuit vñ ad cōfirmatū Scdā fuit vñ ad iustitiant qñ ecclesia fuit i ple ntu diue sua & fauore certicta tota idolatria p totū mūdū & extincta heresi ariana i africa & hyspania Et extincta heresi pelagianoz & manicheoz quasi p totū mūdū & regnate fide catholica. S'z postea i cepit minui ecclesia p sarracenos i tota arabia & syria & egypto & africa. h'z postea p turcos & tartaros rotaliter est reducta i vnā partē europę: sic pz q' ecclesia est in vltia quadra. Iterum est notandū q' si cut sol per suā p̄ntiā caufat dōe: per suā absentia caufat noctē i mūdo materialitū: ita pariter xps sol iustitie. qñ peccauit adam p suam absentia caufa uit noctem in ecclesia. S'z p suū aduentū & natiuitatem caufauit diem grē in ecclesia. Et sic totū tps ab adam vñ ad christum d'z nocte & totum tēpus a xpo vñ ad iudiciū dicit dies gratie. De qua nocte & die ait ap̄s ad Roma. xij. Nō p̄cessit dies absentiam lucis leones & lupi & omnes bestie rapa ces discurrunt p mōtes & siluas rapiētes p̄a aia in escam sibi ita pariter diabolus exiuit p totā noctem ante aduentū xpi & rapuit totū pplm gētī lem in escam sibi: quia ab oib' colebat p̄rēqz a populo israel. Et etiam ille popul' frequēter apostarauit ad idolatriam: sic diabol' regnabat in toto mūdo per oia vitā: q' tot' mūdus erat i tenebris Sed postq' ort' est xps sol iustitie in mūdū omnes tenebre noctis fugerūt & diabolus inclusus est in inferno: sicut leones includuntur & fugiūt ad latibulū suū in die & si fact' est dies gratie in ecclesia. Et christus deo & homo exiuit de ventre virginali

tp̄e ab
adā vñ
q' ad
xpi: dō
noct.

ad opus suoz scilicet ad opus redēptōis vñ ad vesperā sue mortis. S'z postea exiuit de sepulchro per resurrectionem. Et tūc homo mysticus cuius xps est caput exiuit ad operationem suā q' temp' viuūt & operat fm euāgelii & fidē vñ ad vesperā mundi. Et sic patet quomodo ab adā vñ ad xpm semper fuit nor & tenebra in ecclesia. Sed a xpo vñ q' ad iudiciū est dies gratie. Et sic p̄t quomodo variata sunt quorū tpa in ecclesia p successum temp' ois fm accessu & recessu ecclesie ad xpm: nā qñ accessus ad xpm p verā fidē & spē & charitatē xps ip̄ augmētauit ecclesiaz. S'z qñ recessus p multitudine p̄ctōū tūc xps pmissit infideles regnare. Et hoc est qd itē dicit dicere ppheta in hac pre. vñ ait Quod xps deo fecit lunam. i. ecclesiam in tpe. i. vt p tpa variaret fm accessum & recessum ad xpm. Et christus sol iustitie cognouit occasum suoz. i. recessum quando peccauit ad a: q' tūc tu christus deo posuist tenebras & facta est nōr quando ab homine propter peccatum recessit. Et in tpa nocte peccati terrantibunt omnes bestie silue & catuli leonū. id est omnes diaboli: vt rapiant homines a deo in escam sibi. Nā adā erat in gratia dei in illa paradiso. Sed quia voluit descendere in herico per ino bidentiam ideo incidit in latrones qui expoliauerunt & rapuerunt ipsū in escam sibi. Et sic diabolus rapuit adam a deo in escam sibi. Et sic diabolus per totam illam noctem rapiebat homines et populoz gentiliū et multotiens rapuit populum israel in escam sibi: vt patet per totum discursum libri iudicium et regum. ¶ Sed ortus est christus sol iustitie per incarnationem et resurrectionem et factus est dies gratie: ut tunc diaboli congregati sunt fugientes solem in escam et collocaati et absconsi sunt in cubilibus et antris in ferni. Et tunc christus deus & homo exiuit in hunc mundum ad opus redēptōis vñ ad vesperam mortis & passionis et sepulture. Sed postea exiuit de sepulchro per resurrectionem: et ascendit in celum. Sed homo mysticus scilicet ecclesia cuius christus est caput exiuit in hunc mundum ad operationes suā et operatur in hac vinea a mane vñ ad vesperam in qua recipiet mercedem & denarium pmissum qñ veniet christus. Ad reddendū mercedē opera r̄is. vt p̄t m̄bat̄. xx. ¶ Ista ergo supradictis consideratis a dmiratur propheta christi ineffabilem sapientiam & misericordiam: & exclamat dicens O christe q' magnificata sunt opera tua erga nostraz redemptionem & salutem quia omnia fecisti eius magna sapientia quā omnibus prouidisti & in nullo defecisti de his que pertinent ad nostram redemptionem & salutem & ad cōseruationem ecclesie p̄ta in copia donorū & gratiarum & sacramentozum. ¶ Impleta est terra. id est ecclesia militans possessione tua. i. copia bonorum. ¶ Deinde cum dicit hoc mare possiqz superius comparat ecclesiaz ad lunam. hic comparat ipsam ad nauē fluctuantē in mari hui' mundi: comparat diabolū ad diaconē sine balenam possqz comparat ipsū ad leonē rapiētes ad cui' intellectū est notādū. nā dicitū est i alia

ecclesia
est nauis
fluctuans
in mari.